

Número 7 Desembre de 2020

Nous

Papers d'Ovnis

Nous

Papers d'Ovnis

Revista sobre fenòmens estranys

Número 7

Desembre de 2020

Centre d'Estudis Interplanetaris

Papers d'ovnis publica articles sobre fenòmens estranys, especialment observacions d'objectes no identificats. També s'accepten articles d'estudi i anàlisi sobre recursos i fonts d'informació sobre aquestes temàtiques, la documentació generada, la seva història, o les perspectives científiques o filosòfiques que se'n deriven.

Els punts de vista expressats només són els dels autors.

Publicació sense finalitat comercial.

ISSN: 2604-1405
CEI. Centre d'Estudis Interplanetaris, 2020
Apartat de Correus 31.185
08080 Barcelona. Catalunya
cei.stendek@gmail.com
www.el-cei.org

Amb la col·laboració especial d'Emili Gil.

Copyright dels autors, llevat dels casos on s'indiqui el contrari.

Sumari

Articles

El naixement de la ufologia a Catalunya (1946-1960) <i>Jordi Ardanuy</i>	7
El <i>flap</i> nord-pirinenc de 1954 <i>HGF</i>	110
Una observació de 1967 protagonitzada per persones famoses <i>Jordi Ardanuy</i>	132
OVNIs a Catalunya durant 2020 <i>Jordi Ardanuy</i>	138

Blog del CEI

Dos deixants d'avions provoquen moltes especulacions	145
Ovni vist des de la Zona Franca de Barcelona	147

Cadena de llums mòbils sobre Catalunya	148
Una notícia d'un fenomen aeri a Manresa el 1921	150
<i>La Vanguardia</i> i l'estranya llum	152
OVNI sobre Gavà	155
Llum vermella sobre el cel de Vilanova de Raò	157
Llum estranya a Talteüll	158

Hemeroteca

<i>Fa 110 anys.</i> El misteri del disc de metall segueix sense resoldre's	160
<i>Fa 70 anys.</i> S'ha vist un plat volador	162
<i>Fa 60 anys.</i> Un estrany aparell va creuar ahir el cel de Mallorca	164
<i>Fa 40 anys.</i> Ovnis sobre Catalunya	165

El naixement de la ufologia a Catalunya (1946-1960)

The birth of ufology in Catalonia (1946-1960)

Jordi Ardanuy^{1, 2}

¹ Universitat de Barcelona. ² Centre d'Estudis Interplanetaris.

Resum

L'article s'ocupa del naixement de la ufologia a Catalunya, des de l'arribada de les primeres notícies de bombes volants i platets voladors, fins que començaren a ser vistos a Catalunya el 1950.

El treball s'ocupa també dels primers interessats en la matèria, persones com Buelta, Lleget, Ribera, Pelegrí, Mateu o Escandell i de la formació de la primera associació, el Centre d'Estudis Interplanetaris (CEI).

El text també analitza el fenomen social i cultural i la preparació del que serà l'època daurada de la ufologia catalana les dues següents dècades.

Paraules clau

Efecte de contagi; història; observacions ovni; onades ovni; recepcions de fets; ufòlegs; Catalunya.

Abstract

The aim of the article is to study the birth of ufology in Catalonia, from the arrival of the first news of flying bombs and flying saucers, until they began to be seen in 1950.

The paper also deals with pioneers in this field, such as Buelta, Lleget, Ribera, Pelegrí, Mateo or Escandell and with the formation of the first association, the Centre for Interplanetary Studies (CEI).

The text also analyses the social and cultural phenomenon and the preparation of what will be the golden age of the Catalan ufology in the next two decades.

Keywords

Contagion effect; history; ufo sightings; ufo waves; receptions of events; ufologists; Catalonia.

Introducció

Es coneix com a ufologia la matèria d'estudi dels anomenats objectes volants no identificats (OVNIs) i d'altres situacions o fenòmens concomitants.

Malgrat que hi ha informació disponible sobre els primer anys de la ufologia a Catalunya, no focalitza sobre la qüestió. En aquest sentit, les fonts més interessants són els treballs de l'antropòleg espanyol Ignacio Cabria¹ que inclouen material interessant sobre el context i els inicis de la ufologia a Catalunya. També resulten ben útils la sèrie d'articles del documentalista Martí Flò sobre la història del CEI², especialment els dos primers que

recullen els primers anys d'activitat de l'associació, o el seu treball de compilació publicat el 2009³.

En el present article hem manllevat dades i idees d'aquestes obres, però sent l'objectiu diferent, una part considerable de detalls sobre la història específica del CEI han quedat fora del nostre text.

Tampoc es tracta d'un estudi sobre casuística, per la qual cosa només s'han esmentat un pocs exemples d'observacions, sense pretendre cap tipus de representativitat més enllà del fet de pertànyer al període històric.

A part de la bibliografia esmentada s'han utilitzat fonts hemerogràfiques i també informació obtinguda durant anys de protagonistes i testimonis, però que, en general, per la manera fragmentària amb la qual s'ha recollit al llarg del temps, fan difícils les citacions concretes.

Finalment indicar que tots els textos reproduïts, seguint les normes de la revista, s'han versat en català.

1946: les bombes volants

Si bé es considera l'origen de la ufologia l'albirament d'un objecte no identificat per part de Kenneth Arnold el juny de 1947, l'any 1946 es produïren un conjunt d'observacions de suposades bombes volants, especialment sobre Escandinàvia, que constitueixen un pròleg del fenomen OVNI. En aquells moments, recent acabada la Segona guerra mundial, l'escalada de tensió entre els blocs guanyadors era palpable i aquelles llums o objectes al cel foren interpretades com un element més del conflicte, suposant erròniament que es tractava de bombes V, armes nazis recuperades i utilitzades pels soviètics, quan el seu origen era en realitat essencialment astronòmic, com la premsa de l'època va arribar a publicar⁴. En qualsevol cas els titulars de les notícies a Catalunya –26 diferents ha recollit Gerard Casademon⁵– van incloure

en diverses ocasions declinacions del terme «misteri», la qual cosa ja permet inferir que pels redactors tampoc era una situació clara. Així que no sorprèn massa que a una persona apassionada pel enigmes de l'espai com Màrius Lleget Colomer li cridessin l'atenció aquestes observacions i que comencés a recopilar notícies d'aquesta mena⁶. Lleget havia ja escrit un llibret sobre astronomia i, en aquells anys, abans d'acabar la dècada, també escrigué articles a la *Revista Ibérica* sobre Mart, els cometes, exposicions astronòmiques, arqueologia, o espeleologia. De fet acabaria dedicant-se al periodisme. Lleget va relacionar el fenomen dels coets fantasma amb naus de l'espai o amb alguna civilització extraterrestre, però no sembla que conservés les notícies originals, ni una còpia transcrita. Més endavant veurem que la pròpia premsa de Catalunya establí aquest lligam. Tanmateix, és curiós que no ens hagin arribat retalls o anotacions del fenomen dels coets fantasmes recollits amb anterioritat a finals dels anys seixanta⁷, quan comença a realitzar-se un intens escrutini a la recerca de notícies de les dècades anteriors sobre fenòmens comparables a aquells que la premsa presentava en aquell moment⁸.

Una cosa similar es podria dir dels *Foo-fighters*, el terme utilitzat pels pilots del bàndol aliat durant el final de la Segona Gran Guerra per a descriure fenòmens aeris no identificats als cels d'Europa i del Pacífic. No coneixem cap referència a la premsa catalana contemporània, amb la qual cosa cal considerar que foren desconeguts al nostre País fins a meitat dels anys 50 a partir del seu esment en obres en anglès o francès⁹. Nogensmenys, gairebé 25 anys després Lleget escrivia:

«Allí per l'any 1944 i en plena II Guerra Mundial, els pilots Aliats i els de l'Eix creien que l'enemic posseïa una arma secreta. Eren els “foo-fighters” o boles de foc, que en realitat només anunciaven l'avantguarda dels mal anomenats “patents voladors”, aquells

misteriosos Objectes No Identificats (ONIS) que a partir de 1947 sembla que es dediquen a estudiar minuciosament i de forma enigmàtica la Terra que habiten. Antoni Ribera i jo creiem que els foo-fighters eren (són) telecapturadors, una espècie de radars o d'aparells de registre a base d'energia o ones que desconeixem»¹⁰.

El primer «plat volador»

L'albirament del pilot Kenneth Arnold de nou objectes sobre el Mont Rainier, a l'estat de Washington (EUA), el 1947 donà lloc al terme «plats voladors» i constitueix el punt de sortida de l'estudi del fenomen OVNI. Així ho recollia Antoni Ribera:

«Dimarts, 24 de juny de 1947, a les dues de la tarda, Kenneth Arnold, un home de negocis de Boise (Idaho), volava en la seva avioneta particular de Chehalis a Yakima, a l'estat de Washington [...]. Quan es trobava a una altitud de 2.800 metres, Arnold, que volava en una atmosfera neta i transparent, veié una successió de flaixos cap al nord de Mont Rainier. Mirant amb atenció a la seva esquerra, veié una filera de nou objectes brillants i aparentment metàl·lics, que evolucionaven a l'altura dels pics coberts de neu [...]. Poc després, els nou objectes es destacaren clarament sobre les neus brillants del Mont Rainier i llavors Arnold pogué observar que no tenien cua. No obstant això, encara seguí creient que podia tractar-se d'un nou tipus de reactor. Llavors [...] calculà que la seva avioneta es trobava a uns 40 quilòmetres de distància de les estranyes màquines, i que la velocitat de les mateixes era gairebé de 2.000 quilòmetres per hora. Igualment li va semblar que eren d'enorme

grandària i els atribuï les dimensions aproximades d'un C54, quadrimotor d'una talla respectable»¹¹.

Quan Arnold narrà el que havia vist als periodistes, indicà que els objectes es movien d'una manera similars a plats botant sobre l'aigua. La premsa es referí a nou objectes «com plats volant a una increïble velocitat» i de seguida calà l'expressió «plats voladors» (*flying saucers*), tot i que la forma descrita per Arnold no s'assemblava realment a la d'un plat¹². D'aquesta manera s'encunyà un terme emblemàtic que arribaria a convertir-se en un estereotip de les naus extraterrestres fins que fou substituït per l'acrònim OVNI.

Gràcies als mitjans de comunicació els plats voladors passaren a ser famosos en molt poc temps, donant protagonisme a d'altres persones que asseguraren haver vist objectes similars, provocant una onada d'observacions durant els mesos de juny i juliol de 1947. Ara bé, l'interès o preocupació no era només cosa de la premsa. Abans de finalitzar 1947, les Forces Aèries nord-americanes (USAF) van posar en funcionament el Projecte *Sign*, la primera recerca oficial sobre els platets. El seu staff estava constituït per membres de la Technical Intelligence Division de l'Air Material Command (AMC) i un conjunt d'assessors externs, entre els quals es trobava l'astrònom de la Universitat Estatal d'Ohio i director de l'Observatori de la mateixa, Josef Allen Hynek, que acabaria convertit en una de les grans referències de la ufologia. Els responsables de el projecte van concloure a l'any següent que no hi havia cap prova sobre l'existència de naus extraterrestres ni d'avions desconeguts, però van admetre que quedaven alguns incidents que encara no podien explicar de forma totalment convincent.

Després d'un any de vida, el febrer de 1949, el Projecte *Sign* va ser rebatejat com a Projecte *Grudge*, marginant la hipòtesi dels visitants extraterrestres i disposant cada cop de menys efectius.

Primeres notícies sobre plats voladors

A Catalunya la notícia de l'observació d'Arnold arribà el dia 27 de juny, gràcies a la nota de l'agència EFE datada el 26 de juny. Ho llegim al *Diari de Barcelona*:

«Avions misteriosos sobre els Estats Units. Portland (Oregon, Estats Units), 26. El pilot civil Kenmeth [sic] Arnold ha declarat que quan cercava a un avió d'infanteria de Marina que havia desaparegut, veié a nou avions que volaven a 3.000 metres d'altitud. L'esquadrilla passà a uns 400 quilòmetres de l'aparell d'Arnold qui assegura que volaven a uns 1.800 quilòmetres per hora. Els estranys avions vorejaven els contraforts de Mont Rainier quan els veié per primer cop.

En els cercles militars nord-americans no s'han fet comentaris d'aquestes declaracions»¹³.

La primera quinzena de juliol de 1947 apareixen notícies a la premsa de Catalunya. Per exemple, *La Vanguardia* del 13 de juliol publica una breu comunicació de l'agència EFE titulant-la «Un “plat volador” sobre el golf de Biscaia»:

«Gibraltar, 12. Tres exoficials de la R.A.F. que es dirigeixen a l'Argentina des de Londres, han declarat haver vist ahir un “plat volador” sobre el golf de Biscaia. Aquests tres aviadors formen part de la tripulació d'un “Víking” i digueren que el “plat volador” marxava a una velocitat de prop de mil quilòmetres per hora i deixava un pronunciament deixant de vapor darrera d'ell. EFE»¹⁴.

El mateix dia, el *Diari de Girona* i el *Diari de Barcelona* estampaven també notícies sobre els plats voladors. L'article incloïa la referència a l'observació del golf de Biscaia. A més a més, dues notes més:

«Milà, 12. Notícies de Bolonya indiquen que ahir a la nit foren vistos sobre la ciutat uns plats voladors que van desaparèixer en direcció sud».

Salt Lake City, 12. El “disc volador”, que va caure ahir en una casa particular d’Idaho fou obra de quatre nois de quinze anys que fabricaren l’objecte amb peces d’un fonògraf del tipus dels que funcionen amb una moneda de cinc cèntims. El descobriment del “disc volador” va ser anunciat ahir pels agents de l’Oficina Federal d’investigacions que ho van transmetre als caps militars competents. EFE¹⁵.

Dos dies després *La Vanguardia* tornava a publicar una breu notícia sobre platets, en aquesta ocasió a Manxúria:

Xangai, 13. A Mukden han estat vistos uns vuitanta plats voladors, segons anuncia l’Agència United Press. Van creuar l’espai en direcció Sud-oest i només van ser vistos durant uns segons. EFE¹⁶.

Les notícies també arribaven a publicacions dirigides al públic femení, com en la notícia del 26 de juliol apareguda a la revista *Hola*¹⁷, una publicació que llavors es difonia essencialment a Barcelona¹⁸. I és que el paper de la premsa escrita fou essencial en la transmissió de la remor i en la gestació de la llegenda sobre els plats voladors, atès que era el mitjà de comunicació més estès.

Ara bé, no s’ha realitzat cap estudi en profunditat que analitzi la difusió concreta d’aquestes notícies a través de la ràdio. La Llei de Premsa de l’època establia un sistema de censura informativa que obligava totes les emissores a no poder emetre programes informatius. Les notícies eren transmeses en exclusiva per Ràdio Nacional d’Espanya, emissora amb la qual s’havien de connectar obligatòriament totes les freqüències comercials¹⁹, per a l’emissió del «Noticiari parlat». Pel que sabem, es van radiar per aquest sistema com a mínim algunes notícies

sobre el tema, amb una informació similar a les notes de l'agència EFE²⁰, però també refeta en alguns casos a partir d'allò publicat al diaris. En general el tractament fou similar al de la premsa escrita, movent-se entre la curiositat i un irònic escepticisme, tanmateix cautelós. Desconeixem, en canvi, d'aquests primers anys, detalls sobre la presència de comentaris sobre el plats voladors en programes de divulgació i entreteniment com ara, per exemple, «Los progresos científicos» o «Cabalgata fin de semana» de la Cadena SER.

Això no obstant, els estudis sobre mitjans i influència social mostren que l'impacte de la ràdio a la Catalunya sud-pirinenca era limitat a principis dels 50 i que, per tant, dels del punt de vista de la propagació cultural del fenomen dels platets en aquest període, la funció de la ràdio va ser secundària i de reforç d'allò que hom llegia a la premsa i que es tractava a les tertúlies de carrer. Perquè el fenomen, expressat en termes d'ara, va ser viral, malgrat que l'única xarxa social fos la comunicació oral entre companys, col·legues, amics i familiars. I essencialment masculina, segons els costums de l'època que han arribat en gran part fins als nostres dies.

La ràdio, com a mitjà de comunicació tingué una expansió relativament lenta, aconseguint la seva autèntica popularització a partir de 1955 per les circumstàncies econòmiques i socials de la major part del País²¹. Es ben conegut, d'altra banda, que els serials radiofònics es convertien en punts d'atracció i reunió en determinats pisos d'escala o locals comercials que disposaven d'aparell receptor, així com també es feia, però de manera minoritària i clandestina, per a sintonitzar l'emissora de resistència comunista coneguda popularment en català com «la Pirinenca».

Curiosament el periodista Manuel del Arco Álvarez va fer precisament menester dels plats voladors per a referir-se a la diferència entre la credibilitat de la premsa escrita i la ràdio, el 1954. Naturalment encara no havia arribat

la televisió, ni menys Internet i les xarxes socials que han fragmentat totalment les audiències:

«Si a vostè li diuen que la ràdio ha dit que un barcelonès ha vist un platet volador, des de la Plaça Catalunya, és molt possible que una hora després li arribi la notícia que un platet volador ha aterrat a la Plaça Catalunya semblant conseqüentment el pànic. I potser una hora més tard sentirà vostè que la Plaça Catalunya està acordonada per una invasió de marciàns, segons acaba de transmetre la ràdio. Això és conseqüència de la deformació de la notícia que es transmet d'un a un altre afegint cadascun quelcom de la seva collita. La ràdio no ha mentit, en aquest cas –serveixi d'exemple–: la ràdio informà que un transeünt, des de la Plaça Catalunya assegurà veure a l'espai un disc platejat brillant, que suposava era un platet volador. La ràdio se'n va fer ressò, d'aquest informe, i el va transmetre als quatre vents. La resta, corregit i augmentat, fou cosa del creients... Però cap dels qui van escoltar la notícia –directa de la ràdio, o indirecta dels qui sense escoltar-la pel micròfon, la cregueren d'altres llavis – la creurién a ulls clucs fins que la llegissin als diaris. Heus aquí, perquè la ràdio no fa ombra a la premsa, i heus aquí perquè és superior la premsa a la ràdio. La notícia escoltada no té confirmació fins que és llegida en lletra impresa. Quant a donar fe, la vista supera l'oïda, no li donem voltes,...»²².

Llegim en el butlletí número 1 del CEI de gener de 1959 que cada diumenge, a les 23.30 h, Radio Joventut de Barcelona emetia un espai de notícies i informacions facilitades per la pròpia associació²³. De fet, entre Radio Joventut, Radio Espanya i Ràdio Nacional d'Espanya arribaren a emetre 23 informatius locals amb el material proporcionat pel CEI en un sol any. Igualment, Antoni

Ribera ens mostra clarament a finals de la dècada la integració de la ràdio en la retroalimentació cultural del fenomen dels plats voladors. Referint-se a les observacions anomenades del Mas Cabrit de 1959-1960²⁴ diu:

«De totes aquestes observacions, la primera del 25 d'octubre de 1959, suscità una allau de cartes a emissores i diaris. Ràdio Barcelona la comentà diversos cops i els tècnics meteorològics van patir de valent per a convertir la nau nodrissa rígida i fusiforme en un vulgar globus sonda (sense aconseguir-ho, naturalment)».²⁵

Sense deixar la ràdio encara, potser pagui la pena mencionar aquí l'espai de ficció «Diego Valor» (Jaume Valor), un serial de ciència ficció dirigit a un públic essencialment infantil i juvenil, que començà a emetre la Cadena SER, l'any 1953²⁶. El programa era d'una qualitat superior a d'altres d'entreteniment equivalents. La trama es fonamentava en gran part en viatges Mart o Venus, missions per a resoldre conflictes interplanetaris, o les batalles que Valor i la resta de tripulants protagonitzaven contra els perversos dirigents siderals. Tots aquests enginyers espacials, les naus i les armes futuristes ajudaren a predisposar a la joventut cap al fenòmens ufològics de la dècada dels seixanta. Nogensmenys, també ens informen d'una joventut absolutament captivada per aquestes temàtiques²⁷.

A principis d'agost ens arribaven noves des d'Espanya. El *Diario Español* de Tarragona publicava l'albirament «d'una roda de foc, d'una mida com la Lluna, que va creuar veloçment, expulsant espurnes...»²⁸. El redactor considerà amb absoluta seguretat que es tractava d'un aeròlit.

Del rebombori que creaven, almenys a la societat britànica, però suficientment comprensible per als

catalans que seguien les notícies, ens en dóna una idea la següent al·lusió de *La Vanguardia* del 20 d'agost de 1947:

«Londres 19, 10 vespre. (Crònica radiotelegràfica del nostre corresponsal). El tema de la “crisi” continua en primer lloc, en els periòdics i a les converses. Després de tot és natural. Com diu el *Daily Mail* no es pot convertir els ministres en “plats voladors” sense que tothom es posi a parlar-ne [...]»²⁹.

A l'any 1948 trobem diverses notícies a la premsa sobre el fenomen dels no identificats als EUA. El 10 de gener el *Diari de Girona* publicà sobre una observació a Kentucky i la referència al succés del pilot Thomas Mantell que s'estavellà quan, aparentment, perseguia un objecte volador desconegut, un dels casos més citats en la història de la ufologia³⁰.

«Més aparicions de “platets voladors”. Una misteriosa aparició celeste sobre Kentucky, Tennessee i Ohio ha fet reviure les càbales sobre els “plats voladors”. Els últims informes sobre el fenomen procedents de Wilmington (Ohio), diuen que el personal de la base aèria de Clinton va veure una bola flamejant de color vermell, durant 35 minuts fins que a l'horitzó va desaparèixer.

A la Prefectura de la Guàrdia Nacional a Kentucky, es culpa de la mort del pilot capità Thotea [sic] Mantell a un misteriós objecte lluent, que va obligar el pilot a volar massa alt sense equip adequat d'oxigen, perdent el coneixement i el control de l'avió»³¹.

Només una dotzena de dies després, una nota sobre l'observació d'un «home volador» té la gràcia que es relaciona amb els platets per una qüestió merament geogràfica:

«Veu volar a un home. Chehalis (Washington). 21. La senyora Bernice Zainowaki ha comunicat a les autoritats que ha vist a un home volant, amb unes ales unides a l'esquena.

Aparegué a l'altura de seixanta metres i s'esfumà en direcció sud.

Va afegir que l'home ocell brunzia i xiulava quan anava pujant, però que les seves ales no batien. No va veure cap sistema de propulsió ni hèlixs.

Digué, finalment, que al seu costat es trobaven diversos infants d'una escola propera, que eixiren corrents en veure aquest fenomen. A les rodalies de Chehalis van ser vistos els primers "plats voladors". EFE»³².

Si avancem uns mesos podem destacar una notícia, tant pel fet d'haver-se convertit en un cas força conegut dins de la ufologia, com perquè a la nota publicada *La Vanguardia* no apareix explícitament cap referència als plats voladors. De fet hauríem de considerar-ho estrictament lògic, atès que, realment, la descripció és la d'un avió de dimensions importants per a l'època, sense ales, i que volava a gran velocitat³³. Però això sembla indicar-nos que l'expressió «plat volador» –i les seves variants– encara no havien arrelat suficientment en terres catalanes perquè qualsevol fenomen aeri equivalent s'associés indistintament als platets, independentment de la forma d'allò observat. El text del 25 de juliol de 1948 deia així:

«Misteriós i fantàstic avió de retropropulsió, sobre l'Atlàntic. Atlanta (Geòrgia), 24. Dos pilots d'una línia aèria comercial, asseguren haver-se creuat durant la nit amb un avió gegantí sense ales que expulsava flamarades per la part posterior i que volava a una velocitat d'entre 800 i 1.100 quilòmetres per hora. Segons el relat d'aquests pilots, el capità

Chiles i el segon pilot Whitted, el fantàstic avió tenia un fuselatge quatre vegades superior en la seva circumferència al d'un "B-29". Anava molt ben il·luminat i tenia dues cobertes i uns grans finestrals quadrats. No van poder veure ningú a l'interior de l'avió. EFE»³⁴.

Un parell de dies després es publicà una nota sobre un objecte platejat en forma de lluna a Yakima titulat «Tornen els platets voladors»³⁵ i, poc després, una altra rebuda de París d'un cas al Vietnam³⁶.

De l'any 1949 coneixem menys notícies. Un tèlex publicat el setembre pel *Diari de Girona* ens parla de platets a l'Estíria. El titular «Apareixen més plats voladors» insisteix en la idea de la recursivitat d'aquest fenomen desconegut fins 1947:

«Graz, 10. A la prefectura de policia s'informa que s'han vist sobre Radkersburg plats voladors, que van passar a una alçada de mil metres i es desplaçaren en direcció oest a una velocitat fantàstica. Segons els testimonis del fet els platets giraven i deixaven anar flames»³⁷.

Val la pena anotar que la descripció parla d'objectes que giren, cosa que reforça la idea de la forma circular, malgrat que sabem que a l'observació inicial no tenien aquesta morfologia. L'expressió «plats voladors» condicionava les descripcions.

També s'ha d'assenyalar que fins aquest moment no s'havia especulat gaire sobre l'origen d'aquests estranys aparells, tot i que la primera suposició lògica fou que es tractava de nous enginys de les potències guanyadores. Així havia passat amb el soviètics i les «bombes volants», mentre que Kenneth Arnold suposà que eren naus americanes experimentals. Però una nota de l'agència EFE apareguda a *La Vanguardia* el 28 de desembre

implicà un tomb en aquesta història puix que, per primer cop, s'exposava la hipòtesi d'un origen alienígena als plats voladors:

«Vehicles interplanetaris». “Hipòtesi sobre l'origen dels ‘plates voladors’”. Nova York, 27. La popular revista “True” diu que, segons “autoritats ben informades” els platets volants, dels quals se’n veieren molts fa temps a Escandinàvia, són vehicles interplanetaris dirigits per homes d’una civilització diferent i més avançada que la de la Terra. EFE»³⁸.

Efectivament, aquell desembre Donald Edward Keyhoe, publicà l'article «The Flying Saucers Are Real True» a *True, a Man's Magazine*, un avançament del que seria el llibre amb el mateix títol, publicat l'any següent i que aconseguí un èxit considerable, popularitzant moltes de les idees típiques sobre la ufologia que han arribat fins a l'actualitat.

La nota publicada per *La Vanguardia* deuria tenir un cert impacte en persones com Lleget que s'havien interessat per aquestes qüestions. La referència era una revista americana que esmentava fonts anònimes, però que sonaven, si més no properes a l'Administració. I, a més a més, establia un lligam entre els plats voladors i les observacions escandinaves. La ufologia, com a hobby o disciplina havia nascut, però encara no tenia nom.

Els discs voladors venen de l'espai

Passades Festes també es podia llegir a Girona la informació sobre la revista *True*, però en aquest cas envoltada d'escepticisme i d'ironia:

«Mentre les autoritats aeronàutiques de Nord Amèrica indiquen que totes les proves i les anàlisis

efectuades revelen què els informes i notícies donats de tant en tant sobre els “plats voladors” són la resultant d’una falsa interpretació de certs objectes convencionals, o el que és el mateix un forma suau d’”història de les masses humanes”, la popular revista ianqui “True” diu que segons “autoritats ben informades”, els plats voladors dels quals molts van ser vistos temps enrere a Escandinàvia, són vehicles interplanetaris dirigits per homes d’una civilització diferent i més avançada que la de la Terra. Per ara nosaltres seguirem creient que els únics platerets “voladors” autèntics són els de certs matrimonis»³⁹.

Resulta interessant per a la història aquesta primera menció a una interpretació en termes sociològics. Així s’avançava gairebé tres dècades a l’anomenada hipòtesi psico-social que intenta explicar el fenomen OVNI com un mite de l’era espacial fonamentat en interpretacions errònies dels testimonis per condicionaments culturals i autosuggestió. Contràriament a aquesta perspectiva, en aquell moment estàvem a punt d’arribar els ovnis a Catalunya; i vindrien de Mart!

El 31 de gener *La Vanguardia* titulava: «Ràfegues fosforescents al cel d’Almansa. La fantasia popular les atribueix a activitat dels marciàns». En aquest cas la notícia arribava d’Espanya:

«Almansa, 30. Des de fa dos dies, al voltant de la mitjanit, es veuen intenses ràfegues fosforescents, com senyals lluminosos, que passen a gran velocitat de nord a sud pel firmament, ignorant-a que pot obeir tan estrany fenomen. Però el veritablement estrany és que en alguns receptors de ràdio s’han captat durant el fenomen, paraules pronunciades en llengua estrangera i incomprendible. Com la fantasia popular és gran, hi ha els qui diuen que potser

aquestes lluminositats responen, a estudis que alguns observadors estan fent del nostre planeta, i n'hi ha que parlen dels Marcians, relacionant el fenomen amb les observacions realitzades i fetes públiques recentment pel nord-americà Donald E. Keyhoe qui, segons assegura, ha identificat fins ara tres tipus d'aparells extraterrenals, llançats des de Mart. Cifra»⁴⁰.

Tres setmanes després, el corresponsal a Washington de *La Vanguardia*, Manuel Sánchez Rejano, signava una col·laboració en la qual resumia al seu torn un article de Robert McLaughlin, un científic de carrera militar. A la narració, apareguda de nou a *True, a Man's Magazine*, McLaughlin relatava l'observació d'un plat volador durant una experiència científica d'estudi de l'atmosfera. El títol de la columna del rotatiu barceloní «En ple domini de Jules Verne» deixa entreveure un cert escepticisme, sense comprometre's a res més.

McLaughlin no tenia cap dubte en aquell moment sobre l'existència d'una intel·ligència darrere dels plats voladors de naturalesa extraterrestre. Els càlculs de les acceleracions implicades resultaven intolerables per als humans. A més a més, calia considerar que totes les seves actuacions havien estat fins aquell moment pacífiques. I resultava inversemblant que la URSS estigués provant algun tipus de coet sobre els EUA, amb el risc que un accident comprometés la seva tecnologia. L'article acaba presentant la idea de les naus nodrisses:

«McLaughlin creu que els discs voladors podrien aterrar sí els seus ocupants decidissin que podrien sobreviure després d'això, però només utilitzant discs menors llançats des dels grans. Els grans, fins i tot, concedint-los un màxim d'eficiència tractors, correrien el risc de perdre la velocitat adquirida a l'acte de l'aterratge i seria molt difícil generar de

nou la mateixa velocitat per a tornar a el planeta d'on procedien»⁴¹.

L'endemà, l'astrònom i col·laborador habitual en premsa i ràdio, Frederic Armenter de Monasterio (1886-1959), publicava un llarg article sobre l'activitat solar, sense poder evitar de referir-se al tema del moment. Armenter atribueix, ni que sigui de manera parcial, la visió dels plats –o potser millor, la interpretació alienígena– a la psicosi nuclear de la Guerra Freda recentment començada:

«Durant alguns dies s'ha pogut veure al disc solar un gran nombre de taques...

En el present cas, els efectes citats han estat ben perceptibles. La Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica va anunciar per la Premsa i les emissores locals la presència de grans taques al Sol el dia 17, advertint que seria probable que es produïssin perturbacions a les comunicacions sense fils terrestres. Tals perturbacions es van produir, en efecte, durant els dies 20, 21 i 22. D'altra banda, en la nit de l'20 a l'21 va poder-se observar des de Barcelona una aurora boreal, segons va comunicar l'Observatori Fabra. És evident que una o diverses erupcions han d'haver sorgit en algunes de les regions de la cromosfera solar afectades pel notable grup de taques.

Aquesta gran manifestació de l'activitat solar ha posat en evidència l'estat de psicosi a què ens han conduït les truculentes notícies, a les quals estem sotmesos des de fa algun temps, sobre els catastròfics efectes que les armes atòmiques, especialment la bomba d'hidrogen, que són capaços de produir sobre l'existència de la humanitat, i que ens fan veure plats voladors, senyals misterioses, missatges desconeguts perceptibles des de diferents parts de la Terra. Un telegrama procedent d'Istanbul anunciava

el dia 21 que des de la part nord de Turquia s'havia observat en direcció a Rússia un núvol vermell d'uns quinze quilòmetres d'extensió «que es creia que era el resultat d'experiments realitzats al sud-oest de Rússia. Encara que tals experiments poden existir, en el cas present és evident que el «núvol vermell» no era més que un grandíós fenomen natural, és a dir, la mateixa aurora que va ser vista des de les nostres regions i que, lluint esplendorosa a la nit de els països nòrdics, va poder també ser perceptible des de les regions d'Anatòlia i des de les costes septentrionals del Mar Negre»⁴².

Arribada de les naus a Catalunya: l'onada de 1950

Tres dies abans de l'article d'Armenter es publicava al *Ciero*, com popularment es coneixia el rotatiu vespertí, la primera nota de premsa que coneixem d'un objecte estrany sobre els cels catalans vinculat amb els plats voladors⁴³:

«Estrany objecte al cel de Vic. 22 (Del nostre corresponsal). Aquest matí, al voltant de les nou, nombroses persones pogueren observar un estrany fenomen. Des del Castell d'en Plana i a poca altitud podia veure's un estrany objecte al cel. L'objecte podia situar-se a aproximadament sobre la vertical de Santa Maria de Corcó. Una part dels testimonis li atribuïen una forma circular, mentre que d'altres la definien com de forma allargada. Això no obstant, tots els testimonis estan d'acord en que posseïa una brillantor extraordinària.

L'estrany objecte es mantenia pràcticament quiet i se'l va veure durant més de dues hores. Se suposa que pot tractar-se d'un globus sonda que en reflectir els raigs de sol pogués produir la intensa brillantor

que els nombrosos testimonis pogueren comprovar. No falta, naturalment, qui no ha dubtat de qualificar de “platet volador” l’objecte que, des del Castell d’en Plana, petita altitud propera a aquesta capital, podia observar-se amb facilitat»⁴⁴.

Aquest seria l’inici a Catalunya d’un brot que deixà més de 20 casos durant els dos mesos següents. Durant el març i l’abril –especialment durant la primera quinzena– les notícies sobre albiraments a la Península Ibèrica i d’altres punts del planeta; i els articles d’opinió derivats d’aquella invasió eren gairebé diaris a la premsa, de vegades amb més d’una comunicació en un mateix fascicle. Anys després, Antoni Ribera considerà que totes aquestes observacions havien constituït la primera onada ovni peninsular, creient, segons les idees del moment, haver trobat diverses «alineacions ortotèniques»⁴⁵. Tanmateix, no fou l’únic territori en patir el fenomen en dates similars, donant-se una situació comparable a la Península Itàlica⁴⁶. El segon cas del qual tenim constància es produí el 7 de març a Granollers, al Vallès oriental. Tanmateix no va veure la llum fins el 24, en plena tempesta ufològica:

«“Platets voladors” sobre Granollers. Granollers. 23. Ens comunica en Joan Godo Costa, llicenciat en Filosofia i Lletres, que el dia 7 del mes actual, a les quatre de la tarda va ser vist als afores de Granollers, per na Ramona Costa, la seva mare, i el seu fill Antoni, un estrany objecte que va aparèixer sobtadament al cel amb una resplendor extraordinària. Semblava d’alumini, no se sentia cap soroll i va romandre immòbil a gran altitud durant diversos minuts. Lentament anà girant sobre d’ell mateix, mostrant-se de forma plana i no esfèrica, com en principi semblava. Tan ràpida i misteriosament com havia sorgit desaparegué a

tan extraordinària velocitat que el nen va preguntar ingènuament “si es tractava d’un miracle”. Diverses persones de Granollers han confirmat haver-lo vist també. C»⁴⁷.

Durant aquesta febrada ufològica, a més a més dels casos ja esmentats d’Osona i el Vallès Oriental, la major part d’observacions es localitzaren al Barcelonès, pel seu pes demogràfic. Això no obstant es registraren també casos a l’Alt Empordà, Alt Penedès, Baix Camp, Baix Llobregat, Bergadà, Conca de Barberà, Garrigues, Noguera, Priorat i Tarragonès. Com s’observa al mapa (figura 1) on s’han ombrejat les comarques amb algun cas durant l’onada, la distribució no fou pas homogènia i no afectà a les comarques nord-catalanes de l’antic comptat del Rosselló, sota jurisdicció i influència cultural francesa.

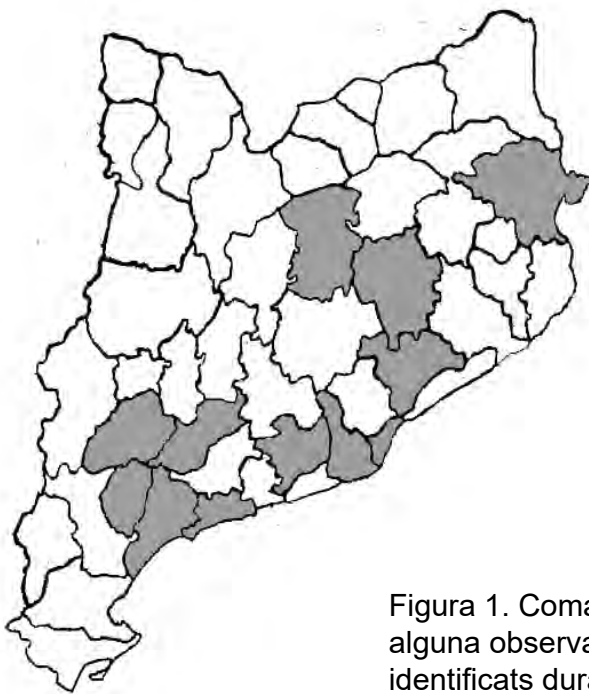

Figura 1. Comarques amb alguna observació de no identificats durant l’any 1950.

La premsa de l'Estat francès feu un seguiment des de l'any 1947 dels platets voladors. Les primeres observacions havien arribat aviat: Le Mans (12 de juliol)⁴⁸, Biarritz (15 de juliol)⁴⁹, Murs (20 de juliol)⁵⁰... Durant 1948 l'activitat es reduí sensiblement. El 1949 trobem successos com el d'Avinyó (Avinhon), a la Provença (Occitània), del 19 d'octubre de 1949 en el qual el redactor de la breu ressenya es pregunta si és un meteorit, un avió a reacció o un platet volador⁵¹. Com a mínim *Le Monde* publicà, el desembre de 1949, la notícia de l'article de Donald Keyhoe⁵². Durant els primers mesos de 1950 la premsa oferí algunes notícies sobre platets a la Provença⁵³, però no en coneixem cap a les comarques catalanes. Caldria esperar fins al *flap* o onada de 1954 per tal que apareguessin els primer casos, havent-se ja publicat a París traduccions dels llibres *The Flying Saucers Are Real* de Donald Keyhoe i *Behind the Flying Saucers* de Frank Scully, que fou el primer divulgador dels anomenats «ufo crash» o ovnis estrellats, aspecte que tardaria molts d'anys en incorporar-se als corrents principals de la ufologia, en considerar-se llavors massa sensacionalista. I el mateix 1954, abans del brot tardorenc, l'escriptor i periodista Henri René Guieu, més conegut en els àmbits platillistes per Jimmy Guieu, publicava el primer llibre en francès no traduït sobre platets: *Les soucoupes volantes viennent d'un autre monde*⁵⁴, que ràpidament el convertí en una referència ufològica entre els francòfons⁵⁵.

Tornant a la premsa de Barcelona, la intensitat del fenòmens propicià opinions molt diverses de científics i intel·lectuals que consideraren que havien de dir la seva. Així Frederic Armenter escrigué de nou sobre els plats voladors, en un article aparegut el 29 de març, que té la virtut de resumir-nos els coneixements científics de l'època sobre Mart. Observem l'ús de l'expressió «escriptors pseudocientífics» per a referir-se a la ficció científica o ciència ficció. Cal anotar, a més a més, que, a diferència de l'article del 25 de febrer, ara admet la

possibilitat real dels platets voladors, malgrat que no vegi gens probable un origen marcià. L'allau de notícies feia efecte:

«L'enigma de Mart. Dilluns passat dia 27 de març el planeta Mart es trobava a la mínima distància de la Terra corresponent a l'oposició d'aquest any, o sigui a uns noranta set milions quilòmetres. No ha estat aquest precisament una trobada favorable dels dos mons. Molt més ho serà la que tindrà lloc el 1954 i encara més la de 1956. No obstant això, tenint en compte la circumstància que culmina a força altitud sobre el nostre horitzó, la qual cosa permet obtenir imatges més nítides, es pot intentar fer observacions profitoses, i per aquest motiu els astrònoms de tot el món, i molts aficionats que posseeixen bons elements d'observació, es disposen, a dirigir al planeta veí les seves mirades, a través dels seus telescopis, durant els propers mesos d'abril i maig, en els quals romandrà en bones condicions de ser observat.

Què és el que podem esperar dels projectats estudis? Ben poca cosa, per cert, atès que l'observació de la planeta Mart no és gens fàcil. No és com la visió clara i nítida de la superfície lunar, privada d'atmosfera i, per tant, oferint-nos nuament els més insignificants detalls dels seus relleus i de les seves depressions. A més a més, encara que Mart i la Terra es troben a prop, la distància que els separa és encara considerable (unes 250 vegades més gran que la distància Terra-Lluna) i això fa que molts dels seus detalls estiguin al límit de la visibilitat, fins i tot amb els grans telescopis, sent considerable la influència pertorbadora que sobre la seva imatge exerceix l'atmosfera terrestre.

Tot i això, amb el transcurs dels anys s'han anat acumulant les observacions realitzades, especialment

en els curts intervals de les oposicions, i a partir d'elles ha estat possible traçar un veritable mapa de Mart que conté un gran nombre de detalls, als quals els astrònoms han donat noms, sent batejades les regions fosques sota la denominació de "mars", "llacs" i "golfs", i les parts més clares i vermelloses, amb el de continents o illes, sense que això vulgui dir que els anomenats mars ho siguin en realitat, doncs l'opinió que avui preval és la que es tracta de maresmes cobertes de líquens, la coloració de les quals canvia amb les estacions.

[...]

Una altra circumstància que dóna més interès a l'actual aproximació de Mart a la Terra és l'aparició dels anomenats discs o plats voladors que té intrigada a mitja humanitat i que molts atribueixen a incursions dels hipotètics marcians. El raonament que esgrimeixen els partidaris de semblant origen no està desproveït de lògica. En efecte: d'uns anys ençà, diaris i revistes ens estan bombardejant amb notícies relatives a la possibilitat dels viatges Interplanetaris. De la possible visita a la Lluna en vehicles accionats a reacció es parla com a cosa pròxima a realitzar. Hi ha qui ha arribat a estudiar la possibilitat d'erigir hotels i fins observatoris astronòmics en el nostre satèl·lit! Les associacions dedicades a l'Astronàutica van sorgint a tot arreu, evidenciant l'afany que senten molts d'allunyar-se d'aquest món que, malgrat totes les seves bel·leses, els homes amb els seus egoismes; i els pobles amb les seves rivalitats s'està convertint en un veritable caos. D'altra banda, els astrònoms afirmen que Mart és un món la evolució del qual està molt més avançada que la Terra.

Si aquí es parla de la imminent realitat dels viatges interplanetaris, seria d'estranyar l'aparició d'enginys procedents d'aquell planeta?

Però, per desgràcia per als que s'il·lusionen amb aquests meravellosos viatges a l'espai, en totes aquestes notícies ha jugat un gran paper la fantasia. Si els hipotètics habitants de Mart ens avancen en molts segles de civilització, per què la seva aparició sobre la Terra no va tenir lloc mil, dos mil o sis mil anys enrere i sí precisament ara, quan el descobriment de la desintegració de l'àtom i dels coets estratosfèrics ha desencadenat la imaginació dels nostres novel·listes pseudocientífics amb aventures extraordinàries? A més a més, existeixen en realitat éssers racionals en el planeta veí? Deixem que els físics i els enginyers estudiïn la naturalesa d'aquests suposats "plats voladors", l'existència real dels quals sembla no sigui possible negar. I pel que fa als aficionats als bells espectacles siderals, aprofitem l'ocasió que ens brinda la relativa proximitat de Mart per estudiar objectivament aquest món tan ple de misteris per a l'home pensador, ja que potser se'ns ofereix l'ocasió d'avançar un pas més en el coneixement de les condicions de vida que realment poden existir en la seva superfície»⁵⁶.

El químic Miquel Masriera Rubio (figura 2), habitual divulgador de ciència de *La Vanguardia* també dedicà una de les seves columnes de la famosa sèrie «Glossari científic» als platets voladors. El seu anàlisi és lúcid. Ens recorda que alguns casos eren simplement globus sonda. Però també és curiós com se sent obligat a oferir una complida explicació científica. Reproduïm el text íntegre perquè mostra la posició d'un científic prudent d'aquell moment.

«Platets volants. Aquest és el primer glossari científic que escric a disgust. En primer lloc perquè el tema dels platets voladors, de científic té molt poc, i després perquè no molt poc, sinó res és el

que jo sé d'ells. Ni tinc cap comunicació amb Venus i Mart, ni les potències terrestres –afortunadament per a mi– em tenen al corrent de les seves armes secretes. Que per què escric, llavors?, em diran vostès, amb una lògica aparentment aclaparadora. Doncs, senzillament, perquè estic ja cansat que em preguntin a cada moment el que opino d'aquest assumpte, cosa que vol dir que el públic - el nostre gran tirà- així ho vol.

En dir que el tema dels platets és poc científic, he de fer però una excepció, perquè la psicologia de

Figura 2. Miquel Masriera Rubio, 1953. Font: Destino.

masses és també una ciència i als que la conreen sí que el tema els incumbeix de ple, ja que principalment del que es tracta és d'una fascinació col·lectiva. No sé si la paraula psicosis pot emprar-se aquí, doncs potser és donar exagerades proporcions i innecessària ampul·lositat al que més planerament solem designar com a fantasia popular.

No obstant això, és innegable l'existència d'un complex bàsic en el subconscient col·lectiu actual: la por a les armes científiques en general i a les atòmiques en particular. I és curiós observar com l'al·lucinació s'estén com una taca per tot el món. Gairebé el mateix dia que es veuen platets a Barcelona, es veuen a Madrid i ja veuran com si es veuen a Reus i a Sabadell, a l'endemà es veuran també a Tarragona i a Terrassa.

Creu, doncs, potser em diguin vostès, que tot això dels platets és pura imaginació, sense que hi hagi l'observació de cap fet real? Res d'això, m'apressaré a contestar. On podem assegurar que la imaginació ha intervingut és en la interpretació dels fets que s'han vist o s'han cregut veure, és a dir en parlar d'artefactes marcians o venusians o de rares armes tel·lúriques, fins i tot quan tan sols es tractava d'inofensius globus. I llavors és quan als científics no ens correspon altra cosa que proclamar que aquestes afirmacions són no falses (ja que això implica una contradicció *a priori* que no hi ha aquí) però sí completament gratuïtes, és a dir, sense cap fonament. Eddington ens dóna un excel·lent exemple de l'actitud científica correcta en aquests casos, quan ens diu que si algú sosté que la lluna és un gran formatge, no ha d'expressar cap indignació sinó objectar tan sols que la Selenografia moderna no parteix d'aquesta hipòtesi. Com tampoc parteix de la hipòtesi - em permetré afegir- d'una civilització lunar extingida en una lluita atòmica.

Però anem a l'únic que veritablement ens interessa, que és el valor que hem d'atribuir al testimoni dels fets. I aquí se'ns plantegen amb tota claredat dos problemes: 1r. Aquests testimonis nombrosíssims que s'han recollit arreu del món, proven l'existència d'un fenomen, sigui el que sigui? 2n. Admès aquest, la ciència actual pot donar una interpretació correcta? Les dues preguntes són molt escabroses i no crec que ningú responsable s'atreveixi a contestar-les categòricament. El màxim que farà serà mostrar una inclinació en un o altre sentit. Per la meua part m'inclino a contestar amb l'afirmació a la primera pregunta i amb la negació a la segona. Vegem els motius.

Sé que la majoria de relats de platets són molt sospitosos. El públic en general sap mirar, però no sap veure. No s'ofengui, amic lector, no és la seva bona fe la que poso en dubte, si ha vist vostè o ha cregut veure un plat volador; és el seu do d'observador. Observar bé sembla senzill en el terreny físic, però és tan difícil que hi ha molt pocs observadors bons. Fan falta molts anys de laboratori –que és en darrer lloc observatori– per a adonar-se'n d'aquesta veritat. Si, per exemple, vostè em diu que el platet tenia tants metres o era a tal distància, ja està vostè desqualificat com a observador, perquè en realitat no ha vist res d'això. El que ha vist ha estat un objecte sota cert angle; res més. La resta ho ha inferit i el més probable és que s'hagi equivocat, ja que sota el mateix angle es presenta tant un objecte petit a curta distància com un de gran a distància més gran. Tampoc ha vist vostè la velocitat del platet; com a molt pot haver observat l'arc sideral que ha recorregut en un temps donat. I així podria continuar pel que fa a la forma, el color, la brillantor, etc.

Per això el més sospitos és que els tals platerets els

vegin els ciutadans corrents, i no els professionals dels observatoris astronòmics, que, d'altra banda, bé demostren ser a tot el món a l'aguait precisament d'aquestes novetats del firmament, descobrint contínuament asteroides, noves i estels inèdits. Jo creuria més en els plats voladors, si en lloc de veure'ls els desocupats de la Plaça de Catalunya, els veiessin els meus amics de l'Observatori Fabra. I també si no es veiessin coses tan dispars que tan aviat són discos com esferes, fosques o bé lluminoses; ara quietes o lentes, adés veloces.

Però malgrat tot, no m'atreveixo a descartar la realitat d'un fenomen que estigui en l'origen de les poques observacions serioses que poden trobar-se barrejades amb l'aclaparadora aportació de la consignada imaginació popular. És més, cal fins i tot la possibilitat que siguin més d'un, els fenòmens implicats. L'actitud de negar per endavant la veracitat a tota observació d'aquesta índole no obeeiria en realitat a res més que a un prejudici no justificable.

I anem, finalment, a la segona pregunta: podem explicar aquest o aquests fenòmens, ja sigui identificant-los com a coneguts o bé explicant la seva nova naturalesa? La primera possibilitat és l'utilitzada en suposar que es tractava de raigs flamígers o de aeròlits, és a dir del conegut fenomen anomenat «pluja d'estels» encara que no tinguin res a veure ni amb la pluja, ni amb les estrelles. No obstant això, s'ha hagut de desistir d'aquesta explicació com a mínim en la major part dels casos) ja que els aeròlits cauen (o millor dit passen) en fraccions de segon, com els llamps, i rarament tenen un diàmetre aparent perceptible. D'altres han cregut veure analogies amb alguns aspectes de les aurores boreals, que, com se sap tenen moltes maneres de manifestar-se i són de vegades visibles

fins i tot a la vora de l'Equador. A Barcelona, per exemple, les hem vist, encara que sota un aspecte molt diferent, és a dir, com una lluminositat que abasta una gran porció de cel. Caldria, doncs, retorçar molt el fenomen perquè càpiguen en ell els cèlebres platets. És, per cert, curiós que si es pogués fer un espectrograma (amb un prisma d'objectiu com es fa amb els aeròlits) dels suposats platerets, sortiríem de dubtes. Si fossin aeròlits, les línies del ferro ho dirien de seguida, i si es tractés d'un fenomen d'electricitat atmosfèrica no faltarien les línies característiques del nitrogen i de l'oxigen».

El catedràtic de la Universitat de Barcelona i director de la Secció d'astronomia de l'Observatori Fabra, Isidre Pòlit Boixareu, negava l'existència dels platets⁵⁷. En canvi l'astrònom i químic jesuïta Ignasi Puig Simon considerava que eren globus per a fer proves o, fins i tot, «intensificar la psicosi de guerra»⁵⁸. Per la seva banda, en una entrevista al mes de maig, el físic suís Auguste Piccard, pioner de les ascensions estratosfèriques, ho reduí a una simple «serp marina»⁵⁹. El seu germà Jean, també explorador de l'estratosfera, havia declarat un parell de mesos abans que els seus globus eren en part responsables de les observacions⁶⁰, donant en aquest sentit bona part de raó a Puig.

Una percepció ben diferent ens mostra una carta al director a la revista *Destino* que reproduïm parcialment:

«En començar a prendre posicions persones competents -i d'altres de menys competència- s'han anat formant ja dos bàndols: els que creuen que el fenomen prové de més enllà del nostre planeta i els que mantenen que és una cosa purament terrenal. Els del segon grup han de ser els de menys imaginació ja que, després de les experiències viscudes, poca, molt poca, imaginació es necessita per a creure

que alguns països estan fent assajos de màquines secretes en preparació d'una nova guerra. Són, doncs, els del primer grup els qui ens semblen més interessants i els qui mereixen la nostra estima i admiració.

Però, és que estem segurs que Mart està habitat? No es pot, encara, provar de forma matemàtica o axiomàtica l'existència d'aquests éssers, però hem d'admetre aquesta possibilitat. Ja fa més d'un segle, William Herschel deia de Mart que era una segona Terra i havent-se comprovat l'existència al planeta veí d'atmosfera -encara que pobre en oxigen- i aigua -amb fortes restriccions- juntament amb els coneixements de les seves temperatures, composició, etc., no hi ha cap dubte que estem molt més lluny de poder provar la inexistència d'aquests habitants que no pas de provar la seva existència. Havent, a més a més, d'admetre un procés evolutiu paral·lel en planetes de característiques similars, i tenint en consideració que l'existència de la planeta Mart precedeix a la de la Terra en molts milions d'anys, els seus suposats habitants hauran aconseguit un grau de civilització i coneixements molt superior a aquell que nosaltres posseïm.

L'existència dels canals que a Mart uneixen els pols Nord i Sud, que per primera vegada descobrí Schiaparelli fa tres quarts de segle i que, posteriorment, Flammarion i d'altres populars astrònoms qualificaren com a obra d'humans potser efectuada per a disminuir les dificultats provocades per l'escassetat de aigua, semblen demostrar, no solament l'existència allà d'éssers dotats de raó, sinó també el grau de progrés al qual ha arribat la seva enginyeria per a realitzar, no sabem en quina època, una obra tal que seria encara avui irrealitzable a la nostra Terra.

Quan d'aquí a uns milions d'anys a la Terra vagin

també desapareixent muntanyes i mars, com inevitablement ha d'ocórrer, els nostres successors tindran l'avantatge de poder captar i potser perfeccionar els mètodes que van emprar els marcians per resoldre els problemes que es crearen en passar ells per tals etapes...»⁶¹.

També resulta interessant recollir una opinió des de comarques, especialment perquè l'autor és el pèrit industrial Ramon Botet Pallarès, un dels anomenats savis de Reus, qui més en broma que seriosament, s'ocupà de tant en tant d'això dels platets⁶². En el present escrit, no desposseït d'humor, a més a més de mostrar-nos el clima de rumors sobre albiraments a la capital del Baix Camp, Botet accepta l'existència de les aeronaus. Això no obstant, es mostra escèptic amb la procedència extraterrestre, cosa que contrasta amb el que escriurà a finals dels 70, quan afirmà que era la hipòtesi més versemblant⁶³. Havien passat 25 anys durant els quals, de tractar-se d'armament terrestre, ja s'hauria més que descobert.

«Hi ha qui assegura haver vist plats voladors sobre la nostra estimada ciutat. Mig en broma mig seriosament hi ha qui diu haver-los vist per sobre de la carretera de Salou, i qui haver-los observat creuar fugaçment per sobre de la nostra preciosa Avinguda dels Màrtirs⁶⁴.

El que hagi de cert en tot això no ens preocupa, i hagin, o no, volat per sobre de Reus platets o discs voladors, no treu gens de gravetat al símbol d'alarma que el motiu representa d'una nova i terrible arma per a la possible propera guerra.

Són ja massa les versions que sobre els feliços discos circulen, perquè no pensem en la possibilitat de la seva existència. I evidentment, mirant des del punt de vista tècnic, físic o industrial, és possible la

construcció d'uns discos que animats d'una força i poder d'elevació formidables serveixin, sinó per a transportar viatgers, si per a dur la destrucció per on passin, si se'ls carrega de mortíferes armes o bé d'elements desintegrants.

Francament, la meua modesta opinió personal, i molt particular per cert, és que els discos no poden procedir d'altres planetes, perquè hi ha poderosos motius d'ordre físic, meteorològic, i fins tot astronòmic que impedeixen el interplanetari desplaçament, tot i el supòsit que els planetes veïns fossin habitats. En canvi, sí que hi ha elements físics i de mecànica que permeten suposar l'existència d'uns discos que proveïts de motors, que molt bé podrien ser de propulsió, col·locats lateralment animessin d'un potent moviment de rotació el platet que, permetent el seu cargolament, s'elevés a l'atmosfera a unes altituds considerables, no permeses fins ara als motors de combustió més perfeccionats. La part lluminosa observada a la part inferior del platet pot molt bé ser deguda a la fuita de gasos incandescents. La seva direcció no és difícil ja que molt bé es pot aconseguir a força de variar la potència tangencial del disc mitjançant l'augment o disminució de la velocitat del motor lateral corresponent.

Perquè puguin formar-se una idea del que al meu parer és el disc volant, facin el favor d'imaginar-se una de les magnífiques rodes dels nostres tan celebrats focs d'artifici de festa major, però d'un diàmetre d'uns cinc o més metres aproximadament, i en el cas que els coets laterals tinguessin una durada d'un temps d'"x" hores.

Si per mitjà d'un artifici qualsevol, llancem aquesta roda talment com els atletes llancen el disc, i un cop aquest en marxa, es posessin a funcionar els coets, ja tindríem un elemental plat volador en ple funcionament.

Deixo a càrrec de la imaginació de tots vostès les múltiples aplicacions que sobre el disc poden fer-se, muntant sobre la plataforma ferma i superior de la mateixa, des de la més vulgar parada de castanyes fins al més complicat laboratori guerrer, o lloc d'observació científic.

Descartat l'enviament dels discos, des d'un altre planeta, cosa que per no indisposar-nos amb els marciàns, no nego ni afirmo, només he pretès donar una idea del que en realitat pot ser un disc volant, sense estranyar-me gens ni mica que al cel de Reus, Alforja o Colldejou hagin pogut veure discos volants, perquè si de veritat existeixen, surten amb tota seguretat de punts situats sobre l'escorça del nostre racional globus, sent dirigits i controlats per persones com vostè i com jo, ja sigui per tele-ràdio o personalment, si bé això últim ja no és tan probable, ateses les supersòniques velocitats amb les quals necessàriament han d'estar dotats aquests molestos platets. I per acabar, perquè no dir-los també que no em sorprendrà gens ni mica que resultés ser precisament “ganxet” l'inventor de tan marejador artefacte? Un reusenc decidit i emprenedor és capaç d'inventar platerets, encara que aquests siguin tan pacífics com els del “menjar blanc”, i discos que, sense voladors ni prohibicions d'estacionament, arribin tan alt com per a organitzar una popular “cerca d'estrelles”»⁶⁵.

Naturalment no totes les veus han quedat reflectides a les hemeroteques. Molta gent de classe baixa i la considerablement represaliada no tenia ni temps ni ganes d'ocupar-se de la moda del moment. Així que mantenia, en general, una indiferència clapada d'un sòrdid escepticisme d'aquell que només creu en el tros de pa que pot dur a taula.

Tornant a la premsa, les agències seguien aportant

casos de platets en diferents indrets del planeta, i també l'escepticisme de les forces aèries americanes. El to del redactat depèn una mica del moment i del rotatiu. Observem aquest d'*El Full del Dilluns* de Girona:

«"Platets volants". Washington, 19. Les forces aèries nord-americanes continuen en la seva actitud de no donar crèdit a les informacions dels platets voladors que aquests dies venen prodigant-se. EFE»⁶⁶.

També hi ha escriptors que es pronuncien sobre el tema. Eugeni d'Ors, llavors establert a Madrid, utilitza els platets amb ironia per una de les seves columnes a *La Vanguardia*⁶⁷. En canvi Josep Pla, des del seu mas de Llofriu, sempre amatent a destacar les incoherències alienes, assenyala el fet paradoxal que quan la premsa recollia la presència de platets en llocs llunyans, llavors la gent d'aquí es creia la qüestió, però ara que s'havien apropiat i es podien veure a tot arreu, tot eren comentaris escèptics i irònics⁶⁸.

Aquesta afirmació de Pla sobre el canvi de postura, si bé no era universalment cert, mostra una part del pensament català de l'època. Perquè, seguint el seu raonament, si els albiraments responien a naus, però no extraterrestres, el que sembla fantasiós per a molts, havien de ser armes experimentals de les potències aliades i era escassament probable que es provessin sobre la Península en aquell moment, si bé és veritat que s'ha especulat amb el fet que la Península fos sobrevolada per avions americans de propulsió en jet, potser per a fer-ne la cartografia⁶⁹, cosa que podria explicar algun dels successos. De fet, la sorpresa o confusió en front de l'observació d'un estímul fins llavors desconegut com el dels deixants dels avions a reacció està testimoniada. Pere Mateu recull que a principis de maig de 1952 –en mig de les notícies internacionals sobre discs volants–, i mentre solcaven el cels de Barcelona una esquadrilla d'avions a reacció

a gran altitud deixant les empremtes de la condensació, «a la Plaça Catalunya, on moltes mirades es dirigien cap al cel, es va sentir inauditament l'exclamació Platets voladors!»⁷⁰.

Pla ens confirmaria la seva visió pessimista en un altre article d'opinió, en el qual planteja que, deixant de banda les mistificacions, d'existir el platets haurien de ser aparells pensats per a la guerra⁷¹. També una columna del famós l'escriptor espanyol Camilo José Cela Trulock es publicà al *Diari de Girona*. El gallec considera que difícilment tota la humanitat s'hauria pogut posar d'acord en tan poc temps, en una cosa inexistent⁷².

Igualment, la premsa de fora de Barcelona dedicava espai a debatre la qüestió. El *Diari de Girona* publicava dos articles de Josep Melsió Suárez, sense poder-se decidir sobre l'origen dels platets: arma terrestre, marcians o bé bòlids gasosos⁷³. Unes setmanes després publicaria dues noves col·laboracions, especulant sobre les característiques físiques dels platets, en cas d'existir⁷⁴: parts de l'aeronau, sistema de navegació, materials de construcció, velocitats, Tanmateix, el mateix autor reconeix que no disposa dels coneixements científics necessaris i es limita a especular lliurament i sense gaire encert..

El tema dels platets voladors era aparentment poc sensible en termes polítics i permetia expressar-se amb certa llibertat, i al Règim ja li anava bé que la gent es desfogués parlant-ne a la Rambla, amb el permís del futbol. Ara bé, encara que no s'enfrontava directament al dogma religiós, alguns van veure en el platets un indici d'una imminent parusia o, fins i tot, se'ls hi plantejaren el problemes sobre l'obra redemptora de Jesucrist, davant la possible existència d'extraterrestre de majors coneixements que nosaltres⁷⁵. Ara bé, dit això, en general els eclesiàstics d'aquell moment mantingueren una posició prudentment escèptica. Aquí en tenim un exemple:

«No és que tossudament neguem objectivitat a tot, absolutament a tot el que es diu que s'ha vist al cel. Però hi ha tantes explicacions sense recórrer a tripulacions de Mart o de Saturn, que pensar en aquestes ens sembla la millor broma.

Tothom està esperant veure la fotografia d'aquest pilot de 59 centímetres d'altura fracassat en el seu intent de tocar terra, i que, segons certa "agència d'informació intersideral" va ser trobat mort a Mèxic. [...] Però ningú no ha vist aquesta fotografia, si bé ens sembla molt fàcil que qualsevol tarda ens la serveixin. I potser tan retocadeta com aquesta del platet caçat per una "Leika" a les Balears⁷⁶, una fotografia que hem vist en dos diaris, i que, sent una mateixa, en un dels rotatius sembla un ris de llum girant vertiginosament, i a l'altre -el que més manca d'objectivitat- adopta una forma tan perfilada de plat o safata, que donen ganes d'endevinar al seu centre una escalopa»⁷⁷.

Els platets voladors arriben a la publicitat. *El Full del Dilluns* del 10 d'abril presentava com una notícia una peça de propaganda del Restaurant italià Coliseum, situat llavors a la Gran Via de les Corts Catalanes, davant de la sala de projeccions cinematogràfica del mateix nom, convertida avui en teatre. Llegim en els primers dos paràgrafs:

«Esdeveniment sensacional!. Ahir, a les 14.05, el nombrós públic que transitava per la Gran Via⁷⁸, 618, veient-se sorprès per la presència d'un objecte refulgent que intentava localitzar un determinat objectiu, arribant tothom a la conclusió que es tractava d'"UN PLATET VOLADOR", el qual es veié atret per l'exquisida aroma de les Selectes Especialitats de l'Alta Cuina Italiana, que a diari es serveixen a l'Hotel Restaurant italià "Coliseum".

L'expectació augmentà quan del dit "PLATET VOLADOR" veieren descendir estranys paracaigudistes, els quals, per llur aparença, demostraven ser marcians...»⁷⁹.

En el mateix número d'*El Full* apareixia un acudit que hem reproduït amb el breus textos versats en català (figura 3).

L'oportunisme de l'Editorial Molino de Barcelona va fer que encarregués a un dels seus novel·listes, el periodista basc José María Díez Gómez, un llibret d'escassa extensió i preu molt ajustat⁸⁰. L'opuscle, que aparegué a l'estiu, té un subtítol molt il·lustratiu, «un document científic creat

Figura 3. Vinyeta d'humor d'*El Full del Dilluns*, 10 d'abril.

per la fantasia», que ja ens adverteix que podem esperar-ne. L'autor, que només coneixia del tema alguna notícia de premsa, especula en un to florit sobre la pluralitat de possibles mons habitats, d'una manera similar a la d'autors del passat. L'obra resulta ingènua, carregada de referències religioses i sovint escrita en un to afectat. Ens parla de la superioritat dels selenites als quals considera molt més intel·ligents que nosaltres. Escriu sobre la perfecció moral a la qual hauria arribat l'espècie marciana, més evolucionada i no dubta que l'amor impregna totalment aquests individus de gran sensibilitat. Un petit fragment pot resultar força clarificador de l'escàs valor del volum per als interessats en els no identificats:

«Clar que, considerant la descripció que he fet d'un ser d'aquest planeta [Mart], ha representat davant de la nostra vista imaginativa la seva fisonomia, que no té res de bonica. Però s'ha de tenir present que la bellesa, tret de la bellesa absoluta, és una qüestió d'apreciació personal. Ja se sap que, si no fos així, les lletges no es casarien mai, cosa que afortunadament per a aquestes, no succeeix»⁸¹.

El *Diari de Girona* en va fer una ressenya en la qual l'autor es troba amb l'enorme dificultat de parlar bé d'un llibre que no diu absolutament res d'útil sobre el tema, havent d'emascarar-ho escrivint «que ve a ser un document científic creat per la il·lusió, però que bé pot estar arrelat a la realitat»⁸². Amb el que s'ha explicat sobre el volum de José María Díez, tampoc poc sorprendre massa que el llibre quedés oblidat pels interessats en el tema dels no identificats.

L'impacte dels platets voladors també s'observa en els còmics infantils que es podien trobar als quioscos de Barcelona i de bona part de Catalunya, ajudant a fer familiar el concepte a la mainada. Per exemple, la revista *Jaimito*, que s'editava al País Valencià, va publicar un

número extraordinari de 28 pàgines dedicat al tema (figura 4). També fa aparèixer els discs voladors Manel Vázquez Gallego en un dels seus personatges que va crear per a *Pulgarcito*, de l'editorial Bruguera. En l'episodi que aquí interessa, de dues planes, Heliodoro Hipotenuso llegeix a la premsa notícies sobre l'arribada

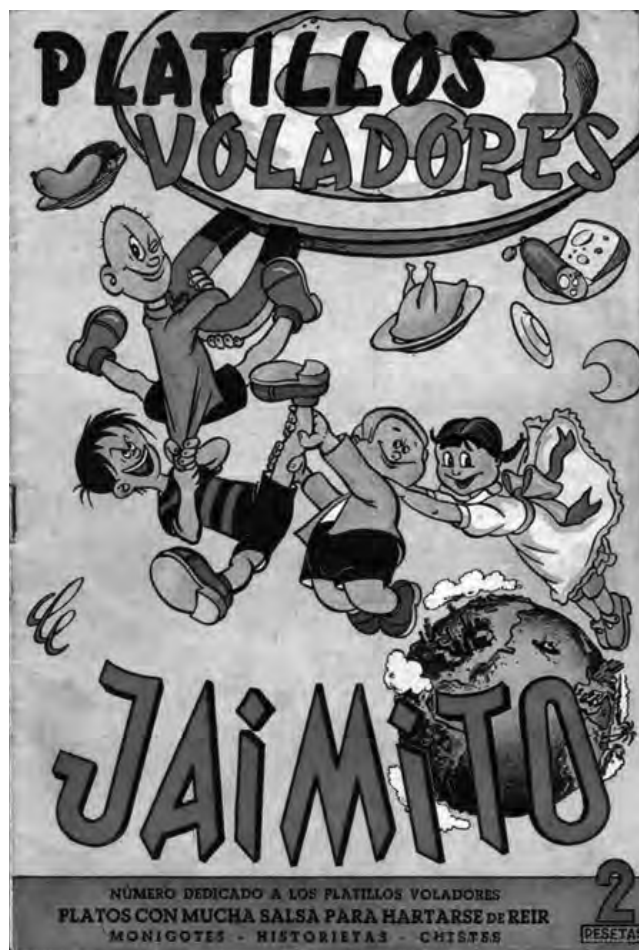

Figura 4. Coberta de l'extraordinari sobre platets voladors de la revista *Jai mito*.

a la Terra de platets voladors, fet davant del qual es mostra poc afectat. Però durant la nit pateix un terrible malson en el qual es abduït per un disc volador. Malgrat ser només un somni, seguint la tònica habitual, l'ingenu personatge acaba malament, a la historieta. Podem trobar més exemples sobre el tema en les historietes de tebeo d'aquelles dates.

Aparició dels discòlegs

En acabar el *flap* d'observacions de març i abril de 1950 de la Península, les notes de premsa sobre casos en d'altres punts del planeta i les reaccions provocades continuaren publicant-se amb més o menys intensitat segons el moment. Les notícies ajudaren a mantenir l'interès dels encuriosits i provocaren que d'altres s'ho prenguessin més seriosament, analitzant el material que es generava. Aquests estudiosos avui els anomenen «ufòlegs», terme procedent d'«ufologia», un manlleu de l'anglès, que al seu torn deriva d'*UFO*, acrònim per a *Unidentified flying object*, és a dir: objecte volador no identificat, OVNI.

Malgrat que, en anglès, «ufologia» apareix a finals dels anys 50⁸³, no trobem el terme a Catalunya fins a l'any 1968, arran de l'onada que va envair aquell any la Península Ibèrica⁸⁴. Si que és veritat que amb anterioritat ja es pot trobar l'expressió de ONI, «objecte no identificat». *UFO* i el seu significat apareixen en textos impresos per primer cop a Catalunya l'any 1955⁸⁵. Però «plats voladors» o «platets voladors» foren, fins a finals dels seixanta, la forma més habitual de referir-se a les enigmàtiques aeronaus.

També s'utilitzava de vegades la forma «discs voladors». D'aquí hem derivat «discolegs», per a referir-nos als aficionats i estudiosos d'aquests fenòmens, independentment de l'origen que li atribuïssin. Per tant,

els discòlegs⁸⁶ serien els precursors dels ufòlegs, malgrat que alguns d'ells naturalment passaren per les dues etapes, com és cas de dos dels protagonistes principals del període, Màrius Lleget (figura 5) i Antoni Ribera (figura 6) als quals ja ens hem referit.

Figura 5. Màrius Lleget l'any 1957. Font: Francisco Barbachano.

L'any 1934 Ribera (1920-2001)⁸⁷, amb uns catorze anys, havia començat a col·leccionar notícies per les qüestions estranyes i enigmàtiques, que enganxava

Figura 6. Antoni Ribera, l'any 1954. Font: Arxiu del CEI.

en un llibre de retalls que conservà durant tota la seva vida. Precisament en aquell any la premsa havia publicat la primera fotografia del monstre del llac Ness, i les famoses històries sobre el follet de Saragossa. Foren dos esdeveniments que el fascinaren. D'altra banda, ja hem comentat l'interès de Lleget (1917-1988) per tots els temes de l'espai⁸⁸.

L'any 1951 Lleget i Ribera es van conèixer i començaren a freqüentar plegats una tertúlia que reunia a un grup de lletraferits catalanistes al bar de la Torre Andreu, coneguda popularment com la Rotonda, i que liderava l'escriptor i traductor d'origen basc Miquel de Artadi, amb qui Ribera intentaria alguns projectes editorials⁸⁹. Lleget es convertí en l'especialista en platets de la colla. Un altre discòleg fou Eduardo Buelta Saura (1916-1973)⁹⁰, natural de Paterna, a l'Horta de València. Buelta (figura 7), funcionari de correus a Barcelona, i que havia iniciat els estudis d'enginyeria industrial abans de la Guerra del 36, començà a recollir notícies sobre els platets durant l'onada de 1950. Darrere de les observacions intuïa una realitat transcendental per a la humanitat. Teoritzant sobre l'origen, hipotitzà l'existència d'un cicle biennal correlacionat amb les oposicions del planeta Mart. Les seves idees van veure la llum en un fullet de la mida d'un quadern de 28 pàgines, titulat *Astronaves sobre la Tierra* (Astronaus sobre la Terra), publicat per l'editorial Oromi l'any 1955. Al pròleg, desproveït de qualsevol epígraf, i aparentment d'un autor diferent no identificat, se'ns narra la gènesi de l'opuscle. Nogensmenys, no podem descartar gens ni mica que fos un mer recurs literari de Buelta i que ell mateix escrivís el prefaci. I potser tampoc ens el podem prendre al peu de la lletra, però no està desproveït d'interès:

«[...] Fou el 1951 quan després d'un estudi extens de lesestranyesaparicionscelestesque engranquantitat s'havien vist durant la primavera de l'any anterior,

Figura 7.
Eduardo Buelta,
l'any 1957.
Font: Arxiu del
CEI.

l'autor arribà a les conclusions que, resumint-les aquí, exposà, i, com a conseqüència d'elles, anuncià la repetició d'una altra onada d'aparicions semblant per a la segona quinzena d'abril de 1952. El seu pronòstic es complí exactament; això significava, sens dubte, un principi de prova a la seva teoria i el vaig animar a publicar-la. Titubejà, de manera que el seu llibre no va estar acabat fins cinc mesos més tard, massa temps després d'haver passat la bandada d'aquell any. Els editors als quals llavors se'ls hi oferí la rebutjaren argüint que la "febre dels platets" havia desaparegut, "que ja no estaven de moda"... L'autor guardà el seu llibre limitant-se a vaticinar un altre cop: la "moda" i la "febre" havien efectivament passat, però tornaria amb més força que abans, a partir de finals de la primavera de 1954. I per tal que aquest cop hi hagués testimonis del seu pronòstic més enllà del cercle de les seves relacions

particulars, en començar la primavera d'aquell any –quan ningú parlava ni quasi se'n recordava de la qüestió– anuncià a l'Agrupació Astronòmica Aster el començament proper de l'onada que tan sensacionalment rodà per la terra l'any anterior.

[...]

El resultat és, lector, el fullet que tens a les teves mans, una versió reduïda del llibre original i més escaient que aquell per a l'extensa divulgació que es pretén.

[...]»⁹¹.

El llibre comença passant revista a diverses teories proposades per a explicar les observacions arreu del planeta com ara miratges, armes secretes els raigs en bola, al·lucinacions, etc. Bueltà argumenta, basant-se en els darrers progressos aeronàutics, que la tecnologia humana encara no ha estat capaç de desenvolupar discos voladors com els observats i que, si una de les dues potències antagòniques existents, la URSS o els EUA tinguessin dita capacitat, amb l'espectacularitat del fenomen, els serveis d'informació de l'altra facció pregonarien als quatre vents les ominoses intencions de l'enemic. D'altra banda, l'autor veu un comportament intel·ligent en els objectes, per la qual cosa considera que no queda cap altre remei que concloure que són astronaus procedents d'un altre planeta.

El discòleg divideix els objectes observats en tres categories atenent a llur forma: els platets, els cossos fusiformes i els globus lluminosos, atribuint a cadascun una finalitat concreta. Els primers són astronaus interplanetàries. Els de forma de fus resulten adequats per a volar dins de l'atmosfera. Finalment, els globus lluminosos, de naturalesa potser electromagnètica, serveixen com a instruments d'observació a distància. També aventurava una possible estructura interna del disc a partir de les fotografies d'un platet, que sabem

avui falses, captades pel periodista Keffel a Rio de Janeiro el 1952⁹².

L'anàlisi de la distribució temporal dels casos que recull de la premsa d'entre 1950 i 1954 permet a Buelta extreure una hipòtesi, l'esmentada teoria biennal, que havia estat formulada a França per Aimé Michel. El gràfic dels casos amb els quals treballa mostren un pic de 7 observacions el març de 1950, un altre d'igual valor l'abril de 1952, i un tercer el 6 de juny de 1954, assenyalant així que el ritme de les observacions coincidia amb les oposicions de Mart i la Terra, és a dir els moments en els quals els dos planetes són més propers. Les darreres oposicions marcianes havien ocorregut el 23 de març de 1950, l'1 de maig de 1952 i el 24 de juny de 1954, uns fets que encaixaven aparentment amb els pics d'albirament de discs voladors. El corol·lari era necessàriament que les astronaus procedien de Mart. Però com que realment les observacions no s'extingien després de l'oposició marciana feia suposar a Buelta que «... gent de Mart, una "elit" d'investigadors, de savis i d'audaços aventurers, s'ha adherit al nostre planeta acompanyant-lo en la seva carrera al voltant del Sol», convenientment instal·lats en un satèl·lit artificial gravitant sobre la Terra⁹³.

Aquesta idea del satèl·lit no va ser monopoli de Buelta. De fet, el mes de gener de 1955, el mateix de la datació del pròleg o proemi del seu llibret, apareixia un article signat per José Artero Soteras a *La Vanguardia* en el qual, entre d'altres coses, es planteja la possibilitat de l'enginy orbital teoritzat per Von Braum:

«Aquest quelcom consisteix en la sospita que al voltant nostre, i a distàncies que oscil·len entre mil i dos mil quilòmetres, es mou algun desconegut i petit satèl·lit, no localitzat ni identificat encara pels humans habitants de la Terra»⁹⁴.

Tragué Buelta la noció d'aquest article? És una idea

força versemblant. Sigui com sigui, el paterner prediu que la propera onada hauria de coincidir amb la següent oposició marciana, el setembre de 1956.

La resta de l'obra són divagacions sobre Mart, al voltant dels seus hipotètics habitants i de la seva evolució. El capítol final és consagrat a la imminent era de les relacions interplanetàries, a les portes «d'enfrontar-nos amb el més formidable esdeveniment ocorregut a la humanitat en els últims 12.000 anys, només comparable a l'enfonsament de l'Atlàntida»⁹⁵. Buelta expressa així les seves conviccions messiàniques envers el despertar de l'autèntic destí de la humanitat. I, per què en aquell moment? La psicosi de l'època, amb la bomba atòmica, resulta per a l'autor del País valencià, el desencadenant final d'una presència extraterrestre que vigila la trajectòria de la nostra civilització i que es prepara per a una intervenció directa, malgrat que en cap cas es tractaria d'una invasió puix que, si fos el seu pla, ja s'hauria consumat. Ara bé, tampoc calia esperar contactes personals amb els marciàns fins que estiguéssim convenientment preparats: «[...] aquest primer enllaç interplanetari significarà una salvadora distensió de la perillosa crisi regnant, tan pròxima a convertir-se en una hecatombe, i un no menys alliberador eixamplament de l'esperit humà... »⁹⁶.

Un altre discòleg amb nom propi és Pere Mateu Sancho (1929, figura 8). L'any 1948 s'havia creat l'Aster, Agrupació Astronòmica de Barcelona. L'any següent es creà una secció d'astronàutica en la que qual s'integrà Pere Mateu, i on va coincidir amb Màrius Lleget.

Mateu era aparellador de professió⁹⁷, però l'any 1953 comença a redactar per a *Destino* una allau de col·laboracions que inclourien el butlletí de l'Aster, o la revista *Ondas*. El seu interès es va decantar cap a l'astronàutica de procedència terrestre, essent fundador i president de l'Agrupació Astronàutica espanyola. Escrigué una sèrie de guions radiofònics, d'una mitja

hora de durada sobre la conquesta de l'espai. Durant les següents dècades publicà llibres i articles sobre la matèria, participant també en congressos, convertit ja en un especialista de la temàtica. Ha organitzat també exposicions sobre astronàutica i astronomia al llarg de

Figura 8. Pere Mateu, l'any 2012. Font: Agrupació Astronòmica de la Safor.

la seva vida, i fou el creador el sector COSMO a la Fira Internacional de Mostres de Barcelona. El Ministeri de Defensa espanyol el condecorà amb la medalla al mèrit aeronàutic de primera classe.

Mateu s'interessà pel plats voladors fruit de la passió per l'astronàutica, exemple del que es coneixeria com les dues astronàutiques, la dels viatges la Terra cap a l'espai, vinculada llavors a la carrera espacial i que podríem anomenar ara exotèrica o factual; i la hipotètica de l'espai vers la Terra, associada als plats voladors i després als ovnis: l'astronàutica esotèrica o especulativa. A principis de gener de 1955 Pere Mateu va signar tres articles a *Destino* tractant el tema dels discs voladors. En la primera de les tres col·laboracions⁹⁸, recull una petita història d'incidents que es remunta a l'època romana, en la qual sobretot s'exposen successos del segle XIX i del XX fins Arnold i, de manera més extensa, casos d'entre 1947 i 1954. En el cos central de l'article s'analitzen algunes observacions nord-americanes de 1948 i, després, escriu sobre un albirament ocorregut a l'Alt Penedès la tardor de 1954, al qual ens referirem amb més detall en tractar de l'onada d'aquell any. Mateu, en refiar-se de la descripció dels testimonis, considera que l'objecte havia de mesurar d'uns 30 a 35 metres. I, en no trobar una explicació versemblant qualifica l'objecte d'un O. A. D (objecte aeri desconegut), un precedent d'O. V. N. I.

Per a Pere Mateu els OAD no tenen una procedència extraterrestre, perquè no són aparells aeris. La raó principal que troba per a aquest fet és que no emeten soroll. Un altre motiu important esmentat és el fregament amb l'atmosfera a les velocitats atribuïdes a l'entorn dels 30.000 km/h. Un tercer aspecte d'escepticisme és la impossibilitat que les naus fossin tripulades, ateses les grans acceleracions necessàries. Però la llista d'indicis continua: manca de senyals de ràdio; absència d'emanacions de propulsió; i, finalment, la manca de

restes. Sobre aquest darrer punt Pere Mateu escriu el següent:

«Hi ha autors, com Scully, Keyhoe i Guieu, que assegurin que els serveis tècnics dels Estats Units, entre les restes d'un platet caigut a tal o qual desert han trobat en diverses ocasions estranys metalls, que immediatament han estat posats sota custòdia militar.

Sincerament criem que és molt més versemblant que en lloc de platets volants es tractés d'aeronaus fabricades als mateixos Estats Units.

En allò referent als tripulants, el cadàvers petits i estranys dels quals han estat trobat enterrats entre les restes, és molt més lògic suposar que es tractés de "Rhesus Monkeys" (mona de petita alçada) o un altre de similar, que se'ls tanca a l'interior de míssils projectils per a l'estudi dels trastorns fisiològics conseqüència de l'acceleració»⁹⁹.

Per a Mateu, la responsabilitat de la major part de casos requeia en dispositius meteorològics, com ara el globus sonda i els projectors ceilòmetres utilitzats per a mesurar l'altitud de la base de núvols.

Hi ha lloc per a les al·lucinacions, les inversions tèrmiques, els parhelsis, el bòlids i estrelles fugaços, no descartant la possibilitat de fenòmens atmosfèrics encara no coneguts. El segon article¹⁰⁰ comença acceptant la innegable realitat de les observacions, interpretació a banda:

«Seria ridícul negar l'existència del "fenomen" anomenat dels platets voladors. De totes les parts del món, exceptuant Rússia i la Xina comunista, han arribat notícies de la seva existència. Han estat vistos a Europa, a Àfrica, a les dues Amèriques, a les Filipines, al Japó i a Austràlia. Fins i tot sobre les regions polars».

Del cas de la URSS recorda la seva interpretació en termes d'al·lucinació col·lectiva dels països capitalistes, atesa la seva superstició i ignorància, afegint que de totes maneres la versió oficial soviètica inclou considerar que els discos són un estratagema imaginatiu de l'Estat Major americà per a crear una psicosi bel·licista i justificar la carrera armamentista...

Mateu critica els llibres americans i francesos editats fins al moment per sensacionalistes: menciona alguns dels projectes oficials de recerca americans i recull l'opinió de diversos enginyers, físics i astrònoms, així com la del president dels EUA, Harry Truman. En posició destacada cita a Herman Oberth, un dels pares de l'astronàutica que considerava ben concebible que els platets tinguessin un origen extraterrestre. També dedica un apartat a George Adamski, i els seus suposats contactes amb un venusian, un cas que considera que no és sinó una «extravagant història»¹⁰¹.

L'autor ens fa saber que a la Comissió d'Astronàutica de l'Aster han rebut comunicats sobre diversos casos i que, generalment, són fàcils d'explicar. Però d'altres no tenen una explicació senzilla, com el de l'Alt Penedès que hem apuntat. L'interès de Mateu, Lleget i d'altres possibles membres de la secció es demostra també en les fotografies publicades a l'article que formaven part de l'arxiu de l'Aster. Perquè, com conclou l'article, no encaren el fenomen des d'una actitud negativa, puix que «desgraciadament hi ha casos inexplicables pels quals tot esforç dirigit a resoldre'ls ha estat en va»¹⁰².

La tercera i última part recull opinions escèptiques de científics catalans relacionats majoritàriament amb els observatoris¹⁰³.

Un cas a part és el de Cecília Conde Garriga (1897-1986). S'interessà pel tema des de 1947¹⁰⁴, confeccionat un considerable arxiu de retalls de premsa, enriquit amb la correspondència que mantenia sobre el tema i amb les seves notes personals, algunes procedents de

les celebèrrimes reunions que organitzà els seixanta i setanta en el seu aristocràtic pis de la Plaça Bonanova. De fet, malgrat que Conde no va deixar res publicat, el fet d'organitzar aquestes reunions i la seva xarxa de contactes és ben rellevants pel que fa a la història de la temàtica de les dues dècades següents. Tanmateix, durant els anys 50 la seva activitat se centrava en la seva col·lecció hemerogràfica, fins que ens posà en contacte amb Eduardo Buelta.

Avions a reacció i la consolidació cultural dels platets

Després d'un 1951 sense gaire protagonisme dels discs voladors, encara que no desapareixen del tot, el 12 d'abril de 1952 s'estrenava *L'enigma d'un altre món* (*The Thing from Another World*, 1951), basada en la novel·la de John W. Campbell, *Who Goes There?* (1934). El film té per argument el descobriment d'una nau espacial atrapada en el banc de glaç àrtic i el descobriment sota el gel d'un cos extraterrestre que amenaça tota la base científica. *La Vanguardia* deia sobre la producció:

«... l'emoció, la intriga i l'interès d'una pel·lícula sense precedents en el seu gènere, ja que desenvolupa el tema de l'arribada d'un ésser d'un altre planeta a bord d'un plat volador. L'originalitat i la fantasia amb la quals s'ha confeccionat l'assumpte són hàbilment mantingudes pel director Howard Hawks...»¹⁰⁵.

Durant alguns dies van aparèixer anuncis a la premsa vinculant la pel·lícula amb la temàtica dels plats voladors (figures 9,10 i 11). I la Diada de Sant Jordi el mateix rotatiu publicava una petita nota titulada «el cinema i els platets voladors», que ens parla de l'onada dels discs volants que s'estava produint:

«Des de feia uns dies a tot el món torna a parlar-se amb interès creixent dels platets voladors.. El cinema ha produït recentment un film desconcertant...»¹⁰⁶.

HOY en CRISTINA-ASTORIA

MATINAL ESPECIAL, A LAS 12 — TARDE, CONTINUA, A LAS 4'30
 NOCHE, NUMERADA, A LAS 10'30

¡¡Un estreno que provocará las más vivas polémicas!!

¡¡SE DESCORRE EN LA PANTALLA EL SECRETO QUE GUARDABA
 CELOSAMENTE EL MISTERIO DE LOS PLATILLOS VOLANTES!!...

EL ENIGMA
 ...i de otro mundo!

HOWARD HAWKS

DIRIGIDA POR CHRISTIAN NYBY

¡¡ATENCIÓN A LOS CIELOS!!... ¡¡VIGILEN EL ESPACIO!!
 ¡¡ES EL AVISO DE HOY!!...

Localidades anticipadas. (Eletada para menores)

Figura 9. Anunci de *La Vanguardia*, 12 d'abril de 1952.

ASTORIA-CRISTINA

EL MUNDO ENTERO SE PREGUNTA: ¿ES UNA UTOPIA
LA EXISTENCIA DE LOS PLATILLOS VOLANTES?...

DIRIGIDA POR: CHRISTIAN NYBY

...VIENE A RESPONDER A ESTA ANGUSTIOSA
E INQUIETANTE PREGUNTA...

HOY y MAÑANA, SESIONES MATINALES, a las once
(Tolerada para menores)

Figura 10. Anunci de *La Vanguardia*, 13 d'abril de 1952.

¡¡IMPRESIONANTE!!

¡¡LA NOTICIA MAS SENSACIONAL Y FANTASTICA DEL SIGLO!!...

¡¡Son hallados tres platillos volantes, con la tripulación muerta, en Nuevo Méjico!!...

(De los periódicos)

¡¡EL MUNDO ENTERO ESTA PENDIENTE DE LA PRENSA Y LA RADIO!!...

VEA HOY, SIN FALTA, EN LOS SALONES

ASTORIA CRISTINA

HOWARD HAWKS

y tendrá los suficientes elementos de juicio para discutir con sus amigos el misterioso secreto de los «platillos volantes» que hoy comenta todo Barcelona.

¡¡LA FANTASIA MAS DESBORDANTE SE HA CONVERTIDO EN LA REALIDAD MAS APASIONANTE!!

Figura 11. Anunci de *La Vanguardia*, 20 d'abril de 1952.

El Circ Olímpia, a la Ronda de Sant Pau, rebatejat com a Circ Americà, presentava, entre d'altres quadres «Els platets voladors»¹⁰⁷. En un dels anuncis titulaven: «Vuit platets volants a Barcelona!» (figura 12)¹⁰⁸, encara que només es tractava de l'atracció de malabarisme belga de *Joe and Joe Rosse*. Els discs eren una realitat en la cultura del moment i les referències als platets eren, de nou, habituals.

Pel que fa a observacions, l'onada a Catalunya passa amb més pena que glòria. En tot l'any els casos no arribaren a 10. En alguns, la pròpia premsa apuntà en un moment o altra que podrien ser els deixants dels avions, un fet al

¡Ocho platillos volantes en Barcelona!

Esta mañana, a las doce, han sido localizados ocho «platillos volantes» en nuestra ciudad.

Se trata de uno de los más grandes descubrimientos que se han hecho hasta la fecha sobre esta arma secreta, cuyo misterio está aún sin descifrar.

Los ocho «platillos volantes» podrá presenciarios el público de Barcelona en el famoso CIRCO AMERICANO (antiguo Olympia), los cuales son presentados por la atracción belga mundialmente famosa Joe and Joe, que forma parte del espectacular programa «Los Cosacos del Zar».

Figura 12. Anunci de *La Vanguardia*, 5 de novembre de 1952.

qual la gent s'estava encara acostumant. Veiem alguns exemples.

- 19 de juny: «No eren plates volants sinó avions a reacció»¹⁰⁹.
- 4 d'octubre: «...un vulgar avió a petita velocitat deixant una cortina de fum [...] un aparell a reacció, hipòtesi aquesta última que la majoria descartaven, ja que aquesta classe d'aparells, segons deien, tenen una velocitat molt superior a la de l'objecte vist»¹¹⁰.
- 7 de novembre. «Creien que eren platets voladors. Van resultar ser quatre avions a reacció...»¹¹¹.
- 13 de novembre: «Allò que va ser objecte del seu legítim orgull es va convertir, en virtut d'un informe de l'Aeroport del Prat, en uns vulgars i insignificants avions a reacció»¹¹².

També durant l'any 1952 la USAF va reconvertir el Projecte Grudge en un revitalitzat *Blue Book*, com a resultat de l'interès despertat per les recents observacions. Aquest programa de recerca va ser molt llarg, ja que es va perllongar durant 17 anys, però va patir un progressiu retall del personal assignat, la qual cosa va repercutir en el rigor de la recerca.

La Vanguardia del 19 de juliol recollia les declaracions del capità Edward J. Ruppelt, segons les quals aproximadament un 15% dels informes rebuts, i que sumaven unes mil observacions diferents en un termini de quatre anys, no podien ser explicades¹¹³.

El 3 d'agost *La Vanguardia* publicava un article sobre la temàtica signat pel corresponsal a Nova York Augusto Assía (Felipe Fernández Armesto), narrant diversos casos produïts recentment als EUA, ecos de radars, fotografies obtingudes per pilots mantingudes en secret, etc. L'autor manifesta que, amb tants casos i observadors de qualitat, no podia sinó començar a creure en la seva existència¹¹⁴. El 2 de setembre Miquel Masriera tornava a parlar

de platets voladors en la seva columna. Nega de nou l'existència de naus alienígenes i diu que els suposats platets voladors són simplement:

«...meteorits, avions a reacció, globus sonda, fenòmens d'electricitat atmosfèrica trombes tempestuoses, formacions de núvols estranyes i... fins i tot, un globus escapat de les mans d'un tendre infant a la Plaça Catalunya»¹¹⁵.

Masriera passa revista a fotografies trucades, a discs voladors de l'aeromodelisme que, si bé demostren que les formes discoïdals poden volar, no són eficients. Que «els helicòpters, vistos des de lluny, tenen una forma molt semblant a la discoïdal»¹¹⁶. I la teoria del doctor Scott, segons la qual en molts casos els platets poden ser fenòmens lluminosos que acompanyen les descàrregues elèctriques a l'alta atmosfera, unes manifestacions detectables fins i tot mitjançant el radar, una hipòtesi que ja havia recollit *La Vanguardia* unes setmanes abans¹¹⁷. L'any acabava amb la ressenya de *El dia que la Terra s'aturà* (*The Day the Earth Stood Still*, 1951), cel·luloide dirigit per Robert Wise, en el qual un plat volador aterra a Washington¹¹⁸. Es tracta d'una pel·lícula antibel·licista, que s'estrenà al Kursal (figura 13¹¹⁹, i on es pronuncia la famosa expressió «*Klaatu barada nikto*», d'impossible traducció, convertida l'any 1996 en el títol d'un programa al Canal 33 de la CCMA, on l'especialista en cinema fantàstic, Àlex Gorina, repassava els clàssics d'aquest gènere cinematogràfic.

L'any següent, la CIA va reunir un equip de cinc científics de prestigi, que havien contribuït notablement a la investigació militar recent. En aquest cas, la preocupació no era tant els extraterrestres com els possibles inconvenients que podia produir el considerable volum d'informes sobre plats voladors, i que podien amagar incursions soviètiques reals. L'equip, que va ser batejat

com a Comissió Robertson pel seu líder, Howard Percy Roberston, es va ocupar també d'estudiar alguns casos. En les conclusions de 1953, tot i que no van ser públiques fins a la seva desclassificació del 1966, s'assenyalava que no hi havia cap evidència que els discos voladors constituïssin una amenaça per a la seguretat d'EUA, ni que quedessin realment casos per explicar atribuïbles a una suposada manca de coneixements científics del moment. La Comissió observà que l'intent d'explicar cada un dels casos que s'anaven produint requeriria un

400.000.000 de Km.
A TRAVES DEL ESPACIO
NAVEGO EN UN PLATILLO VOLANTE
EL EMISARIO PORTADOR DE UN

20th
CENTURY-FOX

Un film apto para
todos los públicos que
triunfa ruidosamente en el

KURSAAL

Magnífica interpretación de
MICHAEL RENNIE - PATRICIA NEAL - HUGH MARLOWE
Director: Robert Wise

DESPACHO ANTICIPADO DE LOCALIDADES
MAÑANA JUEVES, MATINAL

Figura 13. Anunci de *La Vanguardia*, 31 de desembre de 1952.

esforç considerable del tot injustificat i, a més a més, estava condemnat al fracàs, atès que sempre quedarien no identificats, per manca de dades, o bé contradiccions entre elles, de les quals només alguns es podrien resoldre amb temps i amb una inversió de recursos significativa. Per tant, no valia la pena dedicar temps a investigar amb detall cadascuna de les observacions...

Una opinió escèptica similar va mantenir, el 20 de març d'aquell any, l'astrònom i químic jesuïta Ignasi Puig i Simon en la seva intervenció a l'Ateneu Barcelonès, al col·loquí «Estrelles, àtoms i platets voladors», dins del cicle dels divendres organitzat per l'Escola oficial de Periodisme¹²⁰.

L'onada de 1954

L'any 1954 es va produir una nova onada d'observacions de no identificats, especialment a Europa durant els mes d'octubre, però també en d'altres llocs del planeta encara que amb una distribució temporal diferent, amb un pic de casos a Nord-Amèrica el juliol, i a Sud-Amèrica el desembre¹²¹. Ja hem vist com Buelta utilitza els casos que va recollir per a la seva hipòtesi marciana. Les notícies sobre la qüestió arribaven amb fluïdesa als mitjans de comunicació. De vegades es presenten amb un to humorístic, com és el cas del noticiari setmanal NODO de la setmana de l'11 d'octubre, que es projectava obligatòriament a les sales de cinema catalanes. Dins d'un apartat sobre instantànies mundials, s'intercalà un petit reportatge irònic d'un suposat aterratge amb el títol «La broma dels platets voladors a França», tal i com es llegeix a la premsa de l'època¹²².

En d'altres ocasions, amb un to més seriós, com en una notícia sobre la roda de premsa del president dels EUA, Dwight David Eisenhower, qui durant la Segona Guerra Mundial havia estat general en cap de les forces aliades

al Front Occidental.

«En la seva conferència de premsa, el president Eisenhower manifestà que els Estats Units han de negociar amb els seus aliats [...].

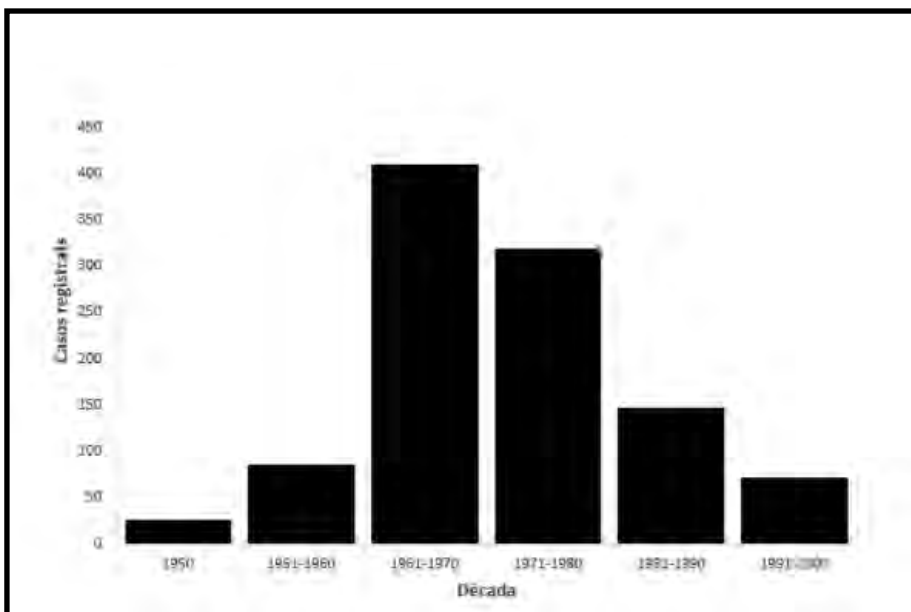
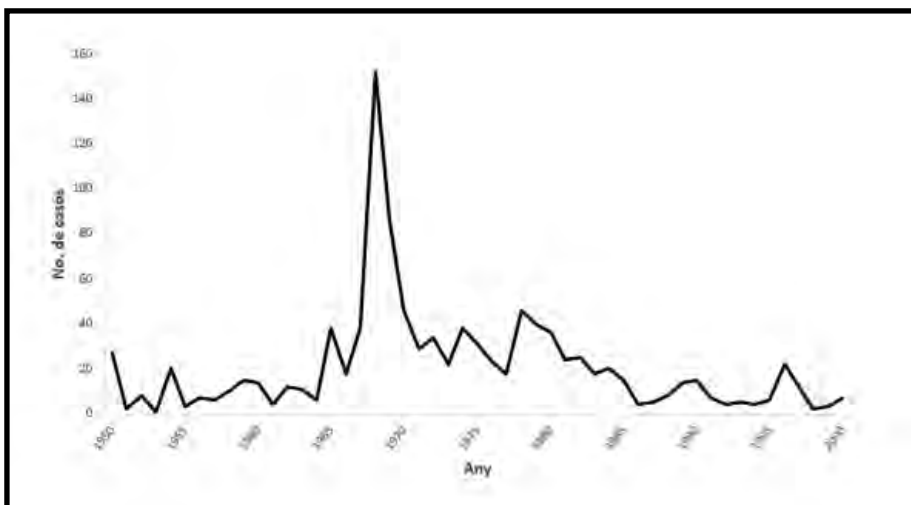
Es demanà al president que comentés [...].

Un informador es va referir als plats voladors i el president va dir que alguns governs europeus estan investigant «completament seriosament» les informacions que es reben i que les forces aèries nord-americanes també han estat estudiant l'inexplicable fenomen des de fa temps. Així mateix es comentà per part dels periodistes el fet que en un llibre recentment aparegut es recollia l'opinió dels aviadors nord-americans en el sentit que aquells «plats voladors» procedeixen d'altres mons.

El president va meditar un moment i va respondre que ningú l'havia parlat sobre aquesta qüestió des de feia algun temps. L'última notícia que va tenir li donà un aviador en el qual en el qual confia plenament. Aquest home li indicà que era completament erroni creure que els “platets” procedeixen d'altres planetes. EFE»¹²³.

A Catalunya l'onada de 1954 no va deixar tants casos com la de 1950 (figura 14). Nogensmenys, el volum de successos fou el segon més gran del període estudiat, no sent superat aquest pic anual fins 1966-1968, ja dins de l'era daurada de la ufologia a Catalunya (figura 15).

A la ratxa d'observacions de 1954 la major part de casos es concentraren a la comarca del Rosselló durant el mes de setembre i, de forma més atenuada, l'octubre¹²⁴. Els successos de Perpinyà i rodalies signifiquen dues terceres parts de la vintena de l'any. El cas aparentment més espectacular és un presumpte aterratge a Perpinyà observat per un noi d'institut, i que ja ha estat tractat a les pàgines de *Papers d'Ovnis*¹²⁵:

A dalt, figura 14. Distribució anual de casos durant el segle XX.
A baix, figura 15. Acumulació de casos per dècades. La dels seixanta (1961-1970) acumula prop d'un 40% del període de 51 anys.

«Al camí de Lassus, a la perifèria de Perpinyà, per la tarda, un noi que anava a l'institut arribà a casa seva tremolant de por i digué haver vist aterrar un objecte rodó, sortir-ne [de dins] dos petits éssers que tornaren a entrar després d'un moment i després de la qual cosa l'objecte va anar-se'n»¹²⁶.

Aquest succés, com la resta de casos rossellonencs, foren poc o gens coneguts en aquell moment per la resta de catalans perquè es publicaren en francès¹²⁷ a *L'Indépendant* de Perpinyà i d'altres periòdics, a Occitània i a París. Malgrat això, existí un coneixement sobre una onada a l'Estat francès per la publicació d'algunes notícies, i, fins i tot, per alguna portada com la del setmanari *Revista* que titulà «França envaïda pels marcians?» (figura 16).

L'impacte de les observacions es trasllada també als tebeos francòfons, arribant a algun quiosc i llibreria de les comarques nord-pirinenques. És el cas d'una de les historietes del dibuixant belga Joseph Gillain (Jijé), «Blondin et Cirage découvrent les soucoupes volantes» (Blondin i Cirage descobreixen els platets voladors), publicades en lliuraments setmanals entre finals de 1954 i principis de l'any següent, a la revista *Spirou*.

A la resta del país el plats voladors ocupaven menys d'espai al mitjans de comunicació del moment. El cas més notable segurament fou el divulgat per Pere Mateu a *Destino*. Es produí el 16 de novembre, a les nou del matí, protagonitzat per dos veïns de Vilafranca del Penedès quan es dirigien a Sant Miquel d'Olèrdola. La descripció deia el següent:

«El seu color era vermellós i la seva forma d'un 3 inclinat. Però en arribar a la muntanya anomenada el Coll de l'Àliga, canvià de posició per a enlairar-se, transformant-se en una «cosa» circular amb una cúpula en forma de bola. En passar per darrera

del castell de Sant Miquel, aquest quedava petit en relació al fenomen.

La visió fou majestuosa, gairebé impossible de desxifrar per fantàstica. En deixar d'enlairar-se, tornà a la forma primitiva, o sigui la d'un 3 inclinat. Embadalits per l'emoció, vam aturar una camioneta que es dirigia a Vilanova i la Geltrú, el xofer de la

Figura 16. Portada de *Revista*, núm. 132, 21 d'octubre de 1954.

qual i el seu ajudant encara veieren la fase final del fenomen, lamentant-se amargament de no haver arribat abans.

La duració total fou de dos minuts i mig, no escoltant-se ni el més lleu soroll»¹²⁸.

Segurament el cas més llegit del moment fou moment fou l'ocorregut la matinada de 11 de desembre allò que va ocórrer a la carretera de la Bisbal, l'actual C66. Per la descripció, sembla tractar-se d'un espectacular meteor, però la fal·lera dels plats voladors imposà una interpretació a l'esdeveniment, d'altra banda descrit sense estridències.

«No va ser precisament un plat volador de la forma com solen ser descrits repetidament, el que va veure al cel el conductor automobilista de la Diputació Provincial senyor Fageda, fa uns dies; però sí que li va estranyar l'aparició.

L'esmentat xofer anava per la carretera de la Bisbal, de matinada, acompanyant un senyor Diputat, quan tots dos van quedar impressionats en veure creuar l'espai, d'Est a Oest, un estrany objecte incandescent, en forma esfèrica que, en rodar a una velocitat moderada, anava desprenent unes rutilants espurnes, d'un color clar com la llum fluorescent.

Afirma l'esmentat conductor que no era, ni de bon tros, un bòlid ni cap estel fugaç, ja que sap com es presenten per haver-los vist d'altres vegades, sinó una cosa singular i estranya, que molt bé podria tractar-se d'un platet en ignició»¹²⁹.

S'acabava 1954 i, amb l'any, els plats voladors. O, si més no, és el que pronosticaven Buelta i d'altres interessats. La revista madrilenya *Diez Minutos*¹³⁰, amb difusió significativa a la Barcelona de l'època, recollia l'opinió de l'astrònom de Salern, Paolo Vocca (1896-1954)¹³¹.

«És probable que fins a 1956 no es tornin a veure més “platets”. Llavors, Mart i la Terra es trobaran en oposició, cap al mes de setembre.

Hi ha qui s’ha dedicat en aquests últims temps a atalaiar el cel a la recerca de plats voladors. Però hi ha qui, sent més pràctic, s’ha dedicat a anotar curiosament en la seva agenda, cada vegada que la premsa duia una notícia de l’aparició d’un artefacte misteriós.

La conseqüència de la feina i paciència d’aquestes estadístiques ha estat trobar l’exacta llei matemàtica que expressa la regularitat de les aparicions dels plates voladors.

Com a resultat d’aquestes experiències s’ha descobert que les èpoques de platets estan separades entre si per un període que sol ser d’un any i quaranta dies. Cadascun d’aquests períodes de platets ve, aproximadament, a ser en intensitat doble que l’anterior. Per tant, els plats voladors obeeixen a una llei de freqüències que pot ser calculada matemàticament. La ratificació oficial d’aquestes curioses observacions l’acaba de llançar el professor italià Vocca¹³², que segueix des de fa anys l’aparició de platerets al cel. Segons les seves paraules, els platets apareixen sempre en períodes d’oposició directa entre la Terra i Mart, és a dir, quan els dos planetes es troben en les seves òrbites el més propers possible.

És això un poderós argument científic per deduir que, efectivament, és de Mart d’on venen els platets volants.

Les primeres aparicions poc importants anotades coincideixen amb l’oposició entre la Terra i Mart a mitjans de febrer de 1948. Van tenir poc relleu. Després, els platets van desaparèixer per complet i no es tornà a parlar d’ells fins el març de 1950, nova data d’oposició, en què es van produir un

nombre important d'observacions. De no es va saber absolutament res dels marcians i dels platerets. L'any 1952, allà pel mes de maig, els platets tornaren a aparèixer d'una manera alarmanment progressiva, i van estar apareixent ja durant un llarg període que va arribar fins a finals d'agost del mateix any. En aquelles dates, de nou els planetes Terra i Mart eren propers.

No cal ni parlar-ne, de 1954. Ha estat el gran any dels plats voladors en el temps de la història humana. De nou en aquest any ha tingut lloc una oposició entre la Terra i Mart, al mes de juny, data en la qual ens caigueren al damunt milers i milers d'artefactes.

La intensitat d'observacions durant l'any passat ha anat "in crescendo". És de preveure que en la nova oposició entre Mart i la Terra els plats voladors siguin tants que no quedi un sol terrestre sense veure'ls. Potser llavors ja no importarà discutir si venen o no de Mart, perquè hauran decidit baixar a fer-nos una visita directa.

Si les teories de Vocca són correctes, a finals del proper gener es deixarà de parlar de plats voladors i la nova onada no caurà sobre la Terra fins al mes de setembre de 1956, quan els simpàtics marcians tornaran a donar-nos tema als periodistes i, de nou, faran la seva aparició en els acudits de totes les revistes gràfiques.

Fins llavors, amics i veïns marcians; bon viatge interplanetari»¹³³.

La fundació del CEI

L'any 1955 s'inicià a Barcelona amb l'estrena el 12 de gener de *La Guerra dels mons* (*The War of the Worlds*, 1953) de Byron Haskin. Els anuncis de premsa deien:

«La humanitat sencera tremola davant la visió de l'atac en massa al nostre planeta dels “plates voladors” procedents de Mart» (figura 17)¹³⁴. I amb tanta fressa Gràfiques Ricart de Barcelona llençà una col·lecció de llibrets o quadernets d'aventures titulada *Platillos volantes* (*Platets voladors*) que publicà 15 números, amb guions que, sense massa originalitat, calcaven les històries ufològiques que arribaven dels EUA. Però, malgrat això i del caràcter mediocre dels dibuixos de Juli Ribera Trucó, el llançament tingué un gran èxit¹³⁵ enmig d'aquella eufòria de discs volants. L'any següent l'editorial tragué una nova sèrie amb dibuixos d'Emilio Giralt Ferrando, composta de 18 quadernets que els especialistes consideren de millor qualitat¹³⁶, però amb continguts ja més propis de l'aventura espacial.

També durant 1955 EDHASA (Editora y Distribuidora Hispanoamericana S.A) posà en marxa la col·lecció *Nebulae* de ciència ficció, la primera del gènere que es comercialitzà a Catalunya. EDHASA, de fet, es faria càrrec de les despeses i de les cobertes a dues tintes del Butlletí del Centre d'Estudis Interplanetaris, com una forma de promoció i publicitat.

Un altre fet importat es produí aquell mateix any: Ribera i Lleget, mentre passejaven per la Rambla, descobriren en un quiosc el llibret de Buelta, a qui no coneixen de res. Van llegir l'opuscle i quedaren força impressionats per l'erudició de l'autor, de manera que decidiren sense demora posar-se en contacte amb ell, cosa que aconseguiren a través de l'Editorial Oromi, que havia publicat l'opuscle. Un cop es van conèixer, sembla que Buelta s'integrà a la tertúlia de la Rotonda¹³⁷, situació que presenta problemes conceptuals, atès el marcat caràcter catalanista de la reunió de lletraferits. Potser es tractà d'una nova tertúlia; o bé, per la manca d'encaix, fou una de les causes de canviar el lloc de reunió a casa de Buelta, als baixos del carrer del Camp, 26, al barri de Sant Gervasi–Galvany, en un edifici avui en dia

desaparegut. En aquell immoble disposava d'un llòbrec despatx inundat amb papers. Aquesta fou la llavor d'allò que, posteriorment, seria el primer centre d'estudis sobre platets voladors de Catalunya i de tota la Península

HOY INVADEN LA TIERRA LOS MARCIANOS EN LAS PANTALLAS DE LOS CINES
ALCAZAR • BORRAS • PRINCIPAL PALACIO

HOY, NOCHE, EL MAS FANTASTICO Y ASOMBROSO ESTRENO
 ¡EMOCION INDESCRIPtible QUE LLEGA DE LOS ESPACIOS INTERPLANETARIOS!
 LA HUMANIDAD ENTERA TIEMBLA ANTE LA VISION DEL ATAQUE EN MASA A
 NUESTRO PLANETA DE LOS «PLATILLOS VOLANTES» PROCEDENTES DE MARTE
 ¡¡USTED PRESENCIARA LO QUE JAMAS HAN VISTO SUS OJOS!!

La guerra de los mundos

presenta a
 ANN ROBINSON
 GENE BARRY

Director: Byron Haskin **COLOR POR TECHNICOLOR** Es un film Paramount

EL TERROR VIENE DEL ESPACIO. NO HAY LUGAR EN LA TIERRA DONDE LAS HOMBRAS PUEDAN PONER SE A SALVO
 CONJUNTAMENTE EN EL BORRAS Y PRINCIPAL PALACIO
 EL EXITO COMICO DEL AÑO

TRES eran TRES

THREE WERE THREE

(PROGRAMA AUTORIZADO PARA TODOS LOS PUBLICOS)

Figura 17. Anunci de *La Vanguardia*, 12 de gener de 1955.

Ibèrica. El quart element significatiu en integrar-se fou Antoni Pelegrí.

En el nou lloc de trobada, les tertúlies prengueren un altre caire, passant a ser gairebé sessions de treball. Es reunien qualsevol tarda que tinguessin lliure, perllongant-se sovint les vetllades fins a hores intempestives.

L'octubre de 1957, se celebrà el 8è Congrés Internacional d'Astronàutica a Barcelona. L'expectació del esdeveniment fou molt considerable, resultat del llançament del primer satèl·lit artificial, l'Sputnik 1. La situació sorprengué fins i tot als representants soviètics, convençuts que la gesta no seria admirada pels occidentals. L'astronàutica ja era una realitat incontestable. L'eufòria del moment fou l'empenta final per a la constitució d'una associació sobre platets voladors convenientment legalitzada que veurà la llum legalment l'any següent.

El novembre el diari de Tarragona publicava en portada sota el títol «Això és un "platet volador"» la fotografia d'un globus sonda meteorològic (figura 18). L'article tractava sobre la participació dels EUA a l'Any Geofísic Internacional i acabava dient:

«La incidència dels raigs solars al damunt de la seva superfície els hi dóna una aparença platejada, els que els ha convertit per a moltes persones en "platets voladors"»¹³⁸.

Les notícies escèptiques com l'anterior no desencoratjaven als promotors de la nova associació, el Centre d'Estudis Interplanetaris. Finalment el Governador Civil de Barcelona autoritzà el 14 de juliol de 1958 la seva constitució. Segons consta als estatuts amb data de febrer a «la recerca de l'espai i, en particular, de les relacions entre els planetes». Naturalment, a disminuir les sospites polítiques contribuïa l'actualitat de l'astronàutica del moment, però potser també que es preveïés que, en cas de dissolució, el romanent dels seus béns seria a lliurat

a l'Associació de les Germanetes dels Pobres», tal i com apunta Martí Flò¹³⁹. Així, el 9 d'octubre de 1958, a les 20 hores, i amb presència d'un policia, representant de l'autoritat governativa, tingué lloc l'assemblea constituent que constituí la junta directiva: Eduardo Buelta fou nomenat president; Antoni Ribera, vicepresident; Emili Vendrell, secretari; Montserrat Farras Martí, tesorera; María Ángeles González Casado, muller de Buelta, segon comptador); Marius Lleget, delegat d'informació; i, Eduardo Buelta Casado, fill del president, responsable de la secció juvenil.

Emili Vendrell Raspall (figura 19), orfebre de professió, nebot del conegut tenor Emili Vendrell Ibars, i submarinista –un dels primer professionals de la matèria que hi va

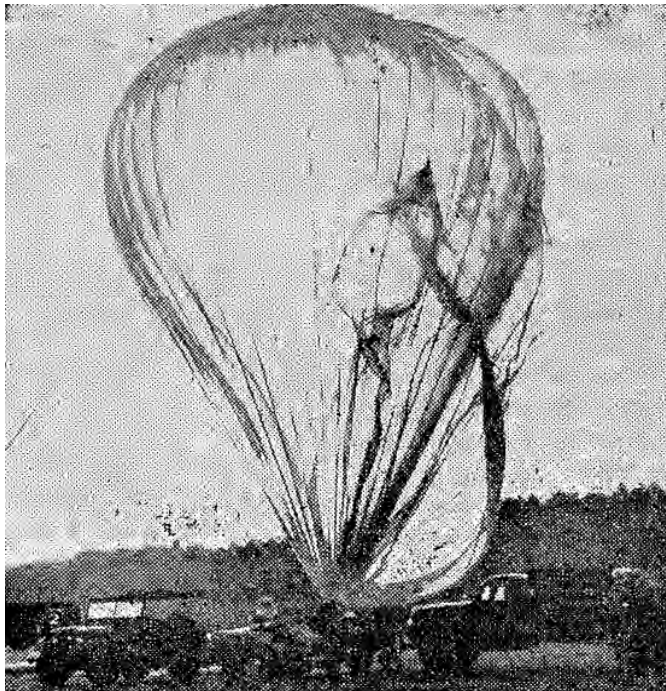

Figura 18. Fotografia d'un globus sonda *al Diari de Tarragona*, 2 de novembre de 1957.

haver a Catalunya, si no el primer— havia conegut Ribera el 1954 a partir de l'interès d'ambdós pel món submarí i es contagià també de l'interès pels misteris de l'espai. En canvi el jurista Antoni Pelegrí Partegàs (1907-2002, figura 20), gran amic de Ribera, no va estar present en la tinguda, però ja havia deixat ben clar que no volia cap càrrec, no pas perquè tingués cap temor significatiu, atès que durant anys se celebraren a casa seva sessions del proscrit l'Institut d'Estudis Catalans. Més aviat eren qüestions personals. Altrament, l'interès real de Pelegrí

Figura 19. Emili Vendrell
en una imatge de 1955.
Font: Arxiu Jordi Ardanuy.

era l'astronàutica pròpiament dita. De fet seria president de l'Agrupació Astronàutica Espanyola entre 1966 i 1968. I va escriure diferents treballs sobre el dret interplanetari, on conjuminar el seus coneixements sobre ambdues temàtiques¹⁴⁰.

La resta de socis eren dos joves. D'una banda l'enginyer August Rivera Santaló, que llavors tenia uns 25 anys i que estava vinculat a l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria Industrial de Barcelona. L'altre, l'eivissenc Daniel Escandell Serra (1932-1997), un bon astrònom aficionat, membre també de l'Aster i estudiant de matemàtiques a la Ciutat Comtal. Escandell (figura 21) havia liderat les observacions de Mart durant l'oposició de 1946 a la seva illa natal, aconseguint que es traslladessin allà durant el setembre un bon grup de membres de l'esmentada

Figura 20. Antoni Pelegrí.
Fotografia de 1998.
Font: Arxiu del CEI.

associació astronòmica. Ara bé, Escandell abandonaria poc després els estudis universitaris. Tenia per a ell un alt cost estudiar a Barcelona, i les matemàtiques pròpiament no l'interessaven suficientment. Malgrat que mai deixar d'estimar l'astronomia, el seu pas per la discologia fou realment fugaç.

La Vanguardia recollia la notícia de la fundació del CEI el 12 de novembre amb els següents termes:

«El Centre d'Estudis Interplanetaris. Probablement fa uns anys el sol anunci d'una entitat dedicada a l'estudi de la possible comunicació dels habitants de la Terra amb altres éssers de l'univers hagués

Figura 21. Daniel Escandell. Data desconeguda.
Font: *Enciclopèdia d'Eivissa i Formentera*.

promogut rialles. Però el 1958. quan ja són diversos els satèl·lits artificials col·locats per obra de l'home en òrbita al voltant del nostre planeta, i després dels intents seriosos i formals d'enviar un coet a la Lluna, la constitució de semblant agrupació no ha de sorprendre a ningú. Com a molt entre en el terreny de la lògica romandre amb expectant curiositat davant d'aquestes i semblants empreses, almenys fins que resultin d'elles evidents proves d'efectivitat. Aquestes observacions venen al cas perquè ha estat creat a la nostra ciutat un Centre d'Estudis Interplanetari que ja accepta per a la seva vulgarització l'anagrama C.E.I. en íntima relació amb d'altres societats ja existents en importants nacions com els Estats Units, la Gran Bretanya, el Japó, França, etcètera. El centre, que ha estat constituït per en Eduardo Buelta, n'Antoni Ribera i en Marius Lleget, entre altres membres de reconeguda inquietud pels avenços de la ciència, es proposa investigar –i així ho precisa el seu manifest– tots els fenòmens desconeguts i inexplicables que es produeixen en el cel, en especial els “objectes no identificats”, coneguts vulgarment pel nom de “platets voladors”, així com la preparació per a la presa de contacte amb d'altres intel·ligències procedents de qualsevol dels mons que al costat del nostre roden per l'espai. Aquestes intel·ligències, segons afirmen els signants del manifest, estan observant el nostre planeta des de fa ja temps -amb més d'un miler de “raids” a 1956-1957- i sembla acostar-se l'hora del definitiu contacte, per la qual cosa el C.E.I. i tots els centres investigadors estrangers, desitgen preparar la població del nostre món. Per a complir aquesta finalitat el Centre d'Estudis Interplanetaris prega a totes les persones que hagin albirat un “objecte celeste no identificat” que ho comuniquin, donant el màxim nombre possible de detalls de l'observació

i de la naturalesa i característiques del fenomen a aquest centre, la referència del qual és, de moment, l'apartat de Correus 1015 de Barcelona.

I com que en aquesta qüestió no som ni escèptics ni entusiastes, sinó només fedataris de la notícia, deixem constància del fet en aquesta crònica diària de la jornada sense més comentaris»¹⁴¹.

En canvi, ben escèptic amb les naus alienígenes era l'astrònom Antoni Paluzie Borrell (1899-1984). Impartí diverses conferències sobre els platets en qualitat de secretari de la Societat Astronòmica d'Espanya i Amèrica¹⁴². Eduardo Buelta, una mica irat amb l'actitud de Paluzie, defensà l'existència de les naus extraterrestres a través del butlletí del CEI¹⁴³. Resulta interessant la manifestació sobre les intencions que podien haver-hi al darrere de l'activitat antiplatillista de Paluzie, i que són un primer antecedent a Catalunya de les teories de la conspiració relacionades amb els objectes volants no identificats:

«Hauríem d'agraciar-li el considerable recolzament que a la tesi que manté aquest Centre en relació amb el problema dels “objectes no identificats” (la seva relació objectiva i origen extraterrestre¹⁴⁴) aportant, implícitament, la insistència de vostè en combatre-la repetint literalment invariables arguments en tres escomeses successives, totes arran –coincidència força sospitosa– de la constitució de la nostra Entitat...»¹⁴⁵.

Els anys 1959 i 1960

El CEI comença la seva activitat oficial, malgrat que per a cada reunió havia de tramitar-se prèviament una autorització del Govern Civil. Durant l'any 1959 es van

fer fins a una quarantena de sessions que pretenien ser científiques¹⁴⁶. Nogensmenys, la participació era força baixa, amb una mitjana d'unes cinc persones associades. D'altra banda, es va crear un arxiu d'observacions, que llavors era internacional, i també es creà un índex de matèries per a abastar les gairebé 150 publicacions rebudes que cobrien 16 països. Per a poder efectuar un intercanvi, però també per a tenir un material de mà per a socis i possibles interessats, es va concebre un Butlletí del qual van arribar a sortir 9 números¹⁴⁷. Del tiratge de 100 exemplars, alguns s'enviaven a la premsa escrita¹⁴⁸ i a la ràdio, que com s'ha vist i almenys durant un cert temps, van fer esment del material proporcionat. També el llibre de Buelta s'utilitzava com a carta de presentació i se'n van arribar a repartir un centenar d'exemplars. A la memòria del primer any d'activitat del CEI apareixen mencionades 41 referències a la premsa, comptant la comarcal, dels Països Catalans i internacional¹⁴⁹. Ja ens hem referit anteriorment als informatius radiofònics que radiaven notícies sobre els plats voladors per gentilesa del Centre d'Estudis Interplanetaris. Martí Flò ha ressaltat la voluntat pedagògica de la col·laboració amb els mitjans de comunicació:

[...] l'efectivitat dels mateixos es tradueix principalment en un fet molt important i és la lenta però eficaç variació de gran part de l'opinió pública, així com la cada vegada més gran absència d'acudit o burla, per part de la premsa i ràdio i televisió en tractar tots aquests assumptes en referir-se a nosaltres i a tot el que és objecte de la nostra investigació. Un exemple més concret és la desaparició de certes denominacions ridícules que van sent substituïdes per d'altres molt més cautes i serioses com Objecte No Identificat o O.N.I. També és interessant deixar constància del canvi d'opinió de certs publicistes, concretament de *La Vanguardia*

i *El Correo Catalan*, abans detractors i ara situats en posicions molt més objectives»¹⁵⁰.

En el text anterior s'esmenta el rotatiu *El Correo Catalán*, on, de fet, Lleget hi col·laborava. D'altra banda es parla de televisió. Efectivament, el Centre de Producció de programes de televisió de Miramar havia entrat en funcionament el 14 de juliol, i abans d'acabar l'any Eduardo Buelta passà pels estudis per a ser entrevistat en directe, com es feia llavors, un fet que no deixa de demostrar l'impacte mediàtic que la temàtica ja havia adquirit.

A principis de 1959 aparegué un volum d'Antoni Ribera dins de la col·lecció *Nebulae*. Fernando Bosch escrigué en el Butlletí del CEI, referint-se al contingut:

«Ribera, assessorat i orientat pel nostre president Eduardo Buelta, tenia preparada una enorme bateria carregada amb dades verídiques i fets reals per a posar en funcionament l'argument de la seva obra. Així *Ellos [Ells]* és, ni més ni menys, un breu resum novel·lat d'alguns dels esdeveniments que s'han produït o que podrien produir-se per causa de les misterioses naus que, procedents de l'espai exterior, estan abordant el nostre planeta des de fa força temps»¹⁵¹.

Durant 1959 el CEI va dictar dues conferències a Barcelona, una a l'Institut Bioquímic Hermes, situat a la Plaça del Duc de Medinaceli, 4. L'altra tingué lloc a la Societat Cultural i Recreativa la Constància Martinense, al carrer de les Escoles, 16. Naturalment, les dues activitats, que aixecaren una bona expectació, implicaren una defensa tenaç de l'existència dels objectes voladors no identificats.

El nombre de socis del CEI augmentà ràpidament. A finals de desembre de 1958 ja eren 24, arribant a un màxim de

36 l'agost següent, mantenint-se sobre la trentena fins a finals de 1961 (figura 22). La xifra no és aclaparadora, però mostra l'interès que el tema ja despertava. També és veritat que alguns dels nous socis hi eren més aviat per qüestions d'amistat i parentiu, com l'esposa d'Antoni Ribera, Montserrat Farràs Martí (1921-2015), Lluís, el germà d'August Rivera, i Alfonso Buelta, el germà del president. D'altres persones s'hi vincularen per qüestions més o menys honorífiques o protocol·làries¹⁵². Però també van passar pel CEI de l'anomenada primera època (1958-1963) d'altres persones molt més interessades per la temàtica i poc conegudes fora de l'associació, com ara el company de submarinisme de Ribera, Rafel Padrol Sanahuja; Fernando Bosch Serrano; Fernando Jaumà Casas –que compartia l'afició dels platets amb el judo; Miquel Serra Martí; Heribert Munguet, professional electrotècnic de la ràdio; el metge lleidatà Miquel Nieto Boqué (1913-1971, figura 23)¹⁵³ o l'enginyer industrial Mario Nin Sitjà (≈1920-2001). També hi ha noms més coneguts dins dels ambients ufològics que s'incorporaren més tard o més d'hora i s'interessaren pel CEI, però

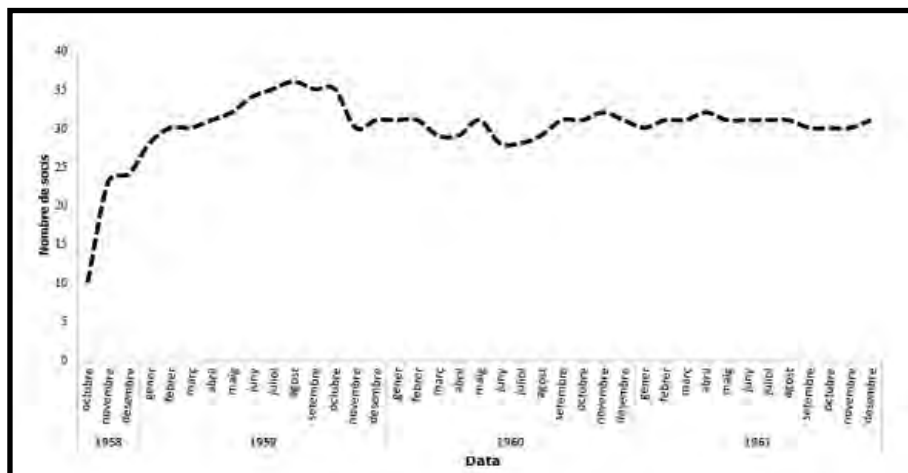

Figura 22. Evolució del nombre de socis del CEI entre 1958 i 1962.

que ja seguien el tema abans d'acabar la dècada. Són els casos d'Eugeni Danyans de la Cinna (1929-2017, figura 24), autor de diversos llibres¹⁵⁴; Sebastià Estradé Rodoreda¹⁵⁵ (1923-2016, figura 25), escriptor i expert en dret de l'espai; o Juanjo Llamas Romay¹⁵⁶ (1936-2017, figura 26), jurista i divulgador de temes paracientífics a la ràdio i la televisió.

Ja ens hem referit a Cecilia Conde (figura 27) que entrà en contacte amb ell CEI mitjançant d'Eduardo Buelta, ja l'any 1962. Allà conegué a Lleget, Danyans i Ribera, amb els quals va establir bona amistat, molt especialment amb aquest darrer amb qui establiria una estreta relació d'intercanvi informatiu durant 20 anys

Esquerra, figura 23. Miquel Nieto. Fotografia de 1969. Font: Arxiu del CEI.

Dreta, figura 24. Eugeni Danyans. Fotografia de 1965. Font: Arxiu del CEI.

Figura 25 Sebastià Estradé. Data desconeguda.
Font: Serra d'Or.

Al marge del CEI els rotatius seguien referint-se al tema. El mes de maig la premsa de Catalunya informava que les capçaleres holandeses havien adoptat una posició crítica i escèptica en informar sobre la primera conferència pronunciada a Holanda per George Adamski en la qual insistia en el fet d'haver-se entrevistat amb habitants de Venus i haver viatjat al voltant de la Lluna. En el seu viatge, seguint amb la notícia, Adamski havia estat rebut en audiència per la reina Juliana i pel príncep Bernat als Països Baixos¹⁵⁷.

Els titulars de la premsa relacionaren els platets amb projectes aeronàutics que no tingueren gaire recorregut. També apareixen en la vida cultural, essencialment

Figura 26. Juanjo Llamas.
Fotografia de 1989.
Font: Arxiu Jordi Ardanuy.

barcelonina. Per exemple, el metge Francesc Arasa Bernaus, un intel·lectual ben conegut a l'època, dictà el gener de 1960 una conferència al recent creat Fòrum Vergés¹⁵⁸ que tractà diferents temes d'actualitat, sempre sota un prisma de transcendència religiosa que pretenia, això no obstant, ser renovador. En la seva dissertació pràcticament no deixà de tractar cap tema dels que captivaven a l'època, inclosa l'existència dels plats voladors¹⁵⁹.

A l'entorn de la Diada de Sant Jordi aparegué a *La Vanguardia* una llarga ressenya del llibre del famós psicoterapeuta Carl Gustav Jung, *Un mite modern. De coses que es veuen al cel*, que significà la primera aproximació al volum per a moltes catalanes i catalans que no podien accedir a la versió original publicada un parell d'anys abans¹⁶⁰, malgrat que ràpidament

aparegueren traduccions a París¹⁶¹ i a Buenos Aires¹⁶². Per a Jung els plats voladors, eren, tal i com reflectia el títol en la versió original, un nou mite forjat com a conseqüència de la necessitat d'esperança «que la divisió actual del món se solucioni des de dalt, per les potències del cel, com cal»¹⁶³. I ensems l'existència d'una ansietat d'escapar de les estretors terràquies i volar a la recerca d'altres mons.

Per a Jung l'anhel de recobrar la unitat perduda, la totalitat que s'expressa en forma de rodona, el mandala, la bola o disc dels plats voladors que no serien privatis d'aquell moment, sinó que tindria precedents gràfics clars els segles XII, XIV i XVII, amb els quals el psicoanalista suís il·lustrà el seu volum original.

Figura 27. Cecilia Conde. Data desconeguda. Font: Família de Cecilia Conde.

Malgrat que Jung és més aviat escèptic sobre la naturalesa física dels no identificats, no descartava totalment la possibilitat de la seva existència apel·lant, en cas que això fos cert, a la seva teoria de la sincronicitat segons la qual hi hauria una relació no causal entre ambdós fets, el psicològic i el físic. Ara bé, curiosament sobre el que pensava Jung es divulgà més aviat la idea contrària de manera que, per a Buelta, el psicoanalista havia certificat que no es tractaven d'al·lucinacions¹⁶⁴.

El final d'una època: *Objectes desconeguts al cel*

S'ha esmentat que Ribera recollí les idees d'Aimé Michel sobre les aerolínes ufològiques o ortotènies i les extrapolà a la Península Ibèrica. La seva intenció era donar-les-hi una important rellevància en un llibre que preparava sobre els plats voladors i del qual es parlava habitualment en el CEI. A Buelta, que no veia pas malament la publicació d'una nova monografia sobre el tema, considerava totalment absurda aquella teoria, de manera que va rebutjar que es relacionés al CEI amb allò que ell considerava bajanades. Les discussions es tornaren més intenses a mesura que el llibre s'anava enllestint. Això dugué a una situació extrema en la qual Ribera es trobà entre l'espasa i la paret: o el llibre tal i com el concebia, o el CEI. Així que deixà de pertànyer-hi l'estiu de 1959, junt amb la seva dona. Emili Vendrell, Antoni Pelegrí o Daniel Escandell deixarien l'associació en el transcurs dels següents mesos, deixant la discologia activa. D'altres, com Màrius Lleget, a l'igual que Ribera, per a seguir el camí en solitari.

Ribera presentà el seu original a la llibreria-editorial barcelonina Argos, que era al Passeig de Gràcia i que havia adquirit feia poc (1958) Ignasi Agustí Peypoch. El cert és que aquest editor tenia objeccions sobre la

capacitat comercial del producte, de manera que no fou fins el 1961 quan es decidí a publicar-lo amb el títol de *Objetos desconocidos en el cielo* (*Objectes desconeguts al cel*). El volum va aparèixer després de l'estiu, malgrat el peu d'impremta, i fou tot un èxit de vendes que condicionaria la vida futura d'escriptor d'Antoni Ribera. Ignacio Cabria ha escrit que *Objectes desconeguts al cel* va ser:

«la primera obra amb informació fidedigna sobre els projectes d'investigació oficial nord-americans, on es relataven detalladament els casos d'”ONIS” clàssics, s'analitzava objectivament les possibilitats de vida al cosmos i la possible propulsió de les naus»¹⁶⁵.

La monografia de Ribera, marca el final d'una època que ja començava a albirar uns anys daurats de casuística, de llibres i de presència al mitjans de comunicació.

Notes

1 Ignacio Cabria García. Entre Ufólogos, Creyentes y Contactados. Una historia social de los OVNI en España. Santander: Cuadernos de Ufología, 1993. Ignacio Cabria. «Así nos invadieron los platillos volantes». *Cuadernos de ufologia*, 3a època núm. 30 (2004), p. 2-61.

2 Els article publicats, tots en espanyol, tret del darrer, són els següents:

Martí Flò. «40 años del CEI (I). La primera etapa: 1958-1962». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 6, (desembre de 1997), p. 12-15.

Martí Flò. «40 años del CEI (II). Días de roses y espines. La vida cotidiana del viejo CEI». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 8, (abril de 1998), p. 14-16.

Martí Flò. «40 años del CEI (III). El “Segundo” CEI (1964-

1968): Astronautas entre nosotros». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 9, (juny de 1998), p. 12-15.

Martí Flò. «40 años del CEI (IV). La otra historia de Caín y Abel ¿Quién era el Bueno?». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 11, (octubre 1998), p. 14-17.

Martí Flò. «40 años del CEI (V). El CEI-Madrid». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 14, (abril de 1999), p. 15-17.

Martí Flò. «40 años del CEI (V [sic]). ¿Dejando lastre?: El duro camino hacia la madurez. (La dècada de los setenta)». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 15-18, (desembre de 1999), p. 35-38.

Martí Flò. «40 años del CEI (VII). La dècada de los ochenta: El crisol y el Ave Fénix». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 19, (març de 2000), p. 30-35.

Martí Flò. «40 años del CEI (VIII). La dècada de los noventa: Pasión, muerte y resurrección». *Papers d'Ovnis*, 2 època, núm. 20, (juny de 2000), p. 15-18.

Martí Flò. «El tesoro millor guardat: els darrers anys del CEI». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 1 (desembre de 2014), p. 68-80.

3 Martí Fló. «Cincuentenario del “Centro de Estudios Interplanetarios”. Medio siglo de actividad ufológica asociativa. Una historia sucinta del Centro de Estudios Interplanetarios». *Cuadernos de Ufología*, 3a època, núm. 33 (2009), p. 150-191.

Als treballs esmentats fins aquest punt, i referint-se a la història del CEI en general, caldria afegir els següents documents que cobreixen aspectes o períodes concrets:

[Maria del Carmen Tamayo]. «40 Aniversario del CEI». *Papers d'Ovnis*, 2a època, núm. 9 (juny de 1998), p. 3.

Joan Crexell. *Sobre els ovni*. Barcelona: Edició de l'autor, 1994.

J. C. «La Vanguardia española de 1958 y el CEI». *Papers d'Ovnis*, núm. 13 (gener de 1995), p. 110.

Martí Flò. «El CEI y la astronàutica». *Papers d'Ovnis*, 2a època, núm. 30 (desembre de 2002), p. 11-16.

Pere Redon. «2001, Una odisea del espacio». *Papers d'Ovnis*, 2a època, núm. 24 (juny de 2001), p. 14-15.

Vicente Pérez Baeza. «Memorias de Vicente Pérez Baeza (Directivo del C.E.I.) 3. “Mis vivencias en el Centro de Estudios Interplanetarios”». *El Ojo Crítico*, núm. 85-86 (desembre de 2017), p. 18-24.

4 «No eran “cohetes”, eran meteoritos». *La Vanguardia* (3 d'octubre de 1946), p. 7.

5 Gerard Casademon. « L'onada de bombes volants sobre Suècia de 1946 i la seva recepció a Catalunya». *Nou Papers d'Ovnis*, núm. 6 (desembre 2029), p. 11-48.

6 Ignacio Cabria. «Un pionero: Màrius Lleget». *Cuadernos de ufologia*, 2a època, núm. 3 (setembre de 1988), p. 13-14.

7 La col·lecció de retalls més completa que coneixem i recollida de manera contemporània a la publicació de les notícies és la de Cecília Conde Garriga. El seu arxiu s'estenia des de finals de 1949 fins el 1983.

8 Sobre el tema veure: [Martí Flò ed.]. «Los archivos de casuística pasado, presente, ... ¿y futuro?». *Papers d'Ovnis*, 2a època, núm. 33 (setembre de 2003), p. 3-9.

9 Citem, per exemple, dos volums consultats per Antoni Ribera: És el cas de: *Harold T Wilkins. Flying saucers on the attack*. Nova York: Citadel Press, 1954. Jimmy Guieu. *Les soucoupes volantes viennent d'un autre monde*. París: Editions Fleuve Noir.

10 Màrius Lleget. *Mito y realidad de los platillos volantes*. Barcelona: Ediciones Telstar, 1967.

11 Antonio Ribera. *Objetos desconocidos en el cielo*. Barcelona: Librería editorial Argos, 1961, p. 57-58.

12 Pierre Lagrange. «Pendleton, 24-26 Juin 1947: trois jours dans la vie de Kenneth Arnold et des soucoupes volantes». Dins: *Actes des troisiemes rencontres européennes de Lyon consacrées au phénomène ovni, 29/30 avril - 1er mai 1989 Lyon*. Aix-en-Provence: Association d'Étude sur les Soucoupes Volantes (AESV), 1989, p. 67-81.

13 «Aviones misteriosos sobre los Estados Unidos». *Diario*

de Barcelona, any 156, núm. 152 (27 de juny de 1947), p. 10.

14 «Un “platillo volante” sobre el golfo de Vizcaya». *La Vanguardia*, núm. 25.223 (13 de juliol de 1947), p. 7.

15 «Platillos o discos volantes aparecen en varios sitios. Uno fue obra de chiquillos». *Los Sitios de Gerona*, núm. 1.418 (13 juliol 1947), p. 6. «Siguen viéndose “platillos volantes”». *Diario de Barcelona* (13 de juliol de 1947), p. 10.

16 «Platillos volantes, en Manchuria». *La Vanguardia*, núm. 25.224 (5 de juliol de 1947), p. 6.

17 Pàgina 8.

18 La secció d'ecos de societat es titulava «Diagonal», i la signava Manel Rodríguez Llauder, amb el nom artístic «Hugo de Lys». L'any 1950 la revista incorporà una delegació a Madrid.

19 En el cas de la Ciutat Comtal en aquell moment hem de comptar amb Ràdio Barcelona (Cadena SER), Ràdio Miramar i Radio Espanya a Barcelona. A la nòmina s'hi afegiria Ràdio Joventut.

20 Cifra, Cifra-Gráfica i Alfil eren signatures de la mateixa organització. En general EFE es reservava per a les notícies generades fora de l'Estat espanyol. Europa Press aparegué el 1957.

21 Francisco Sevillano Calero. *Propaganda y medios de comunicación en el franquismo*. Alacant: Publicacions de la Universitat d'Alacant, 1997. Salvador Gómez García; José Cabezas. «Oír la radio en España. Aproximación a las audiencias radiofónicas durante el primer franquismo (1939-1959)». *Historia Crítica* [en línia] núm. 50 (2013), p. 104-131. Consulta: 4 de gener de 2020. Disponible a: <<http://www.scielo.org.co/pdf/rhc/n50/n50a06.pdf>>. Salvador Gómez García. «Entretenimiento y fe en las ondas. Las emisiones religiosas de Radio Nacional de España durante el primer franquismo (1939-1959)». *Estudios sobre el Mensaje Periodístico*, vol. 15 (2009), p. 261-276.

Desconeixem el ritme d'introducció de la ràdio a les comarques nord-pirinenques i l'impacte possible de les notícies sobre els platets.

22 Del Arco. «Los treinta años de la radio». *Revista. Semanario de información. Artes y letras*, núm. 136 (18 de novembre de 1954), p. 4.

23 «Radiodifusión». *Boletín del Centro de Estudios Interplanetarios*, núm 1 (gener de 1959), p. 8.

24 Martí Flò. «OVNIs sobre el Montseny». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 6 (2019), p. 49-67.

25 Ribera, op. cit, p. 289.

26 La història d'aquest serial, emès entre octubre de 1953 i juny de 1958, procedia inicialment de l'adaptació que Enrique Jarnés, que signava sota el pseudònim de Jarber, feu del còmic britànic sobre Dan Dare, pilot del futur. Les històries es radiaren per primer cop a través de Ràdio Luxemburg l'any 1951.

La sèrie de la Ser s'adaptaria al còmic (1954-58), al teatre (1956-1959)) i, fins i tot, a una sèrie de televisió (1957-1958).

Hi ha diversos aspectes nous en aquest serial. Només en destacarem un, el tractament relativament igualitari entre el protagonista i la seva companya Beatriz Fontana (Beatriu Fontana), presentada com a «pilot sideral i professora».

Juana Ginzo; Luis Rodríguez Olivares. *Mis días de radio. La España de los 50 a través de las ondas*. Madrid: Temas de Hoy, 2004, p. 297. Pedro Barea. *La estirpe de Sautier. La época dorada de la radionovel·la en España (1924-1964)*. Madrid: El País. Aguilar, 1994, p. 160-168 (Visto y leído).

27 Pedro Barea. Op. cit., 1994, p. 162-163.

28 «Otro platillo volante en Almansa?». *Diario español* (5 d'agost de 1947), p. 8.

29 «Sigue en alza la palabra crisis, aludiendo al gobierno». *La Vanguardia*, núm. 25.255, (20 d'agost de 1947), p. 5

30 Malgrat que potser el que va observar Mantell fou només

el planeta Venus, aquest succés marcà un cert canvi en la percepció pública i de l'administració americana sobre els ovnis. La mort de Mantell, en una trobada amb un suposat plat volador, mostrava que l'assumpte podia ser greu.

31 «Más apariciones de “platillos volantes”». *Los Sitios de Gerona*, núm. 1.582 (10 de gener de 1948), p. 6.

32 «Ve volar a un hombre». *Los Sitios de Gerona*, núm. 1.592 (22 de gener de 1948), p. 6.

33 L'observació tingué per protagonistes dos pilots civils la matinada 24 de juliol de 1948 prop de Montgomery, Alabama. Hom suposa que es tractà d'un brillant meteor. Donald Menzel. *The World of Flying Saucers: A Major Myth of the Space Age*; a scientific examination of a major myth of the space age. Garden City, New York: Doubleday, 1963, p. 111-113. Philip Klass. *UFOs Explained*. Nova York: Random House, 1974, p. 78.

34 «Misterioso y fantástico avión de retropropulsión, sobre el Atlántico». *La Vanguardia*, núm. 25.545 (25 de juliol de 1948), p. 7.

35 «Vuelven los platillos volantes». *Los Sitios de Gerona*, núm. 1.749 (27 de juliol de 1948), p. 6.

36 «Más “platillos volantes”». *Los Sitios de Gerona*, núm. 1.757 (5 d'agost de 1948), p. 1.

37 «Aparecen más platillos volantes». *Los Sitios de Gerona*, núm. 2.160 (11 de setembre de 1949), p. 1.

38 «Vehículos interplanetarios». *La Vanguardia*, núm. 25.989 (28 de desembre de 1949), p. 7.

39 «Hoy las ciencias adelantan...». *Los Sitios de Gerona*, núm. 2.262 (8 de gener de 1950), p. 5.

40 «Ráfagas fosforescentes en el cielo de Almansa». *La Vanguardia*, núm. 26.018 (31 de gener de 1950), p. 4.

41 Manuel Sánchez Rejano. «En Pleno dominio de Julio Verne». *La Vanguardia*, núm. 26.039 (24 de febrer de 1950), p. 9. Al dia següent el *Diari de Barcelona* també resumia l'article de Robert McLaughlin.

42 Federico Armenter. «Manchas en el Sol». *La Vanguardia*, núm. 26.040 (25 de febrer de 1950), p. 5.

43 Naturalment hi ha notícies de fenòmens estranys anteriors, però sense que es vinculin als platets o a alguna explicació equivalent. Per exemple, el gener una nota de CIFRA assenyalava que Vielha s'havia vist durant quaranta minuts una estrella de gran lluminositat, segons ens adverteix Ignacio Cabria, op. cit, 2004.

44 Ramon Bellafont. «Extraño objeto en el cielo de Vich [sic]». *El Noticiero Universal* (22 de febrer de 1950). El mes de març *La Vanguardia* també recolliria informació d'aquesta observació.

45 Antonio Ribera. *El gran enigma de los platillos volantes*. Barcelona: Pomaire, 1966, p. 253.

46 Giuseppe Stilo. «Operation origins. "Flying Saucers" and the press in Italy, 1946-1954». *Italian UFO Reporter*, núm. 10 (juny de 1989), p. 10-12. Giuseppe Stilo. *Scrutate i cieli*. Torino: UPIAR, 2000.

47 «"Platillos volantes" sobre Granollers». *La Vanguardia*, núm. 26.063 (24 de març de 1950), p. 6

48 «Enfin... en France aussi on signale des "Soucoupes volantes"». *Est Républicain* (14 de juliol de 1947).

49 «Biarritz survolé par les soucoupes volantes?». *Le Parisien Libéré* (16 de juliol de 1947), p. 1.

50 «Une soucoupe volante a été vue dans le Gard». *Le Méridional* (21 de juliol de 1947).

51 «Un bolide a traversé le ciel d'Avignon». *Le Provençal* (21 d'octubre de 1949), p. 1.

52 «D'ou viennent ces "soucoupes volantes"?». *Le Monde* (20 de desembre de 1949).

53 «Meteore ou soucoupe volante?». *Le Provençal* (17 de febrer de 1950), p. 1. «De Meyrargues, de Venelles et de Marseille. On a vu des soucoupes volantes». *Le Provençal* (26 de març de 1950), p. 8.

54 París: Le Fleuve Noir.

- 55 Sergio Sánchez Rodríguez. *Érase una vez en Ovnilandia. La gran invasión marciana*. Vol. 1. Santiago de Xile: Ediciones del Mono Dorado, 2016, p. 35-38. Guieu plantejà el març de 1950 el tema dels platets en el seu programa de *Provence-Magazine*, a Ràdio Marsella, i, com a resultat d'això, arribaren a l'emissora moltes cartes narrant observacions: «De Meyrargues...» (26 de març de 1950).
- 56 «El enigma de Marte». *La Vanguardia*, núm. 26.067 (29 de març de 1950), p. 7.
- 57 «Sigue la lluvia de los platillos volantes». *ABC* (23 de març de 1950), p. 22.
- 58 Cabria, op. cit., 2004.
- 59 «Yo no creo en platillos volantes». *Los Sitios de Gerona* (19 de maig de 1950), p. 5.
- 60 Cabria, op. cit., 2004 que cita «Agencias, 28-3-50».
- 61 JoMo. «Platillos volantes» [Cartes al director]. *Destino*, núm. 662 (15 d'abril de 1950), p. 2.
- 62 Jordi Ardanuy. «El grup de savis de Reus i aquella cosa dels platets voladors». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 3-4 (2017), p. 116-129.
- 63 Ramon Botet Pallarès. *¿Qué es la radiestesias*. Barcelona: Imp. Pujagut, [DL] 1978.
- 64 Actualment, la Plaça de la Llibertat.
- 65 Ramón Botet Pallarés. «¿Platillos volantes sobre Reus». *Diario Español* (30 de març de 1950), p. 7.
- 66 «Platillos volantes». Gerona. *Hoja del lunes*, núm. 12 (20 de març de 1950), p. 1.
- 67 Eugenio d'Ors. «Bombo y platillo». *La Vanguardia*, núm. 26.668 (30 de març de 1950), p. 5.
- 68 José Pla. «El platillo volante de mi pueblo». *Informaciones* (20 d'abril de 1950).
- 69 Cabria, op. cit., 2004.
- 70 P. Mateu Sancho. «El misterio de los platillos volantes». *Destino*, núm. 910 (15 de gener de 1955), p. 23.

71 José Pla. «Platillos de no comer». *Informaciones* (28 d'abril de 1950).

72 Camilo José Cela. «Los platillos volantes o un mundo con astigmatismo». *Los Sitios de Gerona* (30 de març de 1950), p. 3.

73 J. M. S. «¿Qué son o de donde procedent los platillos volantes?». *Los Sitios de Gerona* (2 de maig de 1950), p. 5. J. M. S. «¿Qué son o de donde procedent los platillos volantes?. II y último». *Los Sitios de Gerona* (4 de maig de 1950), p. 5.

74 José Melsió. «Teoría possible de un platillo volante». *Los Sitios de Gerona* (31 de maig de 1950), p. 5. José Melsió. «Teoría possible de un platillo volante». *Los Sitios de Gerona* (1 de juny de 1950), p. 5.

75 D. S. «Platillos volantes. *Accion Católica. Suplemento de las hojas parroquiales*. (29 d'abril de 1950), p. 3. Vilafranca del Penedès.

76 Referència al cas de Montuïri. Maties Morey. «El cas Hausmann». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 2 (2015), 5-30.

77 D. S., op. cit., 1950.

78 A l'original, el nom del carrer s'indica seguint el nomenclàtor hispano-franquista, però la numeració és la mateixa.

79 Pàgina 2.

80 J. M. Díez Gómez. *Los «Platillos voladores». (Un documento científico creado por la fantasía)*. Barcelona: Editorial Molino, 1950.

81 *ibíd*, p. 41.

82 «Libros y revistas». *Los Sitios de Gerona*. (20 de juliol de 1950), p. 3.

83 La referència més antiga que coneixem és Ivan T. Sanderson, Ivan T. «An Introduction to Ufology». *Fantastic Universe*, vol. 7, núm. 2 (febrer de 1957); p. 27-34.

84 Segurament s'hagués pogut optar per «ovnilogia», sense necessitat d'un nou anglicisme, però en aquells moments

segurament semblava més seriós el terme manllevat, a més de la colonització que ja es començava a percebre per part de l'anglofonia.

85 Eduardo Buelta. *Astronaves sobre la Tierra*. Barcelona: Oromi, 1955, p. 6

86 Hem preferit aquests terme al de «platillòleg» que s'ha utilitzat per a referir-se també a escriptors contemporanis com Javier Sierra Albert (n. 1971). Veure, per exemple: Luis Alfonso Gámez. «Extraterrestre de Serie B». *La Alternativa Racional*, núm. 37 (hivern 1995), p. 5-13.

87 Sobre Ribera es poden consultar uns apunts elaborats per a l'homenatge que va rebre el 3 de juny 1995 a Barcelona: Josep Ma. Ibañez. *El delfín y la estrella. Vida de Antonio Ribera*. Barcelona: edició de l'autor, 1995.

88 Sobre Lleget es pot llegir la referència esmentada de Cabria, op. cit., 1988.

89 Joan Samsó. *La cultura catalana: entre la clandestinitat i la represa pública (1939-1951) II*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. O bé, directament, la tesi doctoral de l'autor (Universitat de Barcelona, Departament de Filologia Catalana, 1992). Resulten ideals per a entendre el context cultural i les aportacions d'Antoni Ribera a la literatura catalana.

També Lleget va fer alguna col·laboració amb Artadi.

90 Més informació sobre aquest discòleg a: Jordi Ardanuy. «Sobre Eduardo Buelta». A: *Astronaves sobre la Tierra d'Eduardo Buelta*. Edició facsímil». Barcelona: CEI, 2015, p. VII-XIII.

91 [Pròleg]. A: Eduardo Buelta. *Astronaves sobre la Tierra*. Barcelona: Oromi, 1955, p. 3-4.

92 La notícia fou recollida, per exemple, per *La Vanguardia*, de l'11 de maig: «Fotografías de "platillos volantes"», p. 10.

93 Buelta, op. cit., 1955, p. 16.

94 José Artero Soteras. «La mayor sensación de 1954.

¿Nuevo Satélite de la Tierra?. *La Vanguardia* (17 de gener de 1955), p. 12.

95 *Ibíd*, p. 26.

96 *Ibíd*, p. 28.

97 De fet, no es va poder graduar fins el 1955, perquè li restava aprovar l'assignatura de religió.

98 P. Mateu Sancho. «El misterio de los platillos volantes». *Destino* núm. 910 (15 de gener de 1955), p. 21-23.

99 *Ibíd*, p. 23.

100 P. Mateu Sancho. «El misterio de los platillos volantes». *Destino*, núm. 911 (22 de gener de 1955), p. 6-10.

101 *Ibíd*, 10.

102 *Ibíd*.

103 P. Mateu Sancho. «El misterio de los platillos volantes». *Destino*, núm. 912 (29 de gener de 1955), p. 23-24.

104 Correspondència privada amb Francisco Donis Ortiz, 12 de desembre de 1969 i notes personals.

105 «La novedades cinematográficas del Sábado de Gloria». *La Vanguardia* (9 d'abril de 1952), p. 12.

106 «El cine y los platillos volantes». *La Vanguardia* (23 d'abril de 1952), p. 15.

107 «Circos». *La Vanguardia* (28 d'octubre de 1952), p. 20, i en números posteriors.

108 *La Vanguardia* (5 de novembre de 1952), p. 15.

109 «No eran platillos volantes sinó aviones a reacción». *Diario Español*, núm. 4,283 (19 de juny de 1952), p. 8.

110 «Los platillos volantes». *Villanueva y la Geltrú*, núm. 353 (4 d'octubre de 1952), p. 1-2.

111 «Creían que eran platillos volantes». *Diario Español* (7 de novembre de 1952), p. 8.

112 «Barcelona tiene sus platillos volantes». *La Vanguardia* (13 de novembre de 1952), p. 18.

113 «El misterio de los “platillos volantes”». *La Vanguardia*

(19 de juliol de 1952), p. 16.

114 «Novíssima versió de la serpente de mar». *La Vanguardia* (3 d'agost de 1952), p. 13.

115 Miguel Masriera. «No hablemos de platillos volantes». *La Vanguardia* (2 de setembre de 1952), p. 5.

116 *Ibíd.*

117 «La ficción de los “platillos volantes”». *La Vanguardia* (8 d'agost de 1952), p. 6.

118 «Noticiario. ¿Es posible paralizar la energía eléctrica?». *La Vanguardia* (20 de desembre de 1952), p. 23.

119 *La Vanguardia*, 31 de desembre de 1952, p. 19.

120 «El coloquio de ayer». *La Vanguardia* (21 març 1953), p. 12.

121 Donald Johnson. «The Worldwide UFO Wave of 1954». *NICAP.org* [en línia]. The National Investigations Committee On Aerial Phenomena, 2009. Disponible a: <<http://www.nicap.org/reports/waveof1954.htm>>. Consulta: 15 de març de 2020.

122 «Publi Cinema [publicitat]. *La Vanguardia* (10 d'octubre de 1954), p. 29. El documental es pot consultar, en la versió original en espanyol, a: <<https://www.rtve.es/filмотeca/no-do/not-614/1483100>>. Consulta: 15 de març de 2020.

123 «Eisenhower, en su conferencia de prensa». *La Vanguardia*, (16 de desembre de 1954), p. 16.

124 Un aspecte que cal considerar és si alguna d'aquestes observacions podria tenir per origen alguns globus llançats pel bloc capitalista per a distribuir octavetes a l'altre costat del taló d'acer. Des d'agost de 1951 fins a novembre de 1956, més de mig milió de globus foren llançats des de les bases situades a Alemanya occidental, amb la finalitat d'inundar de material subversiu Polònia, Txecoslovàquia i Hongria. Naturalment una part d'aquests globus es desvià de la trajectòria desitjada per efecte dels vents. Ara bé,

l'operació VETO destinada a Txecoslovàquia va deixar anar globus entre maig i agost de 1954, mentre que FOCUS, que actuava sobre Hongria, funcionà entre octubre de 1954 i febrer de 1955. Amb aquesta informació la incidència al Rosselló i a la resta de Catalunya s'hauria de reduir als casos a partir d'octubre. Veure: Richard H. Cummings. *Cold War Radio: The Dangerous History of American Broadcasting in Europe, 1950-1989*. Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, 2009. També l'article del mateix autor. «Balloons over East Europe: The Cold War Leaflet Campaign of Radio Free Europe». *Falling Leaf*, núm. 166 (setembre de 1999), p. 97-110. El mateix tema el tracta: Herbert A. Friedman. «Free Europe Press Cold War Leaflets». A: Psywarrior [en línia], 2009, actualització 2015. Disponible a: <<http://www.psywarrior.com/RadioFreeEurope.html>>. Consulta: 15 de març de 2020.

També resulten d'interès dos articles que expliquen a partir del projecte FOCUS sengles onades a Grècia i Espanya: Thanassis Vembos. «Cold War Balloons and the Greek UFO Wave of 1954». A: Thanassis Vembos' personal website [en línia], 18 desembre 2012. Disponible a: <<http://www.vembos.gr/post/cold-war-balloons-and-the-greek-ufo-wave-of-1954>>. Consulta: 15 de març de 2020. Vicente-Juan Ballester Olmos; Juan Carlos Victorio Uranga. «Los ovnis de diciembre de 1954». A: Academia.edu [en línia], octubre 2015. <https://www.academia.edu/16786792/LOS_OVNIS_DE_DICIEMBRE_DE_1954>. Consulta: 15 de març de 2020.

125 HGF. «Magònia als núvols de Perpinyà». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 6 (2019), p. 77-80

126 Aimé Michel. *Mystérieuses Soucoupes Volantes*. París: Arthaud éditeur, 1956, p. 88. L'incident fou publicat per *France Soir*, del 2 d'octubre de 1954.

127 La divisió de Catalunya entre els estats espanyol i el francès, i la seva imposició lingüística d'una forma o d'una altra, han jugat un paper determinant amb el tema platillístic, com en tants d'altres socioeconòmics i culturals.

Com a conseqüència, la ufologia sud-pirinenca i la nord-pirinenca han seguit trajectòries força diferents, amb la diferència que la primera ha tingut força intensitat per la importància demogràfica de Barcelona, mentre que la segona ha quedat reduïda a una llunyana possessió meridional de París on en algun moment comptat ha existit certa activitat, com ara la d'Yvon Heintz i el GEEPC (Grup d'Estudi de l'Estrany i Fenòmens Relacionats) a meitat dels 70, i molt més recentment, des de finals de(l) 2009, la xarxa OVNI66, de Pascal Guillaumes.

128 P. Mateu Sancho. Op. cit, 15 de gener de 1955, p. 22.

129 «¿Un platillo volante?». *Los Sitios de Gerona* (9 de desembre de 1954), p. 3. La notícia fou publicada per d'altres diaris com el *Ciero* (11 de desembre) i també a Espanya en ser distribuïda per CIFRA.

130 Fundada pel periodista Joaquin Valdés Sancho i editada per l'editorial Gráficas Espejo, aparegué al mercat l'1 de setembre de 1951, amb un preu d'una pesseta. Constava de 24 pàgines en blanc i negre, amb paper d'una qualitat molt baixa, tant per les limitacions del moment com per l'objectiu de minimitzar les despeses i reduir al màxim el preu. Malgrat editar-se a la capital d'Espanya, a la capçalera apareixia l'expressió «Madrid – Barcelona». Inicialment, fou una revista d'informació general, però es va especialitzar després en els personatges famosos, espectacles, esdeveniments socials, i també amb notícies de caire més o menys sensacionalista, que incloïen els plats voladors, el món paranormal i d'altres qüestions ocultistes. Jordi Ardanuy. «Los OVNIS de Diez Minutos en la década de los cincuenta». *Papers d'Ovnis*, núm. 15-18 (1999), p. 9-12. Disponible també a: <<http://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/127023>>. Consulta: 15 de març de 2020.

131 Aquest científic havia mort feia uns pocs mesos. El seus interessos eren molt amplis, cobrint entre d'altres coses la parapsicologia, la qüestió dels plats voladors i els viatges interplanetaris en general. T. Nicolini. «Paolo

Vocca (1896-1954). *Memorie della Società Astronomia Italiana*, Vol. 26 (1955), p. 111-114. Vicente-Juan Ballester Olmos. *Ufo waves: an international bibliography* [en línia]. València: edició de l'autor, 2015. Disponible a: <https://www.academia.edu/19729160/The_UFO_Waves_Review_Project>. Consulta: 15 de març de 2020.

132 Havent mort a l'agost, no ens podem prendre l'article gaire al peu de la lletra.

133 «Es probable que hasta 1956 no vuelvan a verse más “platillos”. Entonces, Marte y la Tierra se hallarán en oposición, para el mes de septiembre». *Diez Minutos*, núm. 176, (9 de gener de 1955), sense paginar.

134 *La Vanguardia* (12 de gener de 1955), p. 18.

135 Antonio Martín. *Antología SF/comic español: 50 años de historietas españolas de ciencia ficción*. Barcelona: Sirvensae, 1972, s. p. [p. 23]. (Colección de temas monográficos de las literaturas populares y de la imagen; 0).

136 Pedro Porcel. *Tragados por el abismo. Un anàlisis pormenorizado de la maravillosa historia de la Serie B del tebeo español. La historieta de aventuras en España*. Alacant: Edicions de Ponent, 2010, p. 248.

137 Cabria, op. cit., 1993, p. 16.

138 «Esto es un “platillo volante”. *Diario Español*, núm. 5.852 (2 de novembre de 1957), p. 1.

139 Flò, op. cit., 2009, p. 152.

140 Flò, op. cit., 2002.

141 «El Centro de Estudios Interplanetario». *La Vanguardia* (12 de novembre de 1958), p. 21.

142 Paluzie recollí els seus arguments, gairebé calcats als de les seves conferències a: Antonio Paluzie, «Ampliación del contra». A: *Los Platillos volantes. Pro y contra*. Barcelona: Martínez Roca, 1971, p. 147-185. (Colección 2000).

143 Eduardo Buelta. «Carta abierta a D. Antonio Paluzie Borrell, secretario general de la Sociedad Astronómica de

Espanya y América, vocal asesor de la Junta rectora de la Agrupación Astronáutica española». *Boletín del Centro de Estudios Interplanetarios*, núm 2. (febrer de 1959), p. 3-6.

144 L'èmfasi, a l'original.

145 Ibíd, p.3. Només coneixem la data d'una de les conferències: 4 de desembre.

146 Flo, op. cit. 2009, p. 153-154.

147 Gener, febrer, març, abril, maig i juny de 1950; juliol de 1960; març i octubre de 1961.

148 A *La Vanguardia* del 28 de setembre (p. 13) s'esmenta, entre la llista de publicacions rebudes, el butlletí número 7.

149 Martí Flò, abril 1998, op. cit., dóna més detalls sobre les capçaleres i al fet que les notícies que recollia el CEI es distribuïen a Sud-Amèrica a través de l'agència France Press.

150 Flò, 2009, op. cit, p. 153-154.

151 Fernando Bosch. «"Science Fiction". "Ellos" y nosotros». *Boletín del Centro de Estudios Interplanetarios*, núm. 3. (març de 1959), p. 7-8. El text citat és a la pàgina 8.

152 Martí Flò, abril 1998, op. cit.,

153 M[àrius] L[eget]. «En la muerte del Dr. Nieto Boqué». *Algo*, núm. 186 (2a quinzena 1971), p. 15 (643).

154 «Nota necrològica sobre Eugeni Danyans». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 3-4 (2017), p. 139-141.

155 «Ha mort Sebastià Estradé» *Bloc del Centre d'Estudis Interplanetaris* (CEI) [en línia], (29 d'abril de 2016). Consulta: 4 de gener de 2020. Disponible a: <<https://www.el-cei.org/2016/04/ha-mor-sebastia-estrade.html>>. M. F. «El derecho ante la conquista del espacio». *Papers d'Ovnis*, núm. 32, 2a època (juny de 2003), p. 13-14.

156 Jordi Ardanuy. «Ha mort Juanjo Llamas». *Bloc del Centre d'Estudis Interplanetaris* (CEI) [en línia], (31 de desembre de 2017). Consulta: 4 de gener de 2020. Disponible a: <<https://www.el-cei.org/2017/12/ha-mort-juanjo-llamas.html>>.

157 «Mundo pintoresco». *Diario Español* (20 de maig de 1959), p. 12. La reina Juliana y el príncipi Bernardo reciben a Adamski, “técnico en platillos volantes”. *El Correo Catalán* (19 maig 1959).

158 Organització adscrita a la Congregació Mariana de la Companyia de Jesús (1959-1980). Creada després de la mort del religiós de l'orde Manel Maria Vergés Funells, que havia estat durant molt anys consiliari de la Congregació, es proposà de constituir una plataforma de diàleg entre la religió catòlica i la cultura en general. Des de 1960 va comptar amb una gran sala d'actes a l'edifici dels jesuïtes al carrer Balmes cantonada Rosselló, on s'organitzaren conferències, concerts, representacions teatrals i sessions de cine-club, entre d'altres activitats, que esdevingueren un punt de trobada cultural.

159 «El doctor Francisco Arasa, en el Fórum Vergés». *La Vanguardia* (16 gener 1960), p. 16. Durant la conferència es referí, entre el seu amplíssim espectre temàtic, a la producció artificial de pluja i, en general, als experiments de control meteorològic.

160 C. G. Jung. *Ein moderner Mythos: Von Dingen, die am Himmel gesehen werden*. Zürich: Rascher Verlag, 1958.

161 Gallimard, 1960.

162 Portaña Sur, 1961.

163 M. «Al margen». *La Vanguardia* (27 d'abril de 1960), p. 13. Precisament Francesc Arasa, en la seva conferència al Fòrum Vergés havia assenyalat que, arribat el cas, Déu no abandonaria els humans.

164 [E. Bueta]. «A nuestros detractores». *Boletín del CEI*, núm. 2 (febrer de 1959), p. 1. Fora de les dades deformades, les especulacions de Jung no van convèncer a cap de les parts implicades. Els discòlegs estaven poc interessats en les explicacions psicoanalítiques, car creien enfrontar-se a una realitat astronàutica. A l'altre costat, els qui dubtaven de l'existència d'aquestes naus, trobaven les explicacions

de Jung màgiques i pròpies d'un pensament gnòstic més que no pas científic.

165 Cabria, op. cit., 1993, p. 26.

El *flap* nord-pirinenc de 1954

The Catalan North Pyrenean flap of 1954

HGF

Resum

L'article presenta la informació disponible sobre els albiraments d'ovnis de l'any 1954 al Rosselló. Es conclou que el *flap* va ser causat merament per l'atenció creada pels mitjans d'informació

Paraules clau

Observacions ovni; tripulants; 1954; Banyuls; Bompàs; Cabestany; Canet; Montoriol; Perpinyà; Tuïr; Conflent; Rosselló; Catalunya; Patrick Gross; Aimé Michel.

Abstract

This paper presents the information available on the 1954 UFO sightings at Rossellón. It is concluded that the flap was merely due to the attention created by the media.

Keywords

Ufo sightings; ufo crew; 1954; Banyuls; Bompàs; Cabestany; Canet; Montoriol; Perpinyà; Tuïr; Conflent; Rosselló, Catalonia; Patrick Gross; Aimé Michel.

Introducció

En un article anterior sobre Magònia vaig parlar de la notícia de l'aterratge d'una nau a Perpinyà el 27 de setembre de 1954¹. També em vaig comprometre a presentar la resta de casos catalans del *flap* de 1954 i ho faré majoritàriament a partir de la informació recollida pel mestre d'escola i informàtic Patrick Gross, un alsacià nascut el 1963 i que es dedica a la qüestió dels ovnis des de 1999.

La base de dades de Gross sobre els casos del *flap* de 1954² en territori de l'actual Estat francès disposa de 2024 incidents, dels quals només 14, el 0,7 % corresponen a Catalunya, amb una fracció de població a l'època del 0,5% aproximadament. Els 14 incidents constitueixen el 70% del catàleg català de 1954³. En canvi la població nord-catalana només significava el 6,7% del total nacional. Aquesta discrepància és una mostra de la importància lingüístico-cultural en el tema ovni. El *flap* del setembre-octubre de 1954 en el qual participa el Rosselló és un fenomen transmès en llengua francesa, per això no traspassà el Pirineu, malgrat que poc temps després és produí un *flap* el mes de desembre a Espanya, encara que amb un origen aparentment ben diferent⁴. L'onada local de desembre al país veí, inclou diversos fraus. En aquest cas la llengua de transmissió era l'espanyol. A la taula 1 he fet un resum de les dates, llocs i explicacions suggerides per als 14 successos recollits per Gross.

Les observacions

Cas 1. Banyuls, 22 de setembre

El diari *L'Indépendant* del 22 de setembre de 1954 portava la notícia donant continuïtat a una altra sobre la temàtica que la nit de dimecres 22, tres nois joves, que passejaven pel moll del port de Banyuls veieren un objecte al cel movent-se a gran velocitat i del qual sortien flames vermelles i verdes.

Taula 1. Observacions conegudes

Cas	Data	Hora local	Municipi	Explicacions suggerida anteriorment	Explicacions que considero més versemblants
1	22 setembre	23.00	Banyuls	Meteor	Meteor
2	27 (?) setembre	?	Canet	Avió o meteor	Avió
3	27 (?) setembre	?	Canet	Avió	Avió
4	27 setembre	Tarda (17.00?)	Perpinyà	Helicòpter	Frau, fantasia o confusió amb un vehicle terrestre
5	27 setembre	15.10	Perpinyà	Avió o meteor	Meteor o avió
6	29 (?) setembre	6.00 (?)	Cabestany	Helicòpter o extraterrestres	Frau
7	30 setembre	18.15	Tuïr	Meteor	Meteor
8	Finals setembre	3.30	Canet	-	Meteor
9	1 octubre	14.00	Perpinyà	Globus o avió	Globus o avió
10	4 octubre	20.30	Montoriol	-	-
11	9/10 octubre	00.00	Bompàs	Frau o Extraterrestres	Frau o fantasia
12	10 octubre	20.30	Perpinyà	Avio a reacció o meteor	Meteors o avions a reacció
13	14 octubre	19.50	Perpinyà	Frau del periodistes	Frau, probablement dels periodistes
14	Meitat octubre	?	Prada	Confusió amb motoristes	Confusió amb motoristes

Dos dies després *Le Parisien Libéré* (*Le Parisien* en la versió metropolitana actual de la capital de França i *Aujourd'hui en France* a la resta de l'Estat), narra una història similar, sense incloure data i assenyalant que els fets passaren cap a les onze de la nit. He traduït ambdós textos:

«La nit de dimecres a dijous, tres joves de 16 a 17 anys, que caminaven pel moll del port de Banyuls de la Marenda, van veure en el cel un objecte volador que anava a gran velocitat i expulsava flames vermelles i verdes.

Una mica espantats, els nois van anar a explicar la seva aventura a diversos clients que es trobaven a la terrassa d'una cafeteria. Però aquests van buscar en el cel en va ja que no van veure cap rastre de la misteriosa màquina»⁵.

«L'altra nit, al voltant de les 11 de la nit, tres joves de 16 a 17 anys, que caminaven per l'embarcador del port de Banyuls de la Marenda, van veure en el cel un objecte allargat que es movia a gran velocitat i del qual semblava sortir flames vermelles i verds. Una mica espantats, els nois van anar a explicar la seva història a diversos clients que es trobaven a la terrassa d'una cafeteria, però aquests últims van mirar el cel i no van veure cap rastre de la misteriosa màquina»⁶.

Gerard Barthel i Jacques Brucker en el seu volum *El gran temor marcià* consideren que va ser un meteor⁷, tesi que també veu probable Patrick Gross. La veritat és que, diguem-ho ben clar, la descripció encaixa molt bé amb aquesta hipòtesi.

Cas 2. Canet, 27 (?) de setembre

Segons Gross diversos diaris van publicar el 2 i el 3 d'octubre que al «Mas de Bruzy», o «mas de Brury», segons les fonts, que diversos treballadors que estaven veremant havien vist un objecte brillant amb forma de plat al cel. Les notícies, sense cap dubte procedien d'una nota d'agència.

Le Journal du Pas-de-calais et de la Somme va publicar aquest text:

«Al Mas de Brury, prop de Perpinyà, diversos veremadors van dir haver vist en el cel un objecte brillant en forma de platet. Després d'haver-se desplaçat verticalment deixant un rastre blanc, la nau va desaparèixer entre els núvols»⁸.

La notícia a *Le Courrier Picard*, *Le nouveau Nord Maritime*, *Nord Littoral* i *Var-Matin Republique*; va ser:

«Al Mas de Bruzy, prop de Perpinyà, diversos veremadors van dir haver vist al cel, un objecte brillant en forma de platet. Després del seu desplaçament vertical deixant un rastre blanc, l'enginy va desaparèixer entre els núvols»⁹.

D'altres com *Nord-Éclair* i *L'Est Republicain* van publicar la notícia sense esmentar el mas Bruzy ni la data 1 d'octubre origen de la notícia¹⁰.

Aimé Michel, l'any 1958 va publicar que el 27 de setembre de 1954, «als suburbis de Perpinyà, a Breusy, uns veremadors veuen un objecte circular que arriba ràpidament i s'endinsa de seguida entre els núvols, on desapareix»¹¹.

Michel dona com a font d'informació l'edició del diari *La Croix* del 30 setembre de 1954¹². Gross no l'ha pogut consultar. Jo tampoc. Però el nom del lloc és erroni. Parlo amb un veterà del tema, és a dir una persona que batallava amb el tema abans d'Internet. Em confirma que es tracta del Mas de Bruzy (antigament Mas d'en Brusi) als afores de Canet i a uns 8 quilòmetres de Perpinyà. M'explica que existia una època abans d'Internet en la qual la comprovació de topònims era lenta i complicada i que els investigadors del tema ovni acumulaven atles, mapes i més fonts cartogràfiques.

Discutim també sobre la data. Gross diu que és incerta. I tant! En els articles consultats no se'n diu res. Només queda clar que ha de ser anterior al dia 1 d'octubre o al 29/30, si creiem a Michel i la seva referència de *La Croix*. Però sent una publicació de l'Illa de França no crec que tingués la notícia abans que es divulgés de manera general el dia 1 d'octubre. Però haurem d'esperar que algú es digni a digitalitzar-lo. Ja ho vaig dir, si una cosa no es troba amb Google, és que «no existeix».

Tot això de les dates i la poca cura en la identificació del topònim em fa pensar que Michel aglutina diferents notícies sobre plats voladors al Rosselló al dia 27 de setembre sense importar-li massa els detalls. Michel estava preocupat realment per reforçar la seva tesi sobre les ortotònies i tenir diversos casos a les rodalies de Perpinyà el dia 27 ja l'afavoria. I, quina explicació té l'observació? Amb la pobresa de la descripció és difícil decidir res. Gross suggereix meteorit o avió. M'inclino més per aquesta segona opció.

Cas 3. Canet, 27 (?) de setembre

Diversos diaris van publicar una nota de premsa en la qual s'explicava que un forner de la població de Platja de Canet, havia explicat que en tornar d'un repartiment amb la seva camioneta, havia vist un disc brillant sobre la població que, després de volar donant grans cercles, es va dirigir cap al mar.

Recollim la notícia textual d'un dels diaris que la va publicar sota el mateix títol que el cas 5.

«Un forner de la Platja de Canet, va dir que quan tornava del seu recorregut com a repartidor amb la seva camioneta, va veure per sobre d'aquesta localitat, un disc brillant que, després d'haver volat en grans cercles, es va allunyar cap al mar»¹³.

Aimé Michel, l'any 1958 va publicar que el 27 de setembre de 1954 a la platja de Canet «es divisa un disc que es desplaça al començament de manera erràtica, descriu petits cercles aturant-se sobtadament, després accelera i desapareix ràpidament cap al sud-sud-est»¹⁴.

Michel dona com a font d'informació de tots els casos del Rosselló dels dia 27 l'edició del diari *La Croix* del 30 setembre de 1954. Ja he esmentat a l'apartat anterior els problemes que això comporta. També Gross es pregunta d'on pot haver tret la data concreta, atès que la resta

de fons que ha consultat reproduïxen la notícia amb petites variants, però sense indicar-la.

L'explicació suggerida pel mateix Gross és d'un avió militar de maniobres. La descripció no permet una identificació amb un meteor. I si s'ha d'acceptar el relat com una observació suficientment acurada, no sembla que encaixi res més. Ara bé, cal reconèixer tampoc és gens espectacular.

Cas 4. Perpinyà, 27 de setembre de 1954

Aquest és el succés que vaig recollir al número 6 dels *Papiers d'Ovnis*. No repetiré el que ja vaig dir. Ara bé, mirant el tema de les dates, penso en el fet que, com he dit, Michel dóna una única referència per a tots els casos del Rosselló del 27 de setembre, l'esmentat article de *La Croix* del 30 de setembre de 1954. En aquest cas, això no obstant, Jacques Vallée dóna la mateixa data per a aquest cas i cita com a font *France Soir* del 2 d'octubre. Podem suposar les cinc o les sis de la tarda, aproximadament.

En aquest cas el relat sí és suculent: un jove veu un objecte rodó aterrar a terra, dos éssers surten del seu interior tornant poc després i llavors l'objecte surt volant: tot un encontre de tercer tipus segons la classificació de Hynek. El jove va arribar nerviós a casa, però s'ho va inventar? Va mal interpretar l'estímul i era un helicòpter com apunta Gross? Va al·lucinar, somiar despert o alguna cosa semblant? Era una nau alienígena? No, segur que no. L'acció dels suposats éssers està a les antípodes de qualsevol comportament mínimament eficaç i eficient. Jo m'inclino més aviat per un fantasia, o un frau o bé una estranya confusió com a molt amb un vehicle terrestre, com ara un cotxe o una camioneta.

Cas 5. Perpinyà, 27 de setembre

El 28 de setembre de 1954 el diari *L'Indépendant* va publicar un article sobre una observació produïda el dia anterior, per un grup de set treballadors als que considera

de bona fe. El mitjà de comunicació nord-català indica que l'hora de l'albirament va ser les 15.10 i que els treballadors no van poder descriure la forma de l'objecte per la seva gran velocitat, volant sobre el cel de Perpinyà mentre es dirigia cap al sud a la zona del Pertús. Els testimonis van dir que l'enginy no feia soroll, però que brillava enormement al cel.

El text del diari és el següent:

«No és un “platet”, no és un “cigar”, sinó un estrany aparell el que ahir a la tarda, es va veure al cel de ... Perpinyà. On? Va ser difícil obtenir cap precisió per part del grup de treballadors que ens van advertir d'aquest encreuament del cel de la nostra zona. No obstant això, el rellotge, a aquesta hora allà, marcava les 03:10 de la tarda. L'estranya nau va volar, avançant cap a l'Espanya, a la zona de la frontera del Pertús. La seva forma? No vam poder obtenir cap precisió perquè l'aparell anava ràpid, ràpid ...

I els set treballadors van afegir que la màquina no feia soroll, sinó que brillava enormement al cel del Rosselló.

Aquesta informació, després de tantes altres de la mateixa mena, pot ser una prova més que allà dalt, sobre els nostres caps i sobre les nostres naus, volen estranyes naus. Podem afirmar-ho? Podem negar-ho? Ens sembla difícil ser contundents pel que fa a un d'aquests dos interrogants.

Simplement direm que els nostres informants ens van semblar de molt bona fe. Vindran altres testimonis per confirmar la seva opinió?»¹⁵.

Le Courrier Picard, després d'informar del cas de Canet Platja diu sobre aquesta observació:

«D'altra banda, set treballadors d'una fàbrica als afores de Perpinyà afirmen haver vist també un objecte de color indefinit movent-se a gran velocitat, i que hauria creuat els Pirineus cap a Espanya»¹⁶.

La mateixa nota va ser publicada per *Le Nouveau Nord Maritime*, *Nord Littoral*, *L'Ardennais*, *Paris-Presse* i d'una manera molt més sintètica per *La Voix du Nord*¹⁷. I suposo que molts més.

Gross puntualitza l'escassa informació sobre el cas i que no és pas impossible que sigui el mateix que he identificat com a 2, encara que Michel els diferencia, suposadament a partir de la informació del citat article de *La Croix* del 30 de setembre.

Potser Michel va traslladar el cas 2 al dia 27 per error o perquè li encaixava millor; i en qualsevol dels dos casos no va incloure la referència del cas 2, aparentment posterior.

Pel que fa a l'observació, la descripció és massa vaga, però és totalment compatible amb un meteor o un avió.

Cas 6. Cabestany, 29 (?) de setembre

Diversos diaris de l'1 d'octubre de 1954 van publicar la notícia, entre altres observacions, que un camioner, que recollia llet prop de Cabestany, havia vist un globus brillant de color blavós que es movia a poca alçada produint un brunzit molt suau. L'observació va durar gairebé un quart d'hora.

L'Est Republicain publicava:

«Als Pirineus Orientals, un camioner, que estava recollint llet als voltants de Cabestany, va veure davant del seu vehicle un "globus brillant", de color blavós "que evolucionava a una altitud d'uns 150 metres, produint un brunzit molt suau".

Havent detingut el seu camió, el conductor va poder

observar les evolucions de la nau durant gairebé un quart d'hora, després de sobte s'hauria elevat al cel i desaparegut en direcció al mar»¹⁸.

Gross dóna altres exemples de notícies¹⁹ que no difereixen gaire com correspon a l'adaptació dels diaris a una nota d'agència. En cap cas apareix la data de l'observació. Ara bé Aimé Michel menciona l'observació «Cabestany, prop de Perpinyà», citant com a font el diari *Combat* de l'1 d'octubre. És curiós que aquest autor citi un altre cop només una font i que contingui dades que no contenen la pluralitat de fonts que aporta Gross. Potser va suposar que publicant-se el dia 30, el fet havia esdevingut el dia anterior. Potser sí o potser no.

Igualment l'autor alsacià mostra el fet que Michel assegura que aquesta observació està alineada amb dos altres casos, però com que un no es va produir realment el 29, sinó el 22, la recta queda reduïda a dos punts perdent tota la gràcia.

Una altra qüestió és la de l'hora dels fets que no apareix en cap retall. Sembla que Jacques Vallée²¹ pressuposa una hora aproximada a partir de l'activitat que el testimoni desenvolupa, sense cap altra evidència.

Quan a l'explicació Gross, descartat un meteor per la duració del fet, suggereix que o bé era realment un artefacte extraterrestre, un helicòpter, o un invent del testimoni, per això, sense més informació admet la possibilitat que sigui la segona opció.

Jo penso que es tracta d'un invent. Alguna persona amb ganes de riure-se'n dels altres o bé amb cert afany de protagonisme. Però també podria ser una fabulació del testimoni que realment s'ho cregués.

Cas 7. Tuïr, 30 de setembre

L'Indépendant del 2 d'octubre va informar, entre d'altres observacions, d'una que havia tingut lloc a Tuïr, el 30 de setembre per la tarda:

«A Tuïr, dijous, al voltant d'un quart de 7 de la tarda, una persona de confiança va veure una màquina en forma de barril amb una aurèola de foc. L'aparell, el qual es movia a baixa velocitat, va desaparèixer cap al mar»²².

Gross considera que hi ha escassa informació per a emetre un bon judici, però proposa que podria haver estat un meteor. Hi estic totalment d'acord.

Cas 8. Canet, finals de setembre

En el mateix article del cas anterior del diari *L'Indépendant* es publicava també la notícia extremadament breu d'una observació al Mas Conte:

«El Sr. Jean-Bertrand Petit, resident al Mas Conte, a prop de Perpinyà, estava regant els seus enciams cap a dos quarts de quatre de la matinada. Va ser a mig matí, quan va veure una bola de foc al cel. L'aparició va ser breu i no va deixar rastre»²³.

La descripció és molt breu. Ara bé resulta compatible amb l'albirament d'un meteor. És l'explicació que jo suggereixo.

Cas 9. Perpinyà, 1 d'octubre

Igualment a *L'Indépendant* del 2 d'octubre s'indicava que diversos habitants de Perpinyà havien vist el dia anterior durant diversos minuts un globus lluminós abans que desaparegués.

«D'altra banda, diversos residents de Perpinyà asseguren haver vist ahir, al voltant de les 14 hores, sobre la ciutat, un globus lluminós, en alguns moments vermell, en altres blancs i que va evolucionar durant diversos minuts abans de fondre's al cel»²⁴.

Gross planteja que podria tractar-se d'un globus o d'un avió. Cal considerar que eren les dues de la tarda. Podria tractar-se de trànsit aeri que reflectís el sol. Però també podria ser un globus en una situació similar.

Cas 10. Montoriol, 4 d'octubre

No hi ha cap informació sobre aquest cas, tret de la referència a UFO-DB²⁵ que indica l'hora, dos quarts de nou del vespre.

Cas 11. Bompàs, 9/10 d'octubre

Patrick Gross presenta diversos retalls de diaris que ofereixen la notícia. En resum, la nit de dissabte 9 al diumenge 10, un forner de Bompàs va veure, aterrat al mig d'un carrer d'aquest poble, un objecte en forma de pur d'uns dos metres de llarg, envoltat de llums iridescents. Després d'això, el testimoni hauria despertat a veïns que haurien presenciat la ràpida marxa de la màquina. Per exemple, *Le Havre* escrivia:

«Durant la nit de dissabte a diumenge, un forner de Bompàs, el senyor Sebelli, va veure, aterrat en un carrer d'aquest poble, un objecte en forma de cigarro d'uns dos metres de llarg, envoltat de llums iridescents. El senyor Sebelli va despertar veïns que van ser testimonis de la marxa ràpida de la nau»²⁶.

La resta de notícies de premsa que Gross ofereix són similars o encara amb menys detalls.

Jimmy Guieu a *Black-Out Sur Les Soucoupes Volantes*, després de descriure amb les seves paraules el fet, considerava que era un dispositiu de reconeixement radiocontrolat des d'una nau base que es desplaçava a l'atmosfera superior i equipada amb un sistema de televisió –llavors sembla que era parlar de tecnologia puntera–, i cada cop més platets voladors aterrarien a les ciutats en el futur, el qual no ha arribat²⁷.

Gross mostra com Jacques Vallée²⁸ i d'altres autors situen el cas el 7 d'octubre, però sense cap fonament.

Sobre l'hora atribuïda, es suposa el voltant de la mitjanit, però la falta de concreció tampoc permet fixar la data en el 9 o el 10.

Respecte la interpretació, suposa un frau o bé que caldria admetre realment l'existència d'una nau extraterrestre. Jo penso que també podria ser una fantasia o fabulació que en explicar-la s'ha exagerat per a fer-la més creïble, afegint testimonis inexistents.

Cas 12. Perpinyà, 10 d'octubre

L'Indépendant de Perpinyà, del 12 d'octubre, va informar que el diumenge 10 d'octubre, un testimoni que es trobava a la capital del Rosselló al voltant de les 20:50 hores, va veure al cel dues esferes que es movien a gran velocitat.

El text és el següent:

«Diumenge a la nit, al voltant de les 8.30 de la tarda, el Sr. Olivieri, amb domicili a l'Avinguda del General de Gaulle, que es trobava al voltant de les 20.50 a un carrer proper a casa, va veure dues esferes al cel movent-se a gran velocitat. Eren, va dir, a uns 3.000 metres sobre el nivell de la mar i molt a prop entre si. La part frontal era fosca però deixaven un rastre taronja molt pronunciat en desplaçar-se. Immediatament vaig trucar a la Jacqueline, la meva filla de 19 anys, que va poder observar el mateix que jo. Després d'haver passat diversos anys a l'aviació, puc dir amb certesa que no eren avions, ni tan sols jets. La llum de la lluna em va permetre observar-los amb precisió durant el seu pas breu»²⁹.

Quant a les explicacions, estic aquí amb Gross: possibles avions o meteors. El fet que la notícia digui que el

testimoni principal havia estat a aviació, no vol dir res. Fent què? A més a més, això no elimina les errades de percepció ni d'altres factors. D'altra banda, digui el que digui, els avions a propulsió eren encara relativament nous.

Cas 13. Perpinyà, 14 d'octubre

Es tracta d'un suposat cas d'aterratge publicat a *L'Indépendant*, però també de manera més resumida en diversos diaris a partir de la notícia de Agence France Presse, segons recull Gross. La notícia publicada pel diari català deia:

«Fins ahir no ens havia estat donat tenir un testimoni afirmatiu del pas dels “plats voladors” a la zona de Perpinyà. No obstant això, ahir a la tarda vam saber que un habitant del districte de Sant Iscle, un home que sembla perfectament equilibrat i digne de fe, el Sr. Damià Figueres, oficial de duanes jubilat, de 56 anys, amb domicili al 27 del carrer de la Garrigola, ens va afirmar que aquest dijous a la nit, cap a les 19.50 hores, havia vist a la carretera, a prop del càmping de la piscina, a la intersecció de la cruïlla amb la carretera de Prada, una gran bola vermella. Llavors va aterrar al mig de la carretera, va sortir un home corpulent, vestit de bus, que després va envoltar el seu aparell i va tornar precipitadament a l'interior després de veure arribar els dos gossos del senyor Figueres. Marxant sense fer cap soroll i sense expulsar tampoc flames, la nau va desaparèixer al cel a una velocitat extraordinària.

El senyor Figueres, que es trobava a una trentena de metres aproximadament de l'esfera, va córrer a casa, a 150 metres del lloc d'aterratge de la màquina, va alertar al seu gendre el senyor Lissoni, xofer al servei del senyor Dot, transportista, i tots dos van anar al lloc però no van trobar ni rastre ni

a terra, ni tan sols al cable elèctric o telefònic que emmarca la cruïlla de camins, delimitant un quadrat a l'interior del qual hauria aterrat la màquina»³⁰.

En la darrera pàgina del diari es publicava la següent fotografia del testimoni (figura 1), amb el peu que també reprodueixo.

De tota la bibliografia posterior que cita Gross, hem de destacar un article d'*OVNI Présence* en el qual es cita que es va veure un meteor lent a tot l'Estat francès amb més de 20 Observacions, així com en altres llocs³¹.

Figura 1. Fotografia del testimoni publicada a *L'Indépendant* amb el peu següent: «El Sr. Damià Figueres indica al nostre fotògraf el lloc on, afirma, va veure aterrar la misteriosa màquina. El senyor Figueres es trobava llavors en el lloc que ocupava en la nostra fotografia un ciclista».

També Jordi Ardanuy es va referir aquest cas l'any 2006³². Després de resumir les diverses fonts citades per Gross i les imprecisions i discordances anota la possibilitat que es tractés d'un frau inspirat en l'observació del meteor. L'entrada web acaba donant la raó a l'afirmació de Gross de l'any 2003 sobre que el més probable és que fos una broma o frau dels periodistes. Pel que sé, avui continua pensant el mateix.

Cas 14. Prada. Meitat d'octubre

El diari *Le Pays d'Auge - Tribune* del 26 d'octubre de 1954³³, va publicar entre diverses notícies d'albiraments, sobretot del 18 d'octubre de 1954, que al Rosselló tenien por dels marciàns, referint un cas de Prada, a la comarca del Conflent:

«L'altre dia, un veí de la vila de Prada al qual dos motociclistes volien demanar informació, va fugir, cridant: "Venen els marciàns". Atrapat pels motociclistes que, per tranquil·litzar-lo, s'havien tret els cascos, el granger va admetre que si hagués tingut una pistola a la mà els hagués mort»³⁴.

El cas està ben clar i desmentit des de l'inici.

Anàlisi general

Dels 14 successos, tots transcorren a la comarca del Rosselló, tret del darrer cas, el dels dos motoristes que succeeix al Conflent. 5 es localitzen al terme de Perpinyà i 3 a Canet, que l'any 1954 tenia escassament 1.850 habitants a l'època (figura 2)

La qualitat de les dades és molt deficient. En 4 casos (28,6%) no tenim cap seguretat sobre la data, una proporció alta. Si malgrat això els agrupem en setmanes (figura 3) s'observa que es concentren en la setmana del 27 de setembre (57,1%).

Figura 2. Situació de les poblacions dels albiraments

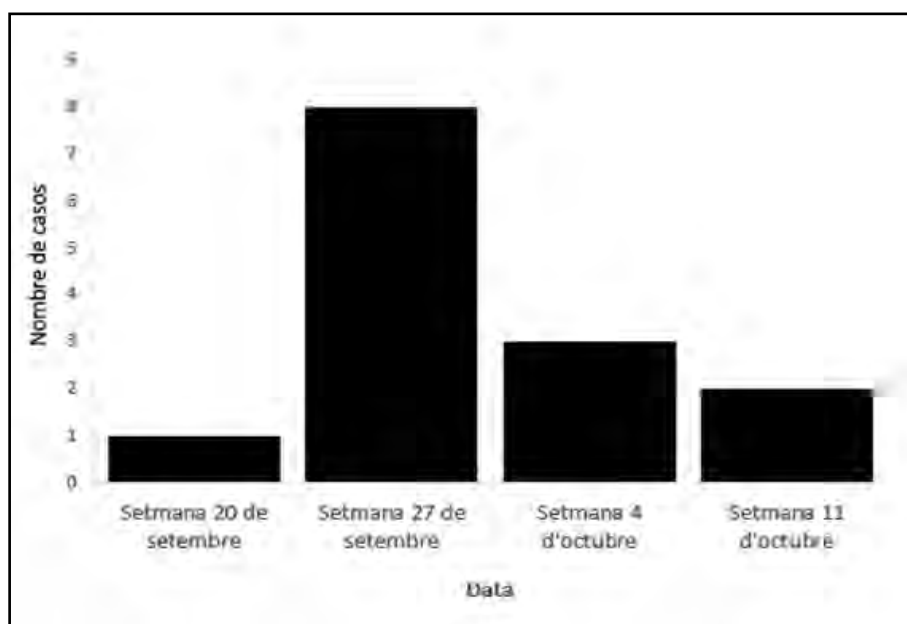

Figura 3. Agrupació de casos per setmana.

Si es compara amb el *flap* a l'Estat francès (figura 4), s'observa que el pic de casos català es produeix una mica abans, fet que, segons em diuen, pot ser degut a un volum molt menor de casos. En qualsevol cas el que sí que es pot afirmar sense por a equivocar-se és que el contagi va ser ràpid.

En 5 casos tampoc l'hora de l'observació (35,7%), malgrat que en dues situacions es pot suposar aproximadament. Amb aquestes dades he elaborat un gràfic (figura 5) que mostra una àmplia franja sense casos que cobreix el matí i el migdia. Evidentment podria ser diferent si coneguéssim l'hora dels albiraments dels quals ens manquen aquestes dades.

Des del meu punt de vista la interpretació del successos es pot resumir de la següent manera. 8 casos corresponen probablement a meteors o elements aeronàutics (57,1%). 4 són probables frauds, malgrat que potser algun podria ser una fabulació involuntària (28,6%). Un d'aquests casos podria ser també una confusió, situació segura en un altre dels esdeveniments (7,1%). Finalment sobre un dels successos no tenim cap dada que jutjar i per tant és un simple apunt estadístic.

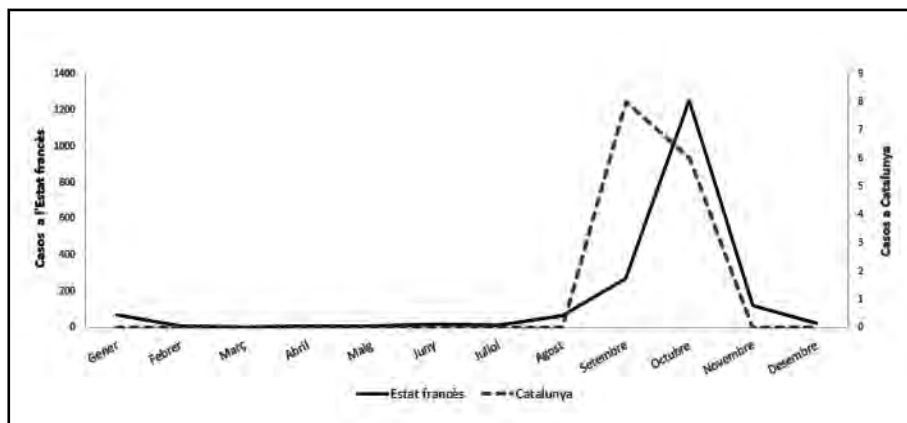

Figura 4. Casos durant l'any 1954 a l'Estat francès i al Rosselló

Conclusió

De tot el que he llegit i resumit en aquest article crec que és prou evident que el *flap* és simplement el resultat de la influència de les notícies sobre els albiraments que provocaven una major atenció o interès en el que es veia al cel; i, d'altra banda, que la premsa es dedicés a recollir i escoltar les narracions. És també molt probable que la premsa fos responsable d'algun frau, o bé que col·laborés publicant sabent la realitat.

Notes

1 H. G. F. «Magònia als núvols de Perpinyà». *Nous Papers d'Ovnis*, núm. 6 (2019), p. 75-80.

2 Patrick Gross. «La vague française de 1954». A: *Ufologie*. patrickgross.org [en línia]. Actualització 20 juny 2020. «<https://ufologie.patrickgross.org/1954>».

3 Les discrepàncies entre la informació sobre els registres implicats entre la base de dades de Patrick Gross i la ufològica catalana són escasses i sense importància.

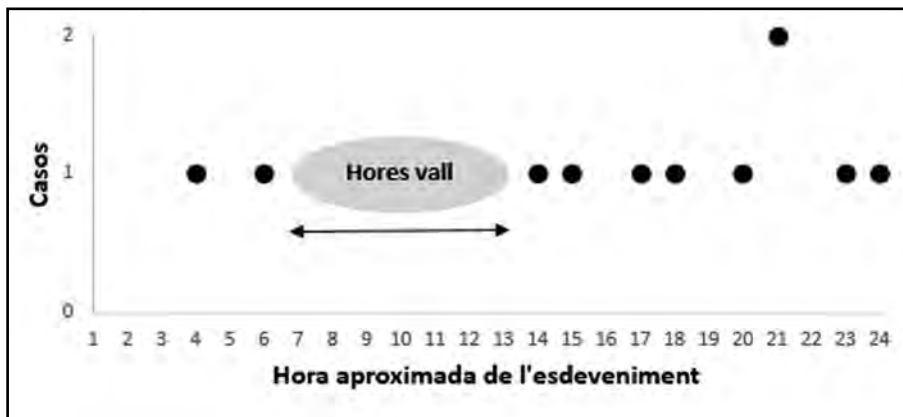

Figura 5. Hores aproximades dels albiraments

- 4 Vicente-Juan Ballester Olmos; Juan Carlos Victorio Uranga. «Los ovnis de diciembre de 1954». A: Academia.edu [en línia]. 2015. Disponible a: <https://www.academia.edu/16786792/LOS_OVNIS_DE_DICIEMBRE_DE_1954>. Consulta: 5 d'abril de 2020.
- 5 «Un “cigare volant” au-dessus de Banyuls-sur-Mer?». *L'Indépendant* (22 de setembre de 1954).
- 6 «Soucoupes et cigares se multiplient dans le ciel de France». *Le Parisien Libéré* (24 de setembre de 1954).
- 7 Gerard Barthel; Jacques Brucker. *La Grande peur martienne ou une enquête sur une année au-dessus de tout soupçon*. Paris: Nouvelles Éditions Rationalistes, 1979, p. 172-173.
- 8 «Des soucoupes, encore des soucoupes, toujours des soucoupes». *Le Journal du Pas-de-calais et de la somme* (2 d'octubre de 1954), p. 8.
- 9 «En France les soucoupes continuent... de voler». *Le Courrier Picard* (2 d'octubre de 1954), p. 1. «Soucoupes volantes cigares et... “cigarillos”». *Le Nouveau Nord Maritime* (2 d'octubre de 1954), p. 3. «La chronique des soucoupes volantes». *Nord Littoral* (2 d'octubre de 1954), p. 8. «Toujours les soucoupes et cigares». *Var-Matin République* (2 d'octubre de 1954). «La chronique des “Soucoupes volantes”». *L'Ardennais* (2 d'octubre).
- 10 «Soucoupes». *Nord-Éclair* (2 d'octubre de 1954), p. 11. «Le “météore” de Suède n'était pas une arme robot ...mais un avion à réaction». *L'Est Républicain* (3 d'octubre de 1954).
- 11 Cito aquí de la versió publicada a Barcelona: Aime Michel. *Los misteriosos platillos volantes*. Barcelona: Pomaire, 1962: p. 126.
- 12 Michel, obra citada, p. 134.
- 13 «Objects lumineux dans le ciel du Roussillon». *Le Courrier Picard* (30 de setembre de 1954), p. 2
- 14 Michel, obra citada, p. 126.
- 15 «Un appareil volant très bizarre aurait été aperçu hier à

15 h. 10». *L'Indépendant* (28 de setembre de 1954).

16 Veure referència de la nota 13.

17 «Les engins mystérieux continuent leur ronde». *Le Nouveau Nord Maritime*, (30 de setembre de 1954), p. 7. «Objets lumineux dans le ciel du Roussillon...». *Nord Littoral*, (30 de setembre), p. 8. «“Cigares” volants et “soucoupes” ont exécuté un véritable carrousel aérien dans le ciel du Dauphiné». *L'Ardennais* (30 de setembre de 1954), p. 6. «Pres de Figeac. Des enfants rencontrent un “Martien” en combinaison rouge». *Paris-Presse* (30 de setembre de 1954), p. 6. «Soucoupes volantes dans tous les ciels de France? *La Voix du Nord* (30 setembre 1954), p. 1.

18 «Les mystérieux engins volants se multiplient». *L'Est Républicain* (1 d'octubre de 1954).

19 «Les soucoupes». *Le Journal du Pas-de-Calais et de la Somme* (1 d'octubre de 1954), p. 8. «Des “soucoupes” dans tous les coins du ciel». *Le Méridional* (1 octobre de 1954). «Les apparitions de “soucoupes volantes” continuent en France». *L'Alsace* (1 octobre 1954). «La chronique des soucoupes et cigares...». *Nord Littoral* (1 d'octubre 1954), p. 8. «Soucoupes, cigares, disques et autres engins évoluent de plus en plus nombreux... (déclarent les témoins)». *Var-Matin-République* (1 d'octubre 1954). «Festival de soucoupes volantes dans le ciel de Pau et aux quatre coins de France». *La Troisième République des Pyrénées* (1 octobre 1954), p. 6. «Soucoupes et cigares volants continuent leurs évolutions dans le ciel de France». *Le Courrier Picard* (1 d'octubre 1954), p. 2. «Soucoupes volantes dans le ciel de France». *Le Nouveau Nord Maritime* (1 d'octubre 1954), p. 5. «Des “soucoupes” larguent des tracts anticomunistes au-dessus de la Tchécoslovaquie». *L'Ardennais*, (1 d'octubre 1954), p. 5. «Nouvelles de Partout». *L'Indépendant du Pas-de-Calais* (1 d'octubre 1954), p. 1.

20 Michel, obra citada, p. 126.

21 Cito la traducció de la xilena Ximena Garcés de Arteche publicada a Barcelona: Jacques Vallée; Janine Vallée.

Fenómenos insólitos del espacio. Barcelona: Pomaire, 1967, p. 279.

22 «Cigares en groupe dans le Haut-Rhin... Et boules de feu en Roussillon». *L'Indépendant* (2 d'octubre de 1954).

23 Font citada.

24 Font citada.

25 Cas 19541004-0055-UDB: «<http://www.ufo-db.com>».

26 «Soucoupes volantes». *Le Havre* (13 d'octubre de 1954), p. 4.

27 Jimmy Guieu. *Black-Out Sur Les Soucoupes Volantes*. París: Fleuve Noir éditeur, 1956.

28 De nou faig la referència de la traducció del número especial de la revista *Flying Saucer Review*, d'octubre novembre de 1966, en aquest cas d'Antoni Ribera Jacques Vallée. «Algunas constantes de los aterizajes de ONIS». A: *Los humanoides*. Barcelona: Pomaire, 1967.

L'edició original es pot baixar encara de <<http://www.ignaciodarnaude.com/ufologia/FSR-SI%201966%20N%201,The%20Humanoids.pdf>>. Consulta: 5 d'abril de 2020.

29 «Passage de sphères sur Perpignan». *L'Indépendant* (12 d'octubre de 1954).

30 «Un Perpignanais affirme avoir vu à 30 mètres de lui un engin étrange manoeuvré par un "scaphandrier"». *L'Indépendant* (16 d'octubre de 1954).

31 G. Barthel; J. Brucker. «Mini-catalogue. La grande peur... version italienne». *OVNI Présence*, núm. 33-34 (desembre de 1985), p. 14-18.

32 Jordi Ardanuy. «L'extraterrestre de Perpinyà del 15 d'octubre de 1954». A: Documentant.net [en línia]. 2006. Actualitzat el 2010. <<http://www.documentant.net/Perpinya1954.htm>>. Consulta: 5 d'abril de 2020.

33 «Chronique interplanétaire???». *Le Pays d'Auge - Tribune*, France (26 d'octubre de 1954), p. 1, 3.

34 Font citada, p. 1.

Una observació de 1967 protagonitzada per persones famoses

An observation from 1967 in which some of the witnesses were famous people

Jordi Ardanuy^{1, 2}

¹ Universitat de Barcelona. ² Centre d'Estudis Interplanetaris.

Resum

Es descriu l'observació d'un fenomen aeri d'escassa raresa. L'interès rau en els testimonis.

Paraules clau

Observacions ovni; 1967; Torroella de Montgrí; Baix Empordà; Catalunya.

Abstract

Observation of an aerial phenomenon of low rarity is described. The interest lies in the witnesses.

Keywords

Ufo sightings; 1967; Torroella de Montgrí; Baix Empordà; Catalonia.

En el món dels ovnis, els casos essencialment són una simbiosi de la intervenció dels enquestadors i els relats dels testimonis. Altrament, hi ha observacions que ens arriben sense mediació de periodistes ni ufòlegs de cap

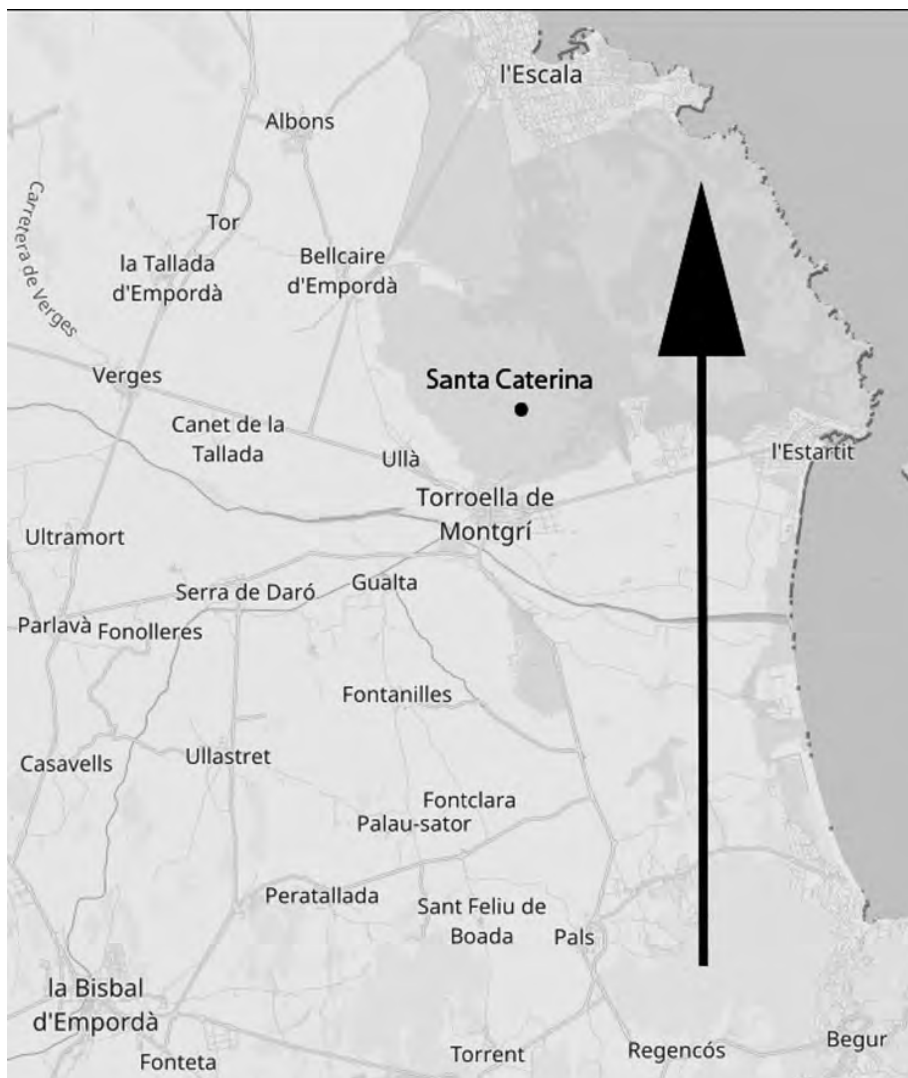

Figura 1. Trajectòria de l'objecte.

tipus. És el cas de correspondència, diaris personals i documents publicats directament per les persones autores o els seus marmessors. Una situació que cau dins d'aquesta tipologia és l'esdeveniment que aquí es descriu, en el qual hi ha persones famoses implicades o, com a mínim, amb una certa trajectòria pública. Naturalment aquest fet no aporta cap valor afegit en termes físics, però si ens pot aportar d'altres tipus d'informació cultural.

Segons el relat que ens ha arribat d'un dels protagonistes, el 27 de gener de 1967, cap a les 3 de la tarda, sent una colla a l'ermita de Santa Caterina, a Torroella de Montgrí, veieren com s'apropava silenciosament un objecte d'una mida similar a la d'un avió. La altitud aparent era també la d'un aeroplà, seguint una trajectòria des de Bagur o Pals, cap a l'Escala (figura 1). La seva forma era cònica, amb la part davantera molt més brillant (figura 2).

La descripció, per si mateixa, no té res d'especial. Tanmateix, resulta interessant saber que l'explicació de l'albirament la va fer l'escriptor, crític literari i escriptor Carles Fages de Climent (1902-1968).

L'autor de d'obres poètiques com *Les bruixes de Llers* (1924) –amb il·lustracions de Salvador Dalí–, *Tamarius i roses* (1925), *Sonets a Maria Clara* (1938), *Poema dels*

Figura 2. Dibuix de Carles Fages de Climent en el qual s'observa la forma cònica de l'objecte.

Tres Reis (1950), *Balada del sabater d'Ordís* (1954), *Sonets* (1979) i *Somni del Cap de Creus* (2003), estava acompanyat d'algunes de les seves amistats: la també escriptora Montserrat Vayreda i de Trullol (1924-2006); la insigne bibliotecària Maria Perxés Santomà (1927-2015); els pintors Joan Sibecas i Cabanyó (1928-1969) i Evarist Vallès i Rovira (1923-1999); i, Rosa Mari [Martí] Roca i la seva parella.

Com a complement a l'article afegim algunes fotografies on apareixen algunes de les persones protagonistes, figures 3, 4, 5, 6 i 7.

Figura 3. D'esquerra a dreta el Carles Fages, el marxant d'art Ismael Planells i els pintors Felip Vilà i Joan Sibecas. Instantània capturada a l'enterrament de Caterina Albert, el gener de 1966 a l'Escala. Font: Arxiu familiar Fages.

Figures 4 i 5. A l'esquerra, Joan Sibecas, Montserrat Vayreda i Carles Fages de Climent a Sant Martí del Corb.

Font: Anna M. Velaz Sicarta. «Montserrat Vayreda i Carles Fages de Climent: apunts sobre una relació literària». *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*, vol. 50 (2019), p. 193-203.

A sota, Joan Sibecas .

Font: Viquipèdia.

Figures 6. A l'esquerra, Fages i Evarist Vallès.

Imatge de procedència desconeguda.

Figura 7, a sota. Convocatòria de taula rodona sobre Carles Fages de Climent i Montserrat Vayreda de l'11 de maig de 2019.

Castelló d'Empúries
Empúries

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Institut d'Estudis de les Illes Balears

CICLE "FAGES DE CLIMENT I ELS SEUS CONTEMPORANIS"

Taula rodona sobre els escriptors

**CARLES FAGES DE CLIMENT
i MONTSERRAT VAYREDA**

Intervindran:

ANNA M. VELAZ, filòloga i presidenta d'ATENEA
LLUÍS LUCERO, poeta i professor
JORDI PLA, curador de l'obra fagesiana
i **JOAN FERRERÓS**, curador de l'obra fagesiana (moderador)

DISSABTE 11 DE MAIG DE 2019
A les 19 h, a la **Sala Gòtica de l'Ajuntament de Castelló d'Empúries**

MUSEU HISTÒRIA
MEDIEVAL
DE CASTELLÓ D'EMPÚRIES

www.castellonci.cat
www.castellonci.com

AJUNTAMENT DE
CASTELLÓ D'EMPÚRIES

OVNIs a Catalunya durant 2020

UFO sightings in Catalonia (2020)

Jordi Ardanuy^{1,2}

1 Universitat de Barcelona. 2 Centre d'Estudis Interplanetaris

Resum

Aquest article resumeix la informació bàsica de les 15 observacions d'ovnis recopilades per CEI l'any 2020 a nivell nacional. El grup més gran correspon al mes d'abril, durant el confinament. A diferència de l'any anterior, predominen els casos nocturns. La major part de les observacions tenen una explicació senzilla. El treball també analitza algunes fonts d'informació que no es poden considerar en termes estadístics.

Paraules clau

Estadístiques, 2020, Catalunya

Abstract

This paper summarizes the basic information of 15 UFO sightings collected by CEI in 2020 at the national level. The largest group corresponds to the month of April, during lockdown. Unlike the previous year, nocturnal sightings predominate. They have an easy explanation. The paper also analyses some sources of information that are unable to be considered in statistical terms.

Keywords

Statistics, 2020, Catalonia

Introducció

Durant l'any 2020 s'han recollit 15 casos d'observacions d'ovnis en tot el territori nacional, una mica més que l'any anterior (figura 1), però per sota de la mitjana de 16,2 durant la dècada, segons els registres actuals.

La major part de les observacions es concentren a l'abril (53,3 %) en ple confinament on, pel que sembla, les persones s'entretienien més temps mirant el cel nocturn del que és habitual. El fenomen social fou prou important per tal que les pàgines digitals de *La Vanguardia* es fessin ressò de múltiples observacions, no només catalanes, sinó també estrangeres, especialment d'Espanya i d'Iberoamèrica¹. De fet aquest mitjà animà els lectors a descriure les seves experiències i enviar les fotografies capturades.

Aquest pic de casos en situació de confinament també s'ha donat en d'altres llocs del planeta com ara Flandes i Canadà, com ha reflectit la premsa².

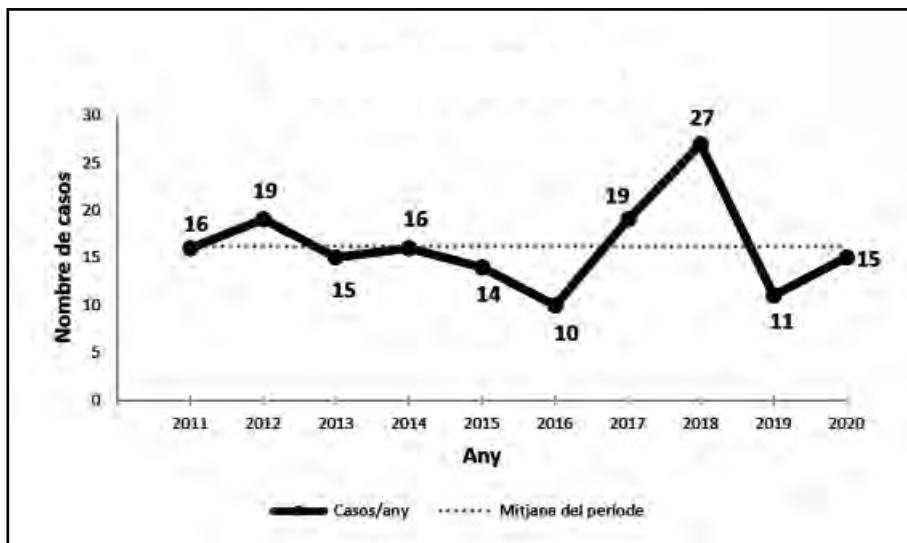

Figura 1. Distribució anual de casos de la dècada.

Distribució de casos

Ja s'ha assenyalat que durant el mes d'abril es produïren una mica més de la meitat de les observacions, mentre que les d'altres es van repartir en d'altres mesos, amb el març amb dos esdeveniments (figura 2). 11 dels casos (73,3 %) corresponen a hores nocturnes i la resta diürnes. De 13 casos es coneix la data exacta. El dia de la setmana amb més observacions registrades és el dijous (figura 3).

Quant a la distribució geogràfica, en alguns casos l'observació es va produir des de més d'una comarca alhora, cosa que no ha d'estranyar, per exemple, per a estímuls astronòmics com estrelles i planetes, alguns meteors,... Per això la suma total de 22 és superior al de casos. La taula 1 resumeix aquestes dades, amb un predomini de zones densament poblades com el Barcelonès (40,0 % de les observacions) i el Baix Llobregat (26,7 %).

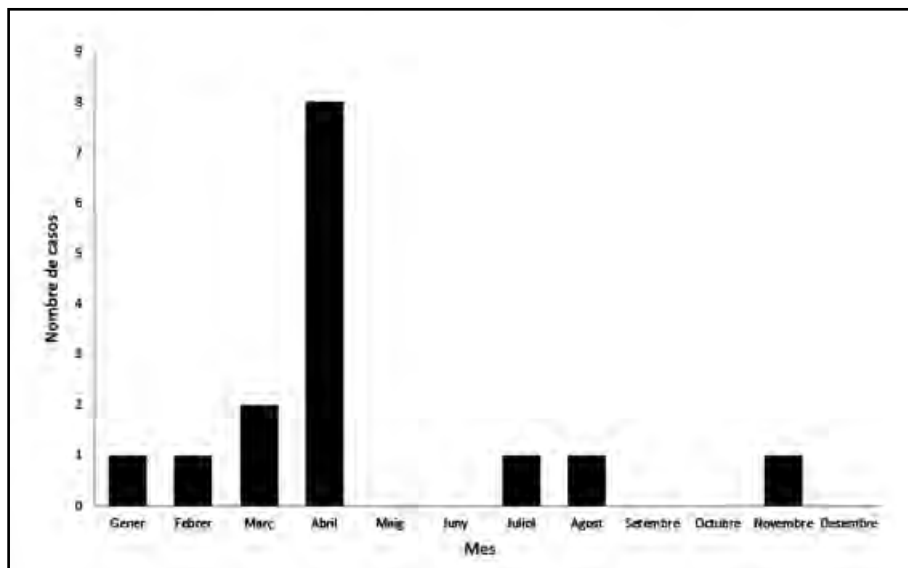

Figura 2. Distribució de casos per mesos durant l'any 2020.

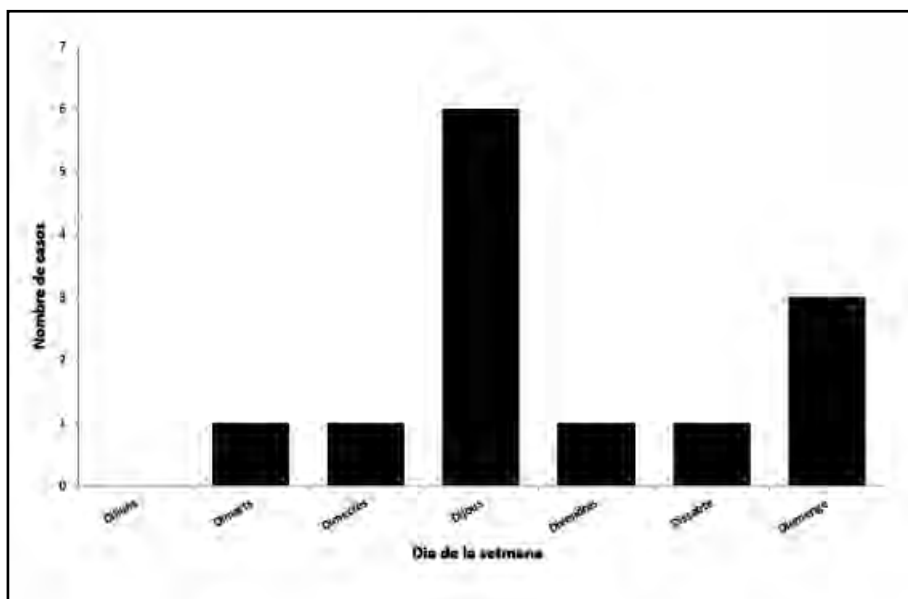

Figura 3. Distribució de casos per dia de la setmana durant l'any 2020.

Taula 1. Distribució de casos per comarques

Comarca	Nombre de casos	% casos
Barcelonès	6	40,0%
Baix Llobregat	4	26,7%
Bages	2	13,3%
Rosselló	2	13,3%
Vallès Occidental	2	13,3%
Alt Empordà	1	6,7%
Alt Penedès	1	6,7%
Garraf	1	6,7%
Maresme	1	6,7%
Tarragonès	1	6,7%
Vallès Oriental	1	6,7%

Si ens referim a les possibles explicacions, planetes, estrelles i meteors constitueixen un terç de les observacions. El trànsit aeri convencional mal interpretat, així com d'altres artefactes com globus, drons i satèl·lits implica un 27 %. Dos casos poden atribuir-se a frauds i mistificacions. La taula 2 desglossa les dades.

Taula 2. Distribució de casos segons l'explicació proposada

Possible explicació	Nombre de casos	% casos
Planetes i estrelles	4	26,7%
Trànsit aeri convencional, globus i drons	3	20,0%
Fraus i mistificacions	2	13,3%
Aus	1	6,7%
Bengales i coets	1	6,7%
Meteors	1	6,7%
Satèl·lits	1	6,7%
Sense identificar	1	6,7%

8 de les observacions han aparegut en algun mitjà de comunicació en línia –no ens consta en paper–. En 7 casos s'enregistraren vídeos i en 2 fotografies, cosa que implica un 60 % del total amb imatges.

La dècada 2010-2020

El volum de casos durant aquests 10 anys, segons el recompte actual és de 162, un 50% més que en la dècada passada, que al seu torn també havia estat una mica superior a la darrera del segle XX. Si s'ha de trobar una causa, l'impacte de la fotografia i el vídeo digital junt amb la facilitat per a fer públic imatges són al darrere d'aquest augment estadístic de les observacions. De fet, per aquest motiu, no s'han comptabilitzant aquelles que procedeixen de llocs web on els casos recollits per una persona o un grup es compten per dotzenes i la

mera observació de les imatges mostra qualsevol cosa menys un no identificat. En el cas de les diürnes, quan estan enfocades, es distingeixen núvols, insectes, aus, artefactes òptics i rarament alguna cosa més «sofisticada» com globus o drons. En el cas de les nocturnes: meteors, satèl·lits, estímuls astronòmics, trànsit aeri, etc.

Un parell de situacions com la descrita són les pàgines a Youtube de Manuel Luis Tatjé (<www.youtube.com/c/ManuelLuisTatj%C3%A9juny48>) o la de Siroriant (<www.youtube.com/user/siroriant>). La gran majoria es concentren a les immediacions de Montserrat, al Baix Llobregat, al Bages i en algun cas a l'Anoia, però hi ha també algun succés al Cadí i a Espanya. Naturalment aquesta absoluta predominança de successos a l'entorn del massís no és casual, sinó que està associada a les mistificacions ufològiques sobre aquest massís i els moviments religiosos de la Nova Era.

En el primer dels reculls que hem esmentat, es tracta en la seva major part de vídeos que mostren fotografies diürnes. En el segon cas hi ha la presència d'algun vídeo diürn, però la major part han estat capturats amb un visor nocturn amb cert desenfocament. Malgrat això, no es fa difícil intuir fàcilment de què es tracta en la immensa majoria de casos. Per entendre l'impacte estadístic de considerar aquest casos indiquem que en el primer cas es recullen 41 enregistraments en total, 40 de la dècada passada i 1 el 2011. En el segon 3 del 2010 i 171! d'aquesta dècada, destacant els 67 de 2016. Si considerem els 162 del nostre recompte estadístic entre 2011 i 2020, incloure els d'aquestes dues pàgines implicaria doblar la xifra, gairebé tots concentrats en un parell de comarques al voltant de Montserrat. Per tant només s'han considerat aquest tipus de casos quan han estat citats o analitzats en algun tipus de publicació.

Notes

1 «¿Has visto esta misteriosa luz?» *La Vanguardia* [en línia]. 4 d'abril de 2020.< <https://www.lavanguardia.com/participacion/retos/20200404/48302620480/misteriosa-luz-enigma-satelites-starlink-elon-musk.html?fbclid>

=lwAR2NeKpAuSIOne2CdT8_eGe1rLGCG0R56QkPxlc4_uMSIQNNtXdo3itgAJJo».

«Alud de testimonios sobre la luz misteriosa: ¿Es el Proyecto Loon? ¿O tan solo la ISS?». *La Vanguardia* [en línia]. 5 d'abril de 2020. Actualització: 17 d'abril de 2020. <<https://www.lavanguardia.com/participacion/retos/20200405/48325711325/testimonios-imagenes-avistamientos-luz-misteriosa-proyecto-loon-google.html>>. Darrera consulta: 1 de desembre de 2020.

2 Alguns pocs exemples: Carles Ayats. «Quaranta anys després de la pilota de rugbi del Pení». *Empordà* [en línia]. 13 d'abril de 2020. <<https://www.emporda.info/opinio/2020/04/14/quaranta-anys-despres-pilota-rugbi/463027.html>>. Te-Ping Chen. «UFO Spotting Has Replaced Bird Watching as Pandemic Obsession». *The Wall Street Journal* [en línia]. 1 de setembre de 2020. <<https://www.wsj.com/articles/ufo-spotting-has-replaced-bird-watching-as-pandemic-obsession-11598986541>>. Eric Betz. «Reports of Rising UFO Sightings are Greatly Exaggerated». *Discover* [en línia]. 3 octubre de 2020. <<https://www.discovermagazine.com/the-sciences/reports-of-rising-ufo-sightings-are-greatly-exaggerated>>. Tera Camus. «More UFO Sightings Since Start of Pandemic». *The Independent* [en línia]. 20 de novembre de 2020. <<https://theindependent.ca/2020/11/20/more-ufo-sightings-since-start-of-pandemic>>. James Crisp. «Coronavirus to blame for record number of UFO sightings in Belgium». *The Telegraph* [en línia]. 2 d'abril de 2020. <<https://www.telegraph.co.uk/news/2020/04/02/coronavirus-blame-record-number-ufo-sightings-belgium>>. «241 signalements d'OVNI en Belgique après le lancement de satellites de SpaceX». *Le Soir* [en línia]. 22 d'abril de 2020. <<https://www.lesoir.be/296260/article/2020-04-22/241-signalements-dovni-en-belgique-apres-le-lancement-de-satellites-de-spacex>>. Darrera consulta: 1 de desembre de 2020.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Dos deixants d'avions provoquen moltes especulacions

Two airplane contrails bring about much speculation

El Consorci del Delta del Llobregat va publicar el 15 de gener al matí al seu perfil de Twitter quatre fotografies de dos “projectils amb flames” que havien sobrevolat “a gran alçada” el Prat de Llobregat en “direcció sud” el dia abans a les sis de la tarda.

La publicació, que de ben segur no hagués generat tant de rebombori si no fos per la greu explosió del 14 de gener a la Petroquímica de Tarragona, ocasionà un important debat a la Xarxa, amb especulacions pel fet que la direcció fos cap al sud, com si es tractessin de dos projectils que es desplaressin cap al Camp de Tarragona. L'autor de les imatges, Jaume Bartra, va explicar que havia capturat les imatges entre les 18.00 h i les 18.15 h, és a dir, abans que tingués lloc l'explosió. Per la proximitat horària dels dos esdeveniments, s'especulà sobre una possible vinculació amb l'accident de la petroquímica de Tarragona.

Curiosament, a l'inici, es plantejava que els objectes haguessin estat fruit de l'explosió i haguessin solcat el cel fins al Delta de Llobregat, cosa que implicaria que haguessin “volat” durant uns 80 km...

Les xarxes socials també especularen amb el fet que els dos “projectils” estiguessin vinculats amb l'origen de l'explosió a un edifici de Torreforta, en el qual va morir un veí.

De fet, aquest accident es degué, segons la informació periodística, a una planxa metàl·lica que per efecte de l'explosió a la petroquímica es va propulsar durant dos quilòmetres fins a impactar amb l'edifici.

Per la seva banda, Tomàs Molina, meteoròleg de TV 3, explicà que es tractava simplement de dos avions volant a alçades diferents. Els deixants de condensació i il·luminats pel sol quan es posa provoquen el color vermellós fosc.

Una de les imatges dels deixants.

Font: Jaume Bartra. Consorci del Delta del Llobregat.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Ovni vist des de la Zona Franca de Barcelona

UFO seen from the Zona Franca in Barcelona

Un jove de Mataró anomenat Alberto de Mataró va capturar un vídeo que es correspondria amb la seva observació realitzada mentre es trobava treballant amb un company a la Zona Franca del Port de Barcelona.

Segons el seu testimoni veieren una llum brillant al cel. Soltadament aquesta va començar a perdre altura a gran velocitat. Posteriorment va arribar una segona llum, aparentment més petita, que es situà a sota de la primera, de manera que s'acabà acoblant a ella.

La data concreta del fet és indeterminada, però cal situar-lo al febrer o, com a molt, al gener.

Referència

«Estas son las imágenes del OVNI de Barcelona». *Los40.com* [en línia], 24 de febrer de 2020. < https://los40.com/los40/2020/02/24/andaya/1582541973_420841.html >. Darrera consulta: 1 de desembre de 2020.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Cadena de llums mòbils sobre Catalunya

Chain of moving lights over Catalonia

El dijous 5 de març nombroses persones van veure una cadena de llums en moviment sobre el cel del Barcelonès, Baix Ebre, Baix Llobregat, Baix Penedès, el Garraf, el Maresme, el Vallès Occidental i Oriental, i d'altres comarques catalanes; però també des del País Valencià. Els i les testimonis situaren la seva observació sobre les 20.00 hores aproximadament.

Pel que sembla es tractà de satèl·lits Starlink, una constel·lació de dispositius de telecomunicacions construïda per la companyia nord-americana SpaceX per a proporcionar accés a Internet. La constel·lació constarà de milers de petits aparells que es mouran en una òrbita baixa.

Els dos primers aparells de prova es van llançar el febrer de 2018. Un segon conjunt de 60 unitats es posaren en òrbita el 24 de maig de 2019. A aquest llançament massiu l'han seguit fins ara 4 més.

Des del primer moment han sovintejat les crítiques d'astrònoms que veuen com la gran quantitat de satèl·lits perjudica la qualitat de les seves observacions. La companyia ha assegurat que dotarà les unitats d'un recobriment especial a la cara inferior perquè reflecteixin menys la llum. En qualsevol cas, després del llançament inicial els satèl·lits augmenten l'altitud de la seva òrbita, per la qual cosa tendeix a disminuir la brillantor quan

passen els dies. Les posicions precises i la magnitud aparent es poden conèixer a través de <Heavens-above.com> configurant-ne la ubicació.

Les observacions espontànies d'Starlinks han originat que s'hagi parlat d'ovnis en diverses ocasions, com aquesta recent que ha comptat amb l'efecte crida de testimonis de *La Vanguardia*.

Referències:

«¿Hubo una lluvia de satélites Starlink sobre el cielo de Barcelona?». *La Vanguardia* [en línia]. 6 de març de 2020. Actualització: 13 de març de 2020. «<https://www.lavanguardia.com/participacion/cartas/20200306/473983406324/satelites-starlink-space-x-elon-musk-avistamientos-cielo-noche-barcelona.html>». última consulta: 1 de desembre de 2020.

Imatge d'una cadena de satèl·lits Starlink capturada per l'astrònom James Whitney Young el novembre de 2019.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Una notícia d'un fenomen aeri a Manresa el 1921

News of an aerial phenomenon in Manresa in 1921

En una notícia procedent del *Daily Courier* de Connellsville, Pennsilvània, publicada el 3 de novembre de 1921, es parla de la presència al cels manresans d'un cos lluminós descrit com un «meteor rectangular».

La breu ressenya periodística indica que el singular fenomen s'observà després d'una tempesta sobre la capital del Bages:

«Un gran cos rectangular lluminós creuà el firmament de nord a est a gran velocitat tremenda. El seguia una cua lluminosa de la qual queien el que semblaven espurnes. Es creu que fou un meteor».

La notícia també aparegué almenys en un diari espanyol. Llegim en un rotatiu de Sòria:

«Comuniquen de Barcelona que abans d'ahir s'observà a Manresa un curiós fenomen atmosfèric, que es produí després d'una violenta tempesta. Un cos lluminós, de mida gran i forma romboïdal, creuà l'espai en direcció Nord a Est, movent-se a una velocitat extraordinària i a considerable altitud. A aquest cos el seguia una cua lluminosa, semblant

a la dels cometes i de la qual se'n desprenien espurnes.

La creença general és que es tracta d'un bòlid, si bé fins ara no s'ha tingut notícia que hagi caigut a cap lloc.

La gent diu: Senyal de guerra».

La forma descrita és evidentment molt estranya per raons aerodinàmiques i no és descartable algun fenomen òptic que en modifiqués l'observació.

També té interès la diferència de temps entre la publicació en el diari espanyol i el dels Estats Units.

Observem finalment que malgrat situar-nos l'any 1921 es menciona encara l'antiga creença d'interpretar els fenòmens aeris singulars com a un possible mal presagi.

Referències:

«Curioso fenómeno atmosférico». *Noticiero de Soria* (16 juny 1921), p. 2.

«Rectangular meteor seen». *The Daily Courier* (3 novembre 1921).

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

La Vanguardia i l'estranya llum

La Vanguardia and the odd light

El diari *La Vanguardia*, en la seva versió digital, va llançar el 4 d'abril un repte al seus lectors aprofitant el fet del confinament pel Covid19 i algunes llums que s'estaven veient al cel de Catalunya i del País Valencià. El rotatiu va publicar algunes de les respostes obtingudes.

En un article del dia 5, actualitzat el 6 assenyalava, evidentment amb exageració, que s'estava convertint en «el gran misteri de l'època de confinament de la pandèmia de la Covid-19» i que podria tenir una explicació relacionada amb la cobertura d'Internet. En aquest sentit es pregunta la persona autora no identificada si té a veure amb el Projecte Loon, com alguns astrònoms haurien apuntat (globus d'heli a gran altitud per a una xarxa 5G) malgrat que indiquen que hi ha altres hipòtesis, com l'Estació Espacial Internacional (ISS), o els satèl·lits Starlink que ja havien estat aparentment responsables d'algunes observacions singulars darrerament.

Un dels testimonis recollits per l'article és el de Glòria Lloveras. Segons el seu relat la nit del divendres 3 d'abril, trobant-se a Camallera, a l'Alt Empordà, entre dos i tres quarts de deu de la nit, van veure una gran resplendor des de dins de casa seva i van eixir de seguida al jardí. Llavors veieren com «una gran bola de llum vermella que donava la impressió que era molt a prop» a sobre nostre». «S'anà allunyant i allargant-se fins convertir-se

en una mena d'estel que també acabà desapareixent a l'horitzó. Anava en direcció sud-est. Hem cercat i es veu que ningú més ho va veure. Finalment ho hem trobat al vostre diari».

Un altre testimoni, Fabián Cukier, comentava que la nit del 4 d'abril, a Barcelona estant, ell i d'altres testimonis havien vist «la llum». La comparaven amb una estrella, però molt més lluminosa i aparentment propera. I afegia que el «seu moviment acompanyava el de la resta de les estrelles, o sigui, gairebé res». Al cap de 30 o 40 minuts ja s'havia amagat darrere dels edificis.

Cristóbal Ordóñez, des de Sabadell, al Vallès Occidental, descrivia el seu relat de l'observació també de la nit del dia 3:

«[El] que vam veure nosaltres no s'ajusta al que posen els vídeos d'altres lectors, ni tampoc l'hora, però veient la raresa de tot això no tinc ni idea de si ni tan sols té alguna cosa a veure, però és igualment curiós.

El tema és que estàvem fent una barbacoa al pati del nostre habitatge a Sabadell per sopar i eren sobre les 21 h, quan albirem una mena de bola de foc que va travessar el firmament per sobre nostre.

Era massa gran com per ser un avió, tampoc [un] helicòpter, i no era cap estrella. Podria ser un dron? La veritat és que no tenia pinta, però jutgin vostès mateixos. Adjunto vídeo que vam gravar amb el mòbil. La forma de l'objecte era tipus bola de foc, i això és el que ens va cridar l'atenció».

Anabel González, des de Sant Boi, al baix Llobregat, informava que cap a les 10 de la nit va sortir amb la seva parella al pati de la seva finca i van poder observar al cel una llum amb varietats de color, intensitats i grandària. Ràpidament van fer fotos algunes de les quals apareixien a l'article.

Rubén Dario, des de Tarragona, també compartia una fotografia presa el 3 d'abril de «la misteriosa llum».

Algú que signa com Gilmet Hermes feia saber que enregistrà diversos vídeos desde Can Vidalet, a l'Hospitalet de Llobregat. Es tracta, segons aquest testimoni, d'un «[o]becte d'energia neta [que] sobrevola l'Hospitalet direcció a l'aeroport del Prat». En aquest cas no hi havia material gràfic penjat...

Tània Serrano, aportava un vídeo filmat el dia següent des de Castelldefels, passats dos quarts d'onze de la nit. Afegia que no s'escoltava cap soroll i que «es veia brillar molt al cel» i que a les dotze ja no era visible. També assenyalava que «Diuen que pot ser un efecte del mòbil (però la lluna si la graves no gira). L'efecte d'ampliar sí que ho fa el mòbil, també diuen que pot ser Venus (i tota la resta de teories)».

L'escrit de *La Vanguardia* inclou diverses referències estrangeres (Argentina, l'Equador i Espanya). Finalment acaba amb unes explicacions d'Ángel Molina, concloent que molt del material penjat es correspon amb Venus, visible després del vespre mirant en direcció oest, ja que va darrere del Sol. Aquest astrònom aficionat recorda que a l'hivern, un altre objecte que sovint «es confon amb suposades naus extraterrestres en vídeos com aquests és l'estrella Sírius». També assenyalava que molts dels efectes de les gravacions es deuen a les errades durant l'enfocament de la càmera d'un objecte que es troba massa lluny.

D'altra banda, les formes anulars en moviment, són un tipus d'aberració òptica esfèrica que es donen segons la ubicació i la mida relativa de l'objecte que s'intenta registrar, del zoom i de la qualitat de la lent.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

OVNI sobre Gavà

UFO over Gavà

Segons *Gava.info* alguns veïns de Gavà observaren un OVNI cap a les 11 hores del 29 d'abril en aquesta població del Baix Llobregat i rodalies.

Els testimonis asseguraven haver vist aquest objecte moure's pels cels de Gavà i Viladecans, desplaçant-se amb rapidesa cap al port de Barcelona i Montjuïc. Els que veieren l'objecte destacaren que volava molt alt i es movia a grans distàncies.

Consideraven, sempre segons l'informatiu, que no era un globus perquè es traslladava lateralment d'una zona a una altra. Igualment mantenien que no tenia aspecte d'un típic vehicle aeri no tripulat. Un testimoni assenyalà que «era bastant gros i difícilment es pot gestionar un dron des de Gavà fins a Barcelona. També caldria tenir en compte que està prohibit fer volar un dron a menys de 8 quilòmetres d'un aeroport».

El vídeo fou enregistrat per en Joan, veí de l'edifici del Mercadona, al barri de Can Ribes. Era un globus?

Referències:

«VÍDEO: Avistamiento de un ovni en Gavà y Viladecans». *Gava.info* (en línia). 30 d'abril de 2020.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Llum vermella sobre el cel de Vilanova de Raò

Red light on the sky of Vilanova de Raò

OVNI66 ha publicat una observació d'un no identificat ocorreguda el diumenge 2 d'agost a Vilanova de Raò a les 21.31, hora local. La informació procedeix d'un formulari en línia.

Segons el seu relat, l'informant no identificat era a casa d'un amic, al costat del supermercat Casino, quan aquest va veure una llum vermella incandescent al cel i immediatament li va assenyalar, de manera que també va poder-la contemplar, així com la seva filla. Es movia en direcció nord-est, Perpinyà – Salelles, seguint una trajectòria recta formant un angle d'uns 30° amb moviments lleugerament a sacsejades. Al damunt s'hi veia com un lleuger fum negre que va romandre durant uns instants quan la llum va desaparèixer. L'observació va durar només uns 10 o 15 segons, sense temps de fer una fotografia. No es va sentir cap soroll.

El testimoni anònim, que només va deixar un correu electrònic i no havia contestat a les preguntes d'OVNI/66, va indicar que no es podia tractar ni d'un avió ni d'un helicòpter. El cel estava lleugerament ennuvolat i feia una mica de vent.

Pascal Guillaumes, propietari de la pàgina web, assenyala que la descripció, malgrat ésser succinta, recorda la d'una bengala o un coet pirotècnic, cosa que explicaria la persistència del fum en extingir-se la llum. Aquesta

hipòtesi seria força compatible amb la duració, la trajectòria contra el vent que bufava de nord-oest, amb ratxes fortes i la desaparició sobtada.

Guillaumes recordava que la persona testimoni, en el seu relat, considerava que no podia ser un avió o un helicòpter, cosa a la qual caldria sumar les llanternes xineses, globus o qualsevol objecte sense propulsió pròpia, degut a la direcció del vent que era contrària, de nord-oest a sud-est, a 24 km/h amb ratxes del doble de velocitat.

Referències:

Pascal Guillaumes. «02/08/2020-Villeneuve-de-la-Raho: lumière rouge avec fumée noire». OVNI66 [en línia]. 6 d'agost de 2020. <<http://ovni66.canalblog.com/archives/2020/08/06>>.

Seleccions del Bloc del CEI (2020)

Llum estranya a Talteüll

Odd light over Talteüll

OVNI66 va publicar informació sobre una observació produïda el dimecres 29 de juliol a les 21.45 hores. Les dades les va rebre Pascal Guillaumes el 7 d'agost a través del seu formulari en línia.

Segons el registre publicat, l'albirament durà uns 4 minuts i els testimonis foren 2 persones, l'informador, de 35 anys, i el seu pare de 65. Pel que es dedueix, ambdós es trobaven al jardí de casa del primer, dins de la població. Una part del succés fou enregistrat amb un mòbil.

Segons la descripció es tractà d'una llum blava intermitent, més intensa que la de l'estació espacial internacional. A l'inici, l'observador de més edat veié sobre les muntanyes dels voltants de Talteüll i procedent del nord, una llum blava que parpellejava. Aparentment es posà sobre la muntanya i després reprengué el vol, moment en el qual es començà a gravar el vídeo, on la llum apareix blanca, en lloc de blava.

La llum es traslladava d'esquerra a dreta parpellejant amb una freqüència de 0,5 Hz fins

que es produí un canvi passant de dreta a esquerra amb molta rapidesa i després desapareixent. En cap moment se sentí cap soroll.

L'anàlisi detallat realitzat sobre el vídeo, així com d'altres detalls porten a Guillaumes a suposar que es tracta d'un llum estroboscòpic incorporat a un dron. Aquesta hipòtesi és compatible amb tots els aspectes de l'observació com ara els moviments, la freqüència lluminosa enregistrada i l'absència de navegació aèria a la zona.

Referències:

Pascal Guillaumes. «29/07/2020 - Lumière étrange à Tautavel». OVNI66 [en línia]. 18 d'agost de 2020. <<http://ovni66.canalblog.com/archives/2020/08/18>>.

Fa 110 anys

El misteri del disc de metall segueix sense resoldre's

Portland, 17 de juliol. Encara no s'ha resolt el misteri del disc de metall, de 10 polzades de diàmetre que gairebé va colpejar una dona de Peaks Island, el dimarts 12 a la nit, quan va caure del cel sobre la gespa de Vil·la Belcouri, a Seashore Island, que pertany a la senyoreta Maude LeReau.

Després d'un minuciós examen dimecres a la tarda, el coronel George E. Fogg va declarar que està convençut que l'objecte no és part d'un projectil disparat dimarts des d'un dels canons de 12 polzades a Fort Levett. No obstant això, com una qüestió de rutina, el coronel Fogg ha enviat el disc a la Seu del Departament d'Artilleria del Primer Regiment de Boston demanant que sigui inspeccionat.

Una altra explicació que s'ofereix és que el disc podria ser part d'un motor d'avió llançat des d'un caça de l'Exèrcit que va aterrar a l'aeroport de Portland dimarts a la tarda per solucionar un problema del motor. Però aquesta història es nega emfàticament.

El disc va impactar a la xemeneia de la caseta de camp de la senyoreta LeBeau, va caure del sostre i va colpejar la gespa a un peu de distància de la senyoreta Lilliam Poole

d'Evanston, Illa, que estava asseguda als graons de l'entrada. Després va rodar per la gespa i la senyoreta Morgan, l'amfitriona, va recollir un tros de l'objecte de terra i es cremà els dits.

L'objecte misteriós és un disc pla amb una vora d'un quart de polzada de gruix. Un dels cantons estava masegat, aparentment per l'impacte amb la xemeneia, i hi ha una petita barra de metall al centre. El coronel Fogg va assenyalar que no s'assembla ni a l'anell base ni a la banda giratòria d'un projectil i no podria haver-se disparat des de cap dels grans canons del port.

El quasi accident va ocórrer al voltant de les 5 de la tarda i el coronel Fogg també va dir que cap dels canons de Fort Levett, a l'illa de Cushing, davant de Vil·la Belcourt, va ser disparat fins a les 7 de la tarda. Les úniques armes que van ser utilitzades a les 5 eren a Fort Williams, els seus trets apuntaven directament a la mar i els projectils no podien aterrar prop de Peaks Island, segons va declarar el coronel.

«Mystery of metal disk remains unsolved».
Western Daily Press, 19 d'agost de 1910.

Fa 70 anys

S'ha vist un plat volador

Segons informació recollida pel cobrador del Banc Hispano-Americà, senyor Joaquín Ferrer Font, el qual ens l'ha transmès amb les naturals reserves, sembla ser que el dia 4, a les nou i cinc minuts del matí uns electricistes de la Societat Indústries Coromina van presenciar el pas pel firmament, des del final del carrer Girona, d'un objecte allargat que deixava anar reflexos metàl·lics de color blanc-acerat. Aquest objecte seguia la direcció sud-est nord-oest, i només va ser visible durant un o dos segons en donar-li el sol de ple.

No ha estat precisada l'altitud a la qual navegava, encara que sembla ser que era molt elevada. Segons dades recollides, es movia a gran velocitat i era molt semblant a un V-2 per la seva forma. En un curt espai del recorregut per l'enginy volant, es va produir una lleu estela de fum blanc, deixant que no s'ha precisat si era degut a la condensació de vapor d'aire de l'atmosfera o a gasos emesos pel platet en qüestió. L'esmentat deixant es va dissipar al cap d'uns trenta segons.

Com suposaran els nostres lectors, semblant informació la donem a títol purament informatiu, sense que amb això vulguem

donar al fet ressenyat un abast més gran, atès allò que té en si mateix de problemàtic l'esdeveniment, puix que res és possible assegurar massa concretament per la rapidesa amb la qual es desenvolupa el pas d'aquests plats voladors, l'existència real dels quals és tan discutida.

«Se ha visto un platillo volante». *Los Sitios*, 6 d'agost de 1950, p. 3.

Fa 60 anys

Un estrany aparell va creuar ahir el cel de Mallorca

Informació del delegat a les Balears de la Societat astronòmica d'Espanya

Palma de Mallorca, 23. El delegat de la Societat Astronòmica d'Espanya senyor Ramon Compte Porta ha fet públic que ahir, entre les 9,33 i les 9,35 va creuar a 40 graus d'altitud desapareixent als 30 graus, de manera que va recórrer un arc de 110 graus, un estrany aparell de forma triangular, lleugerament isòsceles, aparentment pla, de color blanc, però no brillant. Girava oscil·lant sobre si mateix, sense desviar-se de la seva trajectòria. La mida aparent era d'uns 8 minuts d'arc, o sigui, com una quarta part de la Lluna plena observada a simple vista.

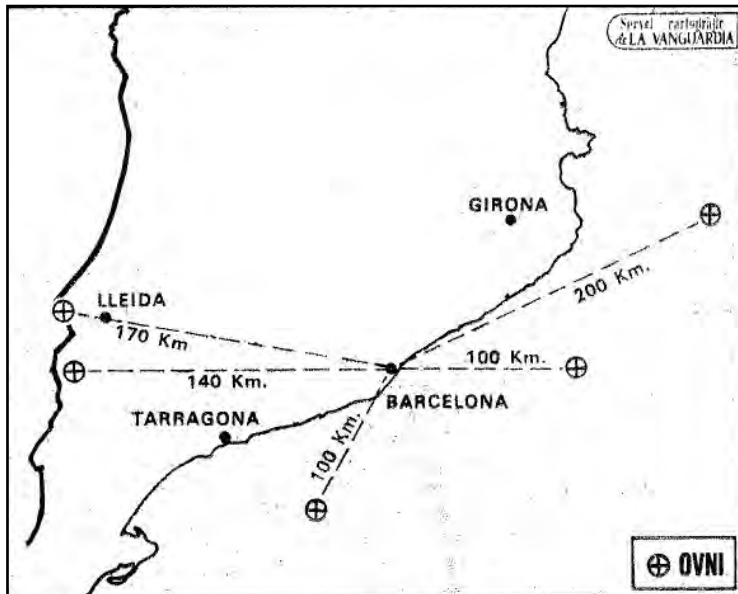
Es descarta que pugui ser la nau espacial russa, doncs la seva trajectòria era est sud-est a oest nord-oest.

La velocitat i altura constants, sense soroll, ni deixant, esvaeix la possibilitat que es tractés d'un avió a reacció o d'un globus sonda. Mancheta.

«Un extraño aparato cruzó ayer el cielo de Mallorca». *Noticiero Universal*, 23 de maig de 1960, p. 3.

Fa 40 anys

Ovnis sobre Catalunya

La localització geogràfica dels cinc «ovnis» que el passat dia 11 «van interceptar» a d'altres tants avions que es trobaven dins del sector aeri controlat pel Centre de Barcelona -fet sobre el qual informàvem en la nostra anterior edició- ha estat possible gràcies a les dades oficials a les quals *La Vanguardia* ha tingut accés. L'avió d'Iberia Barcelona-Atenes, vol 350, va veure un dels objectes no identificats a 100 quilòmetres a l'Est de Barcelona. L'aerotaxi matrícula FBXAI

va tenir el seu «contacte» a 200 quilòmetres a l'Est, Nord-oest de Barcelona. L'avió de la companyia Transeuropa, vol Palma-Bordeus el va albirar a 100 quilòmetres de Barcelona, a sud de Reus. En aquests tres casos els «ovnis» es trobaven sobre el mar. l'avió d'Iberia número 810, Astúries-Barcelona, estava a 170 quilòmetre de l'aeroport en direcció oest. Finalment, l'aparell anglès de la companyia OM volava a 140 quilòmetres a l'Oest de Barcelona. Paral·lelament als pilots, un dels «ovnis» va ser albirat des de l'aeroport del Prat.

«Ovnis sobre Catalunya». *La Vanguardia*, 11 de novembre de 1980, p. 4.

Centre d'Estudis Interplanetaris